

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Αν. Πασχαλίδου
Τηλέφωνο: 210-3443422

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 13-09-2016
Αρ. Πρωτ. 148083/Δ2

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακές Δ/σεις Εκπ/σης
- Σχολ. Συμβούλους Δ.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/σεων Εκπ/σης)
- Δ/σεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/σεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής
Πολιτικής
Αν. Τσόχα 36
11521 Αθήνα

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο για το σχολ. έτος 2016 – 2017

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 35/2016 του Δ.Σ) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο για το σχολικό έτος 2016-2017:

ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Ημερήσιο / Εσπερινό)

- 1. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ - ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (τάξεις: Α, Β, Γ)**
  - 1.α. ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ**
  - 1.β. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**
- 2. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ - ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (τάξεις: Α, Β, Γ)**
  - 2.α. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**
  - 2.β. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**

**ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ) ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ**

- 1. Παρουσίαση του μαθήματος**

Το μάθημα «Γλωσσική διδασκαλία» ως κλάδος του διδακτικού αντικειμένου «Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» διδάσκεται τρεις (3) ώρες στην Α΄ τάξη των Ημερήσιων και Εσπερινών Γυμνασίων, δύο (2) ώρες την εβδομάδα στις Β΄ και Γ΄ τάξεις των Ημερήσιων Γυμνασίων, τρεις (3) ώρες την εβδομάδα στη Β΄ τάξη των Εσπερινών Γυμνασίων και δύο (2) ώρες την εβδομάδα στη Γ΄ τάξη των Εσπερινών Γυμνασίων.

Στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα των Γυμνασίων προτείνεται να διατίθεται συνεχόμενο διδακτικό δίωρο για το μάθημα, προκειμένου κατά τη διδασκαλία να αναπτύσσονται δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου σε όσο το δυνατόν αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας και να αξιοποιούνται διδακτικές πρακτικές ομαδοσυνεργατικού τύπου.

2. Στοχοθεσία και μεθοδολογία μαθήματος.

Με βάση τις σύγχρονες γλωσσοπαιδαγωγικές απόψεις το μάθημα της ΝΕΓ πρέπει να αντιμετωπίζεται κυρίως ως στοχοκεντρικό (βλ. τα ισχύοντα ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ http://ebooks.edu.gr/info/cps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf, αλλά και τα Προγράμματα Σπουδών /συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>). Οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή, χρειάζεται να αντιλαμβάνονται τη διδασκαλία του μαθήματος όχι ως άθροισμα ενοτήτων, αλλά ως ένα σύνολο στόχων για την ενίσχυση της γλωσσικής και επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών/τριών, μέσω της ανάπτυξης και των τεσσάρων γλωσσικών μακροδεξιοτήτων (ανάγνωση και κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου) καθώς και την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης. Στο γενικό αυτό πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να καλλιεργήσουν στους/στις μαθητές/τριες και ειδικότερες δεξιότητες, όπως την αναγνώριση του κειμενικού είδους [σύμφωνα με τη διάκριση της σχολικής γραμματικής (σελ. 174-178) και όπως ορίζονται στα Προγράμματα Σπουδών / συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα] , την αναγνώριση των επικοινωνιακών συνθηκών των κειμένων (πομπός, μήνυμα, δέκτης κ.ά.), την κατάκτηση της δομής της ελληνικής γλώσσας, αλλά και τη λειτουργία των γραμματικοσυντακτικών δομών στα κείμενα, κ.ά., μέσω της επεξεργασίας ποικίλων και διαφορετικών κειμένων προερχόμενων όχι μόνο από το διδακτικό εγχειρίδιο, αλλά και από έγκριτες πηγές, έντυπες ή ψηφιακές, όπως ορίζονται στα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ Νεοελληνικής Γλώσσας (ΦΕΚ/303, τ. β΄/13-03-2003, σελ. 3778-3794), αλλά και στα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα [συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα (ΦΕΚ Β΄ 2334 / 03-10-2011, <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>)]

Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να μεθοδεύσουν τη διδασκαλία τους, αφού λάβουν υπόψη τα ακόλουθα:

2.1. Θεματικές ενότητες-διδακτικές ενότητες

Τα σχολικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος της Νεοελληνικής γλώσσας είναι οργανωμένα σε διδακτικές ενότητες. Σε κάθε διδακτική ενότητα αναπτύσσεται ένα θέμα που υποστηρίζουν κατ' εξοχήν τα εισαγωγικά κείμενα. Ανά ενότητα προτείνεται να διατίθεται όσο το δυνατόν περισσότερος διδακτικός χρόνος, ώστε οι μαθητές/τριες να εμβαθύνουν στην κατανόηση των κειμένων, να συνειδητοποιούν γλωσσικές λειτουργίες, να εμπλέκονται σε δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής

λόγου και να παράγουν δικά τους κείμενα με τα οποία αναστοχαστικά θα αξιολογούν την εξέλιξή τους στην κατάκτηση και αφομοίωση πρακτικών γλωσσικής επικοινωνίας.

Υπ' αυτό το πρίσμα ο σχεδιασμός της διδασκαλίας δε χρειάζεται να ακολουθεί τη γραμμική διάταξη του σχολικού εγχειριδίου, αλλά είναι στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών, σε συνεργασία μεταξύ τους, να κάνουν επιλογές ως προς τη θεματική των διδακτικών ενοτήτων με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Ως εκ τούτου, από το σχολικό εγχειρίδιο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν από τις διδακτικές ενότητες τα θέματα που θα προσπελάσουν, με όποια σειρά κρίνουν σκόπιμη, αυτοτελώς ή και σε συνδυασμό (βλ. περαιτέρω ενδεικτική αναδιάταξη ύλης ανά τάξη). Ο αριθμός των ελάχιστων διδακτικών ενοτήτων που πρέπει να διδαχθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς προσδιορίζεται στις «Οδηγίες ανά τάξη» που ακολουθούν. Σε κάθε περίπτωση αυτές οι διδακτικές ενότητες θα πρέπει να είναι κοινές για όλα τα τμήματα της ίδιας τάξης, ενώ σε καθεμιά από αυτές θα διαμορφώνεται ένα συνεχές από την κατανόηση μέχρι την παραγωγή λόγου και τον αναστοχασμό-αξιολόγηση. Εξυπακούεται ότι η στοχοθεσία μπορεί να συμπληρωθεί, να εμπλουτιστεί ή να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την επιλογή των κειμένων και τη διδακτική μεθόδευση που θα κάνουν οι εκπαιδευτικοί.

2.2. Γένη λόγου – Κειμενικά είδη¹

Στα σχολικά εγχειρίδια της Νεοελληνικής Γλώσσας και των τριών τάξεων ανθολογούνται κείμενα που κινούνται και στα τρία γένη του λόγου (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία) και εντάσσονται σε ποικίλα κειμενικά είδη, όπως ορίζονται στα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ Νεοελληνικής Γλώσσας (ΦΕΚ/303, τ. β' /13-03-2003, σελ. 3778-3794), αλλά και στα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα (συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα, ΦΕΚ Β' 2334 / 03-10-2011, <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>, βλ. Οδηγίες Διδασκαλίας ανά τάξη). Στόχος της διδασκαλίας πρέπει να είναι η προσπέλαση μεγάλης ποικιλίας κειμένων [προφορικών/γραπτών, μονοτροπικών/πολυτροπικών, συνεχών/ασυνεχών – για την ορολογία βλ. τη διάκριση της σχολικής γραμματικής (σελ. 174-178) και τα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα (συμπληρωματικά προς τα Ισχύοντα)] και κειμενικών ειδών και η παραγωγή όσο το δυνατόν περισσότερων κειμένων και κειμενικών ειδών εκ μέρους των μαθητών/τριών μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας. Για την εμπάθунση και τη συστηματική επεξεργασία των κειμένων (κατανόηση, ερμηνεία, κριτική) απαιτείται η αξιοποίηση στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας (<http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/ΟδηγόςΝεοελληνικήςΓλώσσαςγιαΔημοτικόκαιΓυμνάσιο/pdf>, σ.11 και Παράρτημα).

Συνιστάται κατά τη διδασκαλία να επιλέγονται κείμενα της ίδιας θεματικής, που πραγματεύονται το θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να αναζητούν ομοιότητες και διαφορές και να παράγουν λόγο προφορικό και γραπτό. Άλλωστε η σύγκριση κειμένων προϋποθέτει την κατανόηση, ερμηνεία και κριτική κάθε κειμένου χωριστά, και υπ' αυτήν την έννοια αποτελεί μία σύνθετη γνωστική και γλωσσική δεξιότητα και προκρίνεται κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος.

2.3. Δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου

¹ Σύμφωνα με τη διάκριση της σχολικής γραμματικής (σελ 174-178) και όπως ορίζονται στα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα (συμπληρωματικά προς τα Ισχύοντα).

Από μεθοδολογική άποψη, η κατανόηση και επεξεργασία των κειμένων πρέπει να οδηγεί σε δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, όπως αυτές εξειδικεύονται στις Οδηγίες Διδασκαλίας ανά τάξη που ακολουθούν. Η παραγωγή λόγου εκ μέρους των μαθητών/τριών πρέπει να συνοδεύεται από διδακτικές ενέργειες εξοικειώσής τους με διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης [βλ. τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ Νεοελληνικής Γλώσσας (ΦΕΚ/303, τ. β' /13-03-2003, σελ. 3778-3794), τα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα (συμπληρωματικά προς τα Ισχύοντα (ΦΕΚ Β' 2334 / 03-10-2011, <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>) και τα Διδακτικά παραδείγματα της Α' Γυμνασίου που ακολουθούν].

Α) Όσον αφορά την κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου οι μαθητές/τριες πρέπει να ασκούνται στις παρακάτω δεξιότητες μέσω της υποβολής κατάλληλων ερωτήσεων, όπως:

- Εντοπισμός πληροφορίας/πληροφοριών. Οι μαθητές/τριες καλούνται να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες, όπως πρόσωπα, χώρο, χρόνο, σκηνικό, κοινωνικό πλαίσιο, περιοριζόμενοι αποκλειστικά στο κείμενο και στις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτό.
- Κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συσχετίζουν μεταξύ τους τα δεδομένα του κειμένου, ώστε α) να αναγνωρίζουν τα βασικά δομικά στοιχεία του, β) να διακρίνουν τις βασικές πληροφορίες από τις επουσιώδεις σε σχέση με τον πομπό, τον/τους δέκτη/ες και το βασικό μήνυμα του κειμένου και γ) να ορίζουν τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε καθώς και το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει.
- Ερμηνεία κειμένου. Οι μαθητές/τριες καλούνται α) να εμβαθύνουν στο κείμενο και να ερμηνεύουν τα δεδομένα με βάση το πλαίσιο τους, κοινωνικό, ιστορικό, γεωγραφικό και β) να επισημαίνουν την οργάνωση των πληροφοριών μέσα σε αυτό και να κατανοούν τη μεταξύ τους συνοχή, να διακρίνουν από το κείμενο τις προθέσεις του συγγραφέα.
- Κριτική κατανόηση. Οι μαθητές/τριες καλούνται να εξετάζουν το κείμενο με κριτική διάθεση υπό το πρίσμα εξωκειμενικών παραμέτρων, όπως είναι οι προσωπικές γνώσεις και εμπειρίες τους, ώστε να αξιολογούν ιδέες, πράξεις και χαρακτήρες, να εντοπίζουν αντιφάσεις, προκαταλήψεις και στερεότυπα και να συγκρίνουν τα δεδομένα του κειμένου με τα δεδομένα άλλων κειμένων. Ως συνέπεια της επαφής τους με το κείμενο οι μαθητές/τριες καλούνται να εκφράζουν δικές του σκέψεις, συναισθήματα, ερμηνείες και αξιολογικές κρίσεις.

Επισημαίνεται ότι οι τύποι των παραπάνω ερωτήσεων εμπλουτίζουν το σχολικό εγχειρίδιο, όπου οι ερωτήσεις που συνοδεύουν τα κείμενα δίνουν έμφαση κυρίως στον εντοπισμό πληροφοριών και στην κριτική κατανόηση.

Β) Όσον αφορά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου συνιστάται οι μαθητές/τριες να έχουν την ευκαιρία στη διάρκεια της χρονιάς να δοκιμαστούν στην αφήγηση, περιγραφή και επιχειρηματολογία μέσα από την γραπτή παραγωγή κειμενικών ειδών, κοινών για όλα τα τμήματα της ίδιας τάξης, όπως είναι τα εξής: επιστολή, ημερολόγιο, πληροφοριακά κείμενα, δημοσιογραφικά κείμενα. Σε κάθε περίπτωση η παραγωγή γραπτού λόγου πρέπει να απορρέει από κείμενο που έχει δοθεί, να προϋποθέτει την κατανόησή του και να ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να αναπτύξουν ένα θέμα σε σχέση με αυτό ή να αναπτύξουν

προσωπικές απόψεις παίρνοντας αφορμή από το κείμενο. Στην εκφώνηση κάθε δραστηριότητας πρέπει οπωσδήποτε να διασαφηνίζεται το κειμενικό είδος και η κατάσταση επικοινωνίας στην οποία εντάσσεται το παραγόμενο κείμενο, με ιδιαίτερη αναφορά στον σκοπό για τον οποίο γράφεται, στους συντάκτες και στους αποδέκτες του. Επίσης, πρέπει να δίνονται πρόσθετες οδηγίες σχετικά με τη μορφή, το ύφος και την έκταση του παραγόμενου κειμένου, που καθορίζεται κατά προσέγγιση.

Τέλος, προτείνεται η παραγωγή γραπτού λόγου να γίνεται στο σχολείο και να συνοδεύεται από διαδικασίες ανατροφοδότησης του/της μαθητή/τριας. Ο αριθμός των ελάχιστων κειμενικών ειδών, η συγγραφή των οποίων θα γίνει στην τάξη, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, προσδιορίζεται στις «Οδηγίες ανά τάξη» που ακολουθούν. Η ανατροφοδότηση/αυτοαξιολόγηση του/της μαθητή/τριας κατά την παραγωγή γραπτών κειμένων συνεισφέρει στη βελτίωση της δεξιότητας παραγωγής γραπτού λόγου και βοηθά τους/τις μαθητές/τριες στην απόκτηση γλωσσικής επίγνωσης.

Παρατίθενται παραδειγματικά, ως ενδεικτικές δραστηριότητες παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, αποδελτιωμένες από τα σχολικά εγχειρίδια των τριών τάξεων του Γυμνασίου και σύμφωνα με τους στόχους που θέτουν τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ Νεοελληνικής Γλώσσας (ΦΕΚ/303, τ. β΄/13-03-2003, σελ. 3778-3794) αλλά και τις αρχές των Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα (συμπληρωματικών προς τα Ισχύοντα (ΦΕΚ Β΄ 2334 / 03-10-2011, <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>) :

- Διεξαγωγή οργανωμένων συζητήσεων σε επίπεδο ομάδων και ολομέλειας.
- Οργάνωση και διεξαγωγή διττών λόγων.
- Παρουσιάσεις εργασιών με χρήση ηλεκτρονικών μέσων.
- Δραματοποιημένοι διάλογοι – Δραματοποιημένες περιστάσεις επικοινωνίας.
- Προσχεδιασμένος προφορικός λόγος.
- Προ-συγγραφικές δραστηριότητες (π.χ. διάγραμμα κειμένου).
- Περιληπτική απόδοση ευρύτερου κειμένου.
- Έκφραση απόψεων, σκέψεων και συναισθημάτων, σύμφωνα με οδηγίες που δίνονται στους/στις μαθητές/τριες σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες με βάση δοσμένα κείμενα.
- Συγγραφή διαλόγου μεταξύ δύο ή τριών προσώπων με θέμα, για τον οποίο δίνονται οδηγίες στους/στις μαθητές/τριες σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τα εμπλεκόμενα πρόσωπα.
- Συμπλήρωση κειμένου σε κενά πλαίσια διαλόγου δοσμένης εικονογραφημένης ιστορίας.
- Απόδοση σε συνεχή λόγο ιστορίας που αναπαριστάται σε σειρά εικόνων σε συνάφεια με κείμενο.
- Σύνταξη επιστολής σε οικείο ή επίσημο ύφος, για την οποία δίνονται οδηγίες στους/στις μαθητές/τριες σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες.
- Σύνταξη άρθρου (εφημερίδας, περιοδικού και διαδικτύου) με συγκεκριμένο θέμα, σκοπό, αποδέκτες και πλαίσιο επικοινωνίας.
- Σύνταξη κειμένου σε μορφή συνέντευξης, η οποία στοιχειοθετείται με βάση δοσμένο κείμενο και με συγκεκριμένο θέμα.
- Σύνταξη ενημερωτικού φυλλαδίου, το οποίο αξιοποιεί στοιχεία συνεχών ή/και μη συνεχών κειμένων, με συγκεκριμένο θέμα, σκοπό και αποδέκτη.

- Σύνταξη διαφημιστικού κειμένου για την προώθηση προϊόντος ή υπηρεσίας σε συνάφεια με αρχικό κείμενο με συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς (αποδέκτες, μέσο επικοινωνίας κτλ.).
- Διατύπωση και αιτιολόγηση επιχειρημάτων σε θέμα που προκαλεί αντιπαράθεση
- Συμπλήρωση κειμένου που έχει δοθεί με νέα επιχειρήματα.
- Συμπλήρωση προλόγου ή epilόγου που έχουν παραλειφθεί από κάποιο κείμενο.
- Θεώρηση ενός γεγονότος ή μίας άποψης, η οποία αναφέρεται σε κάποιο κείμενο, από διαφορετική οπτική γωνία.
- Σύνταξη ομιλίας με θέμα που σχετίζεται με το κείμενο που δόθηκε προς κατανόηση, για την οποία δίνονται οδηγίες στους/στις μαθητές/τριες σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες.
- Σύνταξη ταξιδιωτικής εντύπωσης για έναν τόπο.

2.4. Διδασκαλία γραμματικών φαινομένων

Όσον αφορά τον προγραμματισμό της διδασκαλίας της γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, χρήσιμο είναι οι εκπαιδευτικοί στην αρχή της χρονιάς να διερευνήσουν τον βαθμό επικοινωνιακής ετοιμότητας των μαθητών/τριών σε συνάρτηση με το επίπεδο των γνώσεων τους για τη γλώσσα. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διδάσκουν τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα ενταγμένα στο πλαίσιο των κειμένων και να αναδεικνύουν κατά τη διδασκαλία τον λειτουργικό χαρακτήρα τους (βλ. παράδειγμα 3 για την Α΄ τάξη του Γυμνασίου). Η διδασκαλία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων πρέπει να διατρέχει όλη την ύλη, ανεξάρτητα από τη διδακτική ενότητα στην οποία περιλαμβάνονται και διδάσκονται αναλυτικά στο διδακτικό εγχειρίδιο. Στη λογική αυτή η εστίαση κατά τη διδασκαλία αφορά την κατάκτηση και τη χρήση γραμματικών και συντακτικών δομών και όχι την απομνημόνευση μεταγλωσσικών όρων. Επίσης, ορισμένες γραμματικές δομές που είναι ήδη κατακτημένες από τους/τις μαθητές/τριες, όπως η συμφωνία ουσιαστικού επιθέτου για ορισμένες κατηγορίες επιθέτων δε χρειάζεται να διδαχθούν στους φυσικούς ομιλητές της ελληνικής γλώσσας, για λόγους οικονομίας. Αντίθετα, απαιτείται να δοθεί έμφαση σε γραμματικές δομές και κατηγορίες που είναι ανοίκειες στους/στις μαθητές/τριες, όπως είναι οι κατηγορίες λόγιων επιθέτων λ.χ. τα τριγενή και δικατάληκτα επίθετα και η συμφωνία τους με τα ουσιαστικά (βλ. <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf, σ. 138 – 139- 140, ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 7).

2.5. Λεξιλόγιο

Η διδασκαλία του λεξιλογίου (αναζήτηση συνωνύμων – αντωνύμων) εντάσσεται σε πλαίσιο συμφραζομένων και δεν εξετάζεται ούτε αξιολογείται αυτόνομα (βλ. διδακτικό παράδειγμα 2 για την Α΄ τάξη του Γυμνασίου) και επανέρχεται σε όλα τα κείμενα που διδάσκονται στη διάρκεια του έτους. Με τον τρόπο αυτό, η διδασκαλία συνάδει με τις σύγχρονες αρχές της διδακτικής των γλωσσών και οδηγεί στην εξοικονόμηση χρόνου (π.χ. δεν απαιτείται αυτόνομη διδασκαλία του λεξιλογίου στον συνταγματικό και παραδειγματικό άξονα, Εν. 9^η -Α΄ Γυμνασίου). Κάθε πρόσθετο υλικό που δίνεται πρέπει να διέπεται από την ίδια λογική.

2.6 . Αξιολόγηση – Αναστοχασμός

Για την αξιολόγηση του/της μαθητή/τριας ισχύουν όσα ορίζονται στο ΔΕΠΠΣ (ΦΕΚ 303/13-03-03, σελ. 3743-3744). Αξίζει να τονισθεί εδώ η σημασία της αρχικής ή διαγνωστικής αξιολόγησης όχι μόνο στην αρχή της χρονιάς, αλλά και στην αρχή κάθε μαθησιακής διαδικασίας (π.χ. στην αρχή κάθε ενότητας ή και υποενότητας) με σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού επικοινωνιακής ετοιμότητας των μαθητών/τριών σε συνάρτηση με το επίπεδο των γνώσεων τους για τη γλώσσα. Με βάση τις συγκεκριμένες και διαγνωσμένες ανάγκες των μαθητών/τριών στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν το κείμενο και να αρθρώσουν λόγο γραπτό και προφορικό, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χαράξουν διαδρομές στην προσπέλαση των στόχων της γλωσσικής διδασκαλίας και να επιχειρήσουν δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Τέλος, διευκρινίζεται ότι στη διαδικασία διαγνωστικής αξιολόγησης συμπεριλαμβάνονται οι (ημι)δομημένες συζητήσεις, ο καταγιτισμός ιδεών, οι νοητικοί χάρτες κ.λπ.,

Ως προς τη διαμορφωτική ή σταδιακή αξιολόγηση προτείνεται, εκτός των όσων προβλέπονται στο ΔΕΠΠΣ, η διαδικασία της γραπτής δοκιμασίας στην τάξη, στο τέλος κάθε ενότητας ή μεγάλης υποενότητας, με βάση ένα κριτήριο αξιολόγησης που θα περιλαμβάνει δραστηριότητες κατανόησης κειμένου και δραστηριότητες παραγωγής λόγου. Όσον αφορά τον ελάχιστο αριθμό γραπτών διαδικασιών στην τάξη στη διάρκεια του σχολικού έτους, γίνεται αναφορά στις «Οδηγίες ανά τάξη» που ακολουθούν.

Ως προς την τελική αξιολόγηση ισχύουν όσα προβλέπονται στο σχετικό Προεδρικό Διάταγμα για την αξιολόγηση των φιλολογικών μαθημάτων.

Γενικά, για τον αναστοχασμό των μαθητών/τριών προτείνεται σε κάθε διδακτική ενότητα η εξής διαδικασία: α) στην αρχή να διερευνούν οι μαθητές/τριες τι ξέρουν για τα θέματα και τους στόχους της συγκεκριμένης ενότητας, β) στη συνέχεια να εντοπίζουν τι θέλουν να μάθουν και τι απαιτείται να μάθουν και γ) στο τέλος, να συνειδητοποιούν τι έμαθαν.

3. Διδακτικό υλικό

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιούνται (στην έντυπη ή/και στην ηλεκτρονική μορφή τους) τα εγχειρίδια «Νεοελληνική Γλώσσα, Βιβλίο Μαθητή και Τετράδιο Εργασιών Α', Β' & Γ' τάξεων Γυμνασίου» καθώς και τα βιβλία αναφοράς «Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α', Β', Γ' Γυμνασίου» και το «Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Α', Β', Γ' Γυμνασίου».

Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να εμπλουτίζουν το υλικό των σχολικών εγχειριδίων με κείμενα και δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις γνωστικές ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών, από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές, σύμφωνα με τους στόχους που θέτουν τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ Νεοελληνικής Γλώσσας (ΦΕΚ/303, τ. β'/13-03-2003, σελ. 3778-3794), αλλά και τις αρχές των Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα [συμπληρωματικών προς τα ισχύοντα (ΦΕΚ Β' 2334 / 03-10-2011, <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>)].

Για τη γλωσσική ενίσχυση δίγλωσσων μαθητών, που είναι πιθανόν να συμφοιτούν με φυσικούς ομιλητές της ελληνικής, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο «Οδηγός για τη Δεύτερη Γλώσσα» των ΠΣ που λειτουργούν συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα [<http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/ΟδηγόςΝεοελληνικήςΓλώσσαςγιαΔημοτικόκαιΓυμνάσιο/pdf> (σ. 147- 180)].

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η αξιοποίηση των βιβλίων αναφοράς (Γραμματικής, Λεξικού) αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Για τον λόγο αυτό, συνιστάται η σαφής διδασκαλία του τρόπου χρήσης τους στους/στις μαθητές/τριες και η συνεχής αξιοποίησή τους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, χωρίς να χρειάζεται να αφιερωθεί ιδιαίτερος χρόνος για τη χρήση λεξικών, όπως παρουσιάζεται σε συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες των σχολικών βιβλίων. Επισημαίνεται ότι συμπληρωματικά με τη Γραμματική για την Α' Β' και Γ' Γυμνασίου των Σ. Χατζησαββίδη – Α. Χατζησαββίδου, ΑΘΗΝΑ, ΟΔΕΒ, 2011) μπορεί να αξιοποιηθεί, ειδικά για την Α' Γυμνασίου, και η Γραμματική της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού της Ε. Φιλιππάκη - Warburton (<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-E104/document/4bd94046bsp0/52404c085nvo/52404c4eh5kw.pdf>). Για λεξικά, μπορεί να αξιοποιηθεί και το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html του Μανόλη Τριανταφυλλίδη της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.

Ενδεικτικοί διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση

- Ιστοσελίδες του προγράμματος «Δημοκρατία και Εκπαίδευση» του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων. <http://foundation.parliament.gr/central.aspx?sid=1101444113216461460539>
- Πρωτέας: Εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα. <http://proteas.greek-language.gr/>
- Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. <http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>
- Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα και τη Γλωσσική Εκπαίδευση. <http://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>
- ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ. Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου. <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
- Πλατφόρμα «Αίσωπος» - Ψηφιακά Διδακτικά Σενάρια. <http://aesop.iep.edu.gr/>
- Συνήγορος του παιδιού <http://www.0-18.gr/gia-paidia/scholika-entypa>
- Εθνική Πινακοθήκη <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php>
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. <http://www.theatroedu.gr/>
- Εκπαιδευτική Πύλη *ακολουθήσε τον Οδυσσέα*. <http://followodyseus.gr/>
- Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης Σχολικού Υλικού. <http://www.ekedisy.gr/>
- Αρχαίο Θέατρο στον κύκλο του χρόνου. <http://ancienttheater.culture.gr/el/>
- European School Radio-Το πρώτο μαθητικό ραδιόφωνο. <http://europeanschoolradio.eu/>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου <http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?lang=el>

Ακολουθούν περαιτέρω **Οδηγίες διδασκαλίας** ανά τάξη και ακολουθεί **Παράρτημα** με συγκεκριμένο διδακτικό παράδειγμα εφαρμογής και πρόσθετες πληροφορίες.

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιούνται:

- Νεοελληνική Γλώσσα Α' Γυμνασίου, Βιβλίο Μαθητή (διαδραστικά βιβλία).
- Τετράδιο Εργασιών Α', Β' & Γ' τάξεων Γυμνασίου, τα οποία αντιμετωπίζονται με τις ίδιες διδακτικές αρχές που αναφέρονται στο εισαγωγικό κείμενο.
- Κείμενα από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές, καθώς και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για την ανάπτυξη γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων εκ μέρους των μαθητών/τριών (βλ. ενδεικτικοί διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση).
- Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α', Β', Γ' Γυμνασίου των Σ. Χατζησαββίδη – Α. Χατζησαββίδου.
- Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Α', Β', Γ' Γυμνασίου των Μ. Γαβριηλίδου, Π. Λαμπροπούλου, Κ. Αγγελάκου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Για την περιγραφή και τη στοχοθεσία των επιμέρους ενοτήτων του σχολικού εγχειριδίου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβουλευτούν τις παρακάτω ηλ. διευθύνσεις: <http://ebooks.edu.gr/new/tautotita.php?course=DSGYM-A112>, καθώς και <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία.pdf> για την περιγραφή και τη στοχοθεσία των 'Συμπληρωματικών προς τα ισχύοντα Προγράμμάτων Σπουδών'. Εξυπακούεται ότι η στοχοθεσία μπορεί να συμπληρωθεί, να εμπλουτιστεί ή να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την επιλογή των κειμένων και τη διδακτική μεθόδευση που θα κάνουν οι εκπαιδευτικοί.

Ωστόσο, η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η Α' Γυμνασίου ως τάξη μετάβασης από τη μία βαθμίδα εκπαίδευσης στην άλλη επιβάλλει τη διεύρυνση της στοχοθεσίας του γλωσσικού μαθήματος και με παιδαγωγικούς, κοινωνικούς και συναισθηματικούς στόχους. Έτσι, στο γλωσσικό μάθημα ενσωματώνονται αρχές της βιωματικής μάθησης και του μαθήματος των 'Βιωματικών Δράσεων: Σχολική και Κοινωνική Ζωή', <http://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/gymnasia/1565-odhgies-mathimata-viwmatices-draseis-gymnasio.html>, με τις οποίες υποστηρίζονται οι μαθητές/τριες σε αυτή τη φάση της προσαρμογής στο νέο περιβάλλον.

Για τον λόγο αυτό στη γλωσσική διδασκαλία μεθοδεύεται η εργασία των πρώτων/ αρχικών διδακτικών ωρών στη λογική ενός project. Ενδεικτικό θέμα του project: «Γνωρίζομαι με τους/τις συμμαθητές/τριες μου, μιλώ για το παλιό και καινούργιο σχολείο μου ή/και μιλώ για τις αγαπημένες μου δραστηριότητες», που επιλέγεται ως οικείο, προσίτο, ευχάριστο, σχετικό με τις εμπειρίες των μαθητών/τριών και κατάλληλο για παραγωγή λόγου από όλους τους/τις μαθητές/τριες ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους κεφαλαίου. Παράλληλα, το θέμα αυτό καλύπτει πραγματικές ανάγκες των μαθητών/τριών τη δεδομένη χρονική στιγμή. Η διαφοροποίηση της διδακτικής μεθοδολογίας (βλ. παράδειγμα 1 στο Παράρτημα) ενδεχομένως να δίνει στον/στη μαθητή/τρια την εντύπωση συμμετοχής σε δραστηριότητες που εντάσσονται σε ένα όχι και τόσο αυστηρό διδακτικό πλαίσιο, όμως αυτές υπηρετούν, με απόλυτη συνέπεια γλωσσικούς και κοινωνικούς στόχους. Η εργασία σε project πάνω σε ένα οικείο και επίκαιρο θέμα α) διασφαλίζει ότι όλοι οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, β) δημιουργεί ευχάριστο κλίμα στην τάξη όπου οι μαθητές/τριες νιώθουν σιγουριά και ασφάλεια, γ) είναι ευέλικτη και

προσαρμόζεται στις ανάγκες των παιδιών και δ) βοηθά στην ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων. Τα τέσσερα αυτά σημεία προτείνονται στον/στην εκπαιδευτικό ως μέσα πρόληψης και αντιμετώπισης των δυσκολιών προσαρμογής που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/τριες και ως ένας τρόπος, πιο συστηματικός και αποτελεσματικός, για την ένταξή τους στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Εντέλει, η στοχοθεσία του γλωσσικού μαθήματος, για τις εισαγωγικές ενότητες διευρύνεται για να συμπεριλάβει και τη δημιουργία προϋποθέσεων για:

- Γνωριμία, κοινωνικοποίηση και ομαδική εργασία στη σχολική τάξη
- Έκφραση των εμπειριών των μαθητών/τριών και των συναισθημάτων τους

Κατά το σχολικό έτος 2016-2017 το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Α' Γυμνασίου θα διδαχθεί, όχι με γραμμικό τρόπο, αλλά με αναδιάταξη ορισμένων ενοτήτων και ενσωμάτωση δεξιοτήτων και γραμματικοσυντακτικών φαινομένων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, επιλογές οι οποίες υπαγορεύονται από τα εξής:

- την αναγκαιότητα για απαλλαγή από τη συσσώρευση της διδακτέας ύλης, και την αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου για περισσότερες δραστηριότητες των μαθητών/τριών στο σχολείο.
- την αναγκαιότητα ενίσχυσης της επικοινωνιακής, γλωσσικής και κριτικής ικανότητας των μαθητών/τριών, μέσω της εμβάθυνσης στους προβλεπόμενους για τη διδασκαλία τύπους κειμένων, αλλά και την κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.
- το γεγονός ότι, όπως προαναφέρθηκε, στο μάθημα της ΝΕΓ και σε συγκεκριμένες ενότητες (βλ. αναλυτικά στη συνέχεια) θα ενσωματωθεί το περιεχόμενο του μαθήματος των Βιωματικών Δράσεων της Α' Γυμνασίου: 'Σχολική και Κοινωνική Ζωή' με διπλή εστίαση: την ομαλή ένταξη και την προσαρμογή των μαθητών/τριών στο Γυμνάσιο, αλλά και την ενίσχυση της γλωσσικής και επικοινωνιακής τους ικανότητας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Οι θεματικοί άξονες, τα κειμενικά είδη, οι δεξιότητες, τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα και τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα που εμφανίζονται στην Α' Γυμνασίου, παρουσιάζονται αναλυτικά στο ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (http://ebooks.edu.gr/info/cps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf), αλλά και στα 'Συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών' (ΠΣ) (<http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>). Με βάση τις σύγχρονες γλωσσοπαιδαγωγικές απόψεις, η διδασκαλία του περιεχομένου του γλωσσικού μαθήματος με στοχοκεντρική οπτική και με μη γραμμικό τρόπο (βλ. εισαγωγικό κείμενο) απαλλάσσει τον εκπαιδευτικό από την παρακολούθηση μιας, συνήθως, ογκώδους διδακτικής ύλης και μετατρέπει το διδακτικό υλικό σε εργαλείο επίτευξης συγκεκριμένων μαθησιακών στόχων. Το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Α' Γυμνασίου από μια στοχοκεντρική οπτική αποτυπώνεται αδρομερώς στον παρακάτω πίνακα:

Θεματικοί άξονες: Σχολείο, Φύση Υγεία και Διατροφή, Θέατρο/ κινηματογράφος, Δραστηριότητες, Ο κόσμος μέσα από την οθόνη/ εικόνα, Αθλητισμός, Γνώση, Τόπος και πολιτισμός

Γένη λόγου – Κειμενικά Είδη: Περιγραφή, Αφήγηση, Επιχειρηματολογία, Πολυτροπικά κείμενα

Δεξιότητες: Κατανόηση προφορικού λόγου, Κατανόηση γραπτού λόγου, Παραγωγή προφορικού λόγου, Παραγωγή γραπτού λόγου, Παράγραφος, Περίληψη

Γραμματικά- συντακτικά φαινόμενα: Προτάσεις, Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός, Κλίση ουσιαστικών – επιθέτων, Ρήμα, Οι πτώσεις και οι λειτουργίες τους, Οριστικό και αόριστο άρθρο, Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση, Ασύνδετο σχήμα.

Σύμφωνα με την οπτική αυτή, ο/η εκπαιδευτικός δε χρειάζεται να αντιμετωπίζει τη διδακτέα ύλη ως άθροισμα σελίδων, αλλά ως σύνολο στόχων που χρειάζεται να καλυφθούν στη διάρκεια του σχολικού έτους. Υπ' αυτό το πρίσμα ο σχεδιασμός της διδασκαλίας δε χρειάζεται να ακολουθεί τη γραμμική διάταξη του σχολικού εγχειριδίου, αλλά είναι στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών, σε συνεργασία μεταξύ τους, να κάνουν επιλογές ως προς τη θεματική των διδακτικών ενοτήτων με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Ως εκ τούτου, από το σχολικό εγχειρίδιο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν από τις διδακτικές ενότητες τα θέματα που θα προσπελάσουν, με όποια σειρά κρίνουν σκόπιμη, αυτοτελώς ή και σε συνδυασμό (βλ. περαιτέρω ενδεικτική αναδιάταξη της ύλης), πάντοτε κοινά για όλα τα τμήματα της ίδιας τάξης.

Ενδεικτική αναδιάταξη της ύλης:

Διδακτική ενότητα: <i>Γνωριμία και προσαρμογή στο νέο σχολείο</i>	Ενότητες 1 ^η , 2 ^η , πιθανόν 6η
Ενδεικτική διδακτική ενότητα: <i>Ελεύθερος χρόνος</i>	Ενδεικτικές ενότητες 5η, 6η, 7η, 8η, 9η
Ενδεικτική διδακτική ενότητα: <i>Υγεία, άσκηση, διατροφή</i>	Ενότητες για διατροφή, αθλητισμό, υγεία 4η, 8η
Ενδεικτική διδακτική ενότητα: <i>Ανακαλύπτω τη γνώση: Ανακαλύπτω τον τόπο μου</i>	Ενδεικτικές ενότητες: 9 ^η , 10 ^η
ΣΗΜ. Η αφήγηση, περιγραφή και επιχειρηματολογία που περιλαμβάνονται στην τρίτη ενότητα δε θα διδαχθούν αυτόνομα στις εν λόγω ενότητες. Λόγω της σπουδαιότητάς τους, κείμενα αφήγησης,	

περιγραφής και επιχειρηματολογίας θα διδάσκονται σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και σε όλες τις διδακτικές ενότητες.	
---	--

Γένη λόγου² – Κειμενικά είδη³

Στο σχολικό εγχειρίδιο Νεοελληνική Γλώσσα της Α΄ Γυμνασίου ανθολογούνται κείμενα που κινούνται και στα τρία γένη του λόγου (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία) και εντάσσονται σε ποικίλα κειμενικά είδη. Ενδεικτικά αναφέρονται: Περιγραφές προσώπων, χώρων, τόπων, αντικειμένων, λογοτεχνικές αφηγήσεις, αφηγήσεις συμβάντων, πολυτροπικά κείμενα (σκίτσα, γελοιογραφίες, διαφημίσεις), κείμενα ασυνεχή (πίνακες, διαγράμματα), άρθρα, κριτικές, κ.ά.

Δεξιότητες – Δραστηριότητες :

Επισημαίνεται ότι οι δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικών και γραπτών περιγραφικών, αφηγηματικών και επιχειρηματολογικών κειμένων είναι αυτές στις οποίες χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα. Ειδικότερα:

- ✓ Για την κατανόηση προφορικών κειμένων συνιστάται η αξιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού σύντομης διάρκειας, προερχόμενου από έγκριτες πηγές, που θα συνοδεύεται από ανάλογα φύλλα εργασίας. Εξίσου, ωστόσο, σημαντική είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/τριών για ακρόαση του παραγόμενου λόγου του εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών στη σχολική τάξη.
- ✓ Για την παραγωγή προφορικών κειμένων προτείνονται ενδεικτικές δραστηριότητες προσχεδιασμένου και απροσχεδίαστου προφορικού λόγου (δραματοποιήσεις, παιχνίδια ρόλων, κ.ά. Αναλυτικότερα, βλ. τα συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα ΠΣ <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία.pdf>, καθώς και σενάρια στον Οδηγό του Εκπαιδευτικού <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf).
- ✓ Για την κατανόηση γραπτών κειμένων η προσέγγιση συνιστάται να ακολουθεί την κλίμακα: κατανόηση, ερμηνεία, κριτική, με ταυτόχρονη εστίαση στη μορφή των κειμένων, την πηγή από την οποία προέρχονται, το είδος του κειμένου κ.ά. με αξιοποίηση ποικίλων τύπων ερωτήσεων (κλειστού, ανοιχτού τύπου, κ.ά. (Αναλυτικότερα, βλ. <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf)

Ενδεικτικές δραστηριότητες για κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου πέραν αυτών που περιλαμβάνονται στο σχολικό βιβλίο και που μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη διδασκαλία: Αφηγήσεις ή περιγραφές συμβάντων, ιστορικών γεγονότων, σύγκριση προφορικών ή / και γραπτών κειμένων, μετατροπή προφορικού λόγου σε γραπτό,

² Σύμφωνα με τη διάκριση της ισχύουσας σχολικής γραμματικής (σελ 174-178)

³ Σύμφωνα με τη διάκριση στα ισχύοντα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ

ανάγνωση του προλόγου ενός κειμένου ή της αρχής μιας ιστορίας και πρόβλεψη της συνέχειας με αξιοποίηση στοιχείων, όπως είναι οι εικόνες, ο τίτλος, κ.ά., σύγκριση συνεχών / ασυνεχών κειμένων, σύγκριση διαφορετικών περιγραφικών, αφηγηματικών / επιχειρηματολογικών κειμένων για αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών σε σχέση με την πηγή προέλευσης των κειμένων, το είδος τους, τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκαν, αναζήτηση σημασίας λέξεων σε ένα κείμενο με αξιοποίηση του συμφραστικού πλαισίου κ.ά.

Τα γραπτά κείμενα που παράγονται από τους/τις μαθητές/τριες στο σχολείο συνιστάται να **είναι 6 -7 κατά τη διάρκεια του έτους**, να είναι ενταγμένα σε επικοινωνιακό πλαίσιο και να ορίζεται η έκταση τους (αριθμός λέξεων). Οι εργασίες των μαθητών/τριών στο σπίτι χρειάζεται να είναι συχνές και να βασίζονται στα θέματα και τις δραστηριότητες που προηγήθηκαν.

Γραμματικά - συντακτικά φαινόμενα

Τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα και η εστίαση της διδασκαλίας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων δεν περιορίζονται μόνο στις αντίστοιχες ενότητες του σχολικού εγχειριδίου, αλλά διαπερνούν το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι, π.χ. η γραφή περίληψης και παραγράφων, η διδασκαλία της στίξης, του παρατακτικού και υποτακτικού λόγου κ.ά., μπορούν να επαναλαμβάνονται και να υπενθυμίζονται στους/στις μαθητές/τριες στο πλαίσιο των εξεταζόμενων κειμένων, με οποιαδήποτε διδακτική πρόταση εκτιμά ο/η εκπαιδευτικός ότι είναι πρόσφορη παιδαγωγικά, αποτελεσματική ως προς την αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου και συμβατή με τις ανάγκες των μαθητών/τριών του.

Επισημαίνεται ότι όλα τα γραμματικά – συντακτικά φαινόμενα διδάσκονται, ανεξαρτήτως των ενότητων που επιλέγονται από τους εκπαιδευτικούς. Για παράδειγμα, αν δεν επιλεγεί η 9η ενότητα, ο παραδειγματικός άξονας θα διδαχθεί μαζί με το λεξιλόγιο όλη τη χρονιά. Αντίστοιχα, εάν δεν επιλεγεί η 10^η ενότητα, η υποτακτική και παρατακτική σύνδεση των προτάσεων θα ενταχθούν στην 8^η ενότητα.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Ενδεικτική διαχείριση του διδακτικού χρόνου με βάση την αξιοποίηση των παραπάνω προτάσεων: 75 ώρες κατά προσέγγιση

Ενδεικτικός διδακτικός χρόνος διδασκαλίας των συνδιδασκόμενων ενότητων συνολικά: 12-15 ώρες

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ – 2^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο / Επικοινωνία στο σχολείο

Οι ενότητες αυτές συνδιδάσκονται (μπορεί να αξιοποιηθεί και η 6^η ενότητα)

Όπως σημειώθηκε (βλ. εισαγωγή), το μάθημα της ΝΕΓ καλύπτει και στόχους τού μαθήματος των Βιωματικών Δράσεων της Α' Γυμνασίου: 'Σχολική και Κοινωνική Ζωή'. Αξιοποιούνται, λοιπόν, και συνδιδάσκονται οι θεματικές της 1^{ης} (Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο,) της 2^{ης} (Επικοινωνία στο σχολείο) και ενδεχομένως και της 6^{ης} ενότητας (Δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου). Επαναλαμβάνεται πως οι παραπάνω θεματικές με τις οποίες ξεκινά η γλωσσική διδασκαλία προσφέρονται για γνωριμία των μαθητών/τριών και κατάθεση εμπειριών στη μεταβατική αυτή φάση της σχολικής τους ζωής, έχουν στόχο την ομαλή προσαρμογή των μαθητών/τριών στο νέο περιβάλλον και χρησιμοποιούνται ως αφορμή και για κατανόηση και παραγωγή προφορικών και γραπτών κειμένων. Η συνδιδασκαλία των θεματικών γίνεται σε μορφή project, ενώ προβλέπεται χρόνος για

γραφή κειμένων στη σχολική τάξη και παρουσίαση εργασιών των μαθητών/τριών. (Αναλυτικότερα, βλ. <http://ebooks.edu.gr/info/newps/> Σχολική και Κοινωνική Ζωή/Οδηγός ΣΚΖ για Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.Pdf), διδακτικό παράδειγμα 1 για την Α΄ τάξη του Γυμνασίου, καθώς και <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=370>, <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1213>, <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1371><http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1372>).

Για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με τα χαρακτηριστικά των περιγραφικών, αφηγηματικών και επιχειρηματολογικών κειμένων, τα δομικά στοιχεία της παραγράφου, καθώς και για τη διδασκαλία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που εμφανίζονται στις ενότητες 1, 2, μπορούν να αξιοποιηθούν τα κείμενα των οποίων γίνεται επεξεργασία κατά τη διάρκεια του project, καθώς και τα παραγόμενα προφορικά και γραπτά κείμενα των μαθητών/τριών, χωρίς εστίαση στη μεταγλώσσα.

Επίσης, τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα των ενοτήτων που συνδιδάσκονται μπορούν να ενσωματωθούν στη διδασκαλία και των άλλων ενοτήτων με τον τρόπο που περιγράφεται στο εισαγωγικό κείμενο.

3η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ταξίδι στον κόσμο της φύσης

Η ενότητα αυτή λόγω της σπουδαιότητάς της δε διδάσκεται αυτόνομα, αλλά ενσωματώνεται στη διδασκαλία όλων των ενοτήτων. Εντοπίζονται αρχικά τα τυπικά δομικά χαρακτηριστικά της περιγραφής, αφήγησης και επιχειρηματολογίας, με κειμενοκεντρικό τρόπο με οποιοδήποτε κείμενο ενδείκνυται (π.χ. αφηγήσεις μαθητών/τριών των εισαγωγικών ενοτήτων), στα οποία η διδασκαλία επανέρχεται σπειροειδώς και ενισχύεται από την κατανόηση και παραγωγή αντίστοιχων κειμένων σε όλες τις διδακτικές ενότητες που ακολουθούν (βλ. παράρτημα).

4^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου

Μπορεί να συνεξεταστεί με την 8^η ενότητα: Αθλητισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες

Παρακολουθώ και συμμετέχω, υπό τον τίτλο: Άσκηση, διατροφή, Υγεία

Επισημαίνεται για την ενότητα αυτή ότι ορισμένες γραμματικές δομές που είναι ήδη κατακτημένες από τους/τις μαθητές/τριες, - όπως για παράδειγμα η συμφωνία ουσιαστικού επιθέτου για ορισμένες κατηγορίες επιθέτων - δε χρειάζεται να διδαχθούν εκ νέου στους φυσικούς ομιλητές της ελληνικής γλώσσας, για λόγους εξοικονόμησης διδακτικού χρόνου. Αντίθετα, απαιτείται να δοθεί έμφαση σε γραμματικές δομές και κατηγορίες που είναι ανοίκειες στους/στις μαθητές/τριες ή παρουσιάζουν δυσκολία στην κατάκτηση και τη χρήση τους, όπως είναι οι κατηγορίες λόγιων επιθέτων και η συμφωνία τους με τα ουσιαστικά (βλ. <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf, σ. 138 – 139- 140, ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 7).

5^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Γνωρίζω το μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου

Μπορεί να συνεξετασθεί με την 7^η, 8^η και 9^η ενότητα, υπό τον τίτλο: Ελεύθερος χρόνος

6^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου

Η ενότητα αυτή μπορεί να συνδυαστεί με τη διδασκαλία της 1^{ης} και 2^{ης} ενότητας (βλ. διδακτικό παράδειγμα 1) ή να συνεξεταστεί με την 7η, 8η, 9η κάτω από τον τίτλο: Ελεύθερος χρόνος.

7^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ο κόσμος μέσα από την οθόνη – εικόνα

Μπορεί να συνεξεταστεί με την 5^η, 8^η, 9^η ενότητα, υπό τον τίτλο 'Ελεύθερος Χρόνος'

Η ένταξη της γραμματικής (κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις, παρατακτική και υποτακτική σύνδεση) να γίνει στο πλαίσιο των κειμένων με διερευνητικό και λειτουργικό τρόπο (βλ. παράδειγμα 4). Για τη σχηματική απεικόνιση της λειτουργίας των προτάσεων βλ. Γραμματική της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού της Ε. Φιλιππάκη - Warburton (<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-E104/document/4bd94046bspo/52404c085nvo/52404c4eh5kw.pdf>, σ. 192). Σκόπιμο κρίνεται να δοθεί και στην ενότητα αυτή έμφαση στην κατανόηση και παραγωγή προφορικών και γραπτών κειμένων.

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης

Μπορεί να συνεξετασθεί με την 5^η και 7^η ενότητα υπό τον τίτλο: Ελεύθερος χρόνος

Από την ενότητα αυτή η διδασκαλία του παραδειγματικού άξονα δε χρειάζεται να διδαχθεί αυτόνομα, δεδομένου ότι διαχέεται στη διδασκαλία όλων των ενότητων, ενώ τα εισαγωγικά κείμενα και οι δραστηριότητες που αφορούν το βιβλίο μπορούν να αξιοποιηθούν και στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Επίσης, μπορούν να αξιοποιηθούν κείμενα από τα γνωστικά αντικείμενα του ΑΠΣ, εκτός των κειμένων του σχολικού εγχειριδίου.

10^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του

Μπορεί να συνεξεταστεί με την 9^η: Ανακαλύπτω τη γνώση: Ανακαλύπτω τον τόπο μου

Ο υπόλοιπος διδακτικός χρόνος μπορεί να διατεθεί:

Για την παρουσίαση εργασιών των μαθητών/τριών

Για διόρθωση των γραπτών και ανατροφοδότηση

Για βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας των μαθητών/τριών

Για εμπάθυνση, όπου ο εκπαιδευτικός θεωρεί ότι απαιτείται

Για διαθεματικές εργασίες

Για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των μαθητών/τριών ανάλογα με τις εκπαιδευτικές συνθήκες.

- Για το σχολικό έτος 2016-2017 κρίνεται απαραίτητη η συνεξέταση των εισαγωγικών ενότητων 1 και 2.
- Η συνεξέταση των υπόλοιπων ενότητων είναι προαιρετική και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ακολουθήσουν είτε τον ενδεικτικό προτεινόμενο συνδυασμό είτε να ακολουθήσουν τη δική τους διδακτική διαδρομή.
- Στην περίπτωση που επιλεγεί η αυτόνομη διδασκαλία ο ενδεικτικός διδακτικός χρόνος για κάθε ενότητα υπολογίζεται στις 10 ώρες, με τις επισημάνσεις για τη διδασκαλία του λεξιλογίου, των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και των δεξιοτήτων που προαναφέρθηκαν.

- Το σύνολο των διδακτικών ενοτήτων που θα διδαχθούν στην πρώτη τάξη είναι οκτώ και οι ενότητες που επιλέγονται είναι κοινές για όλα τα τμήματα της Α΄ Γυμνασίου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

- Το διαδραστικό βιβλίο μαθητή
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A112/346/2302,8787/>
- Επιμορφωτικό υλικό για τις Βιωματικές Δράσεις
<http://ebooks.edu.gr/new/epimorfotiko.php?course=DSGYM-A119>
- Εθνική Πινακοθήκη <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php>
- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού για Διαδρομές στην Αρχαία Ολυμπία και πολυμεσικές αναπαραστάσεις www.ime.gr
- Εκπαιδευτική ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ: Αρχαία Ολυμπία
<https://www.youtube.com/watch?v=X1-WtYfdVrk>
- Ολυμπιακοί Αγώνες: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
<http://odysseus.culture.gr/a/1/11/ga114.html>
- Σχολικά έντυπα – Συνήγορος του παιδιού <http://www.0-18.gr/gia-paidia/scholika-entypa>
- «ΙΜΕ: Ψηφιακή αναπαράσταση της μάχης των Συρακουσών»:
- <http://www.youtube.com/watch?v=3BpAlj-r7wo>
- Βίντεο «Μήνυμα από το διευθυντή του ελληνικού γραφείου της Greenpeace»/ «Οδηγός καταναλωτών»
http://www.greenpeace.org/greece/el/multimedia/video_page
- Βίντεο «Το νέο μουσείο Ακρόπολης»
http://www.youtube.com/watch?v=HxUEqq_ZqVs
- Βίντεο/ σποτ «Γιατροί χωρίς σύνορα»: <http://www.youtube.com/watch?v=9-cciMOKPoI>
- Διδακτικό παράδειγμα για την ενότητα 6
<http://blogs.sch.gr/3gympoli/files/2016/08/Deigmatikh-Didaskaleia.pdf>

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιούνται:

- Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου, Βιβλίο Μαθητή.
- Τετράδιο Εργασιών Β΄ Γυμνασίου.
- Κείμενα από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές, καθώς και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για την ανάπτυξη γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων εκ μέρους των μαθητών/τριών (βλ. ενδεικτικοί διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση).
- Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου των Σ. Χατζησαββίδη – Α. Χατζησαββίδου.
- Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου των Μ. Γαβρηλίδου, Π. Λαμπροπούλου, Κ. Αγγελάκου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Για την περιγραφή και τη στοχοθεσία του μαθήματος οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβουλευτούν την περιγραφή και τη στοχοθεσία των επιμέρους ενοτήτων του σχολικού εγχειριδίου στο <http://ebooks.edu.gr/new/tautotita.php?course=DSGYM-B110> και την περιγραφή, τη στοχοθεσία και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των «Συμπληρωματικών προς τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών» στο <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>.

Στο πλαίσιο αυτό, η διδασκαλία του μαθήματος θεωρείται όχι ως άθροισμα ενοτήτων αλλά ως ένα σύνολο στόχων για την ενίσχυση της γλωσσικής και επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών/τριών, μέσω της ανάπτυξης και των τεσσάρων γλωσσικών μακροδεξιοτήτων (ανάγνωση και κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου) καθώς και την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης. Υπ' αυτό το πρίσμα είναι στη διακριτική ευχέρεια των διδασκόντων, σε συνεργασία μεταξύ τους, να ακολουθήσουν οποιαδήποτε διαδρομή στην επιλογή των διδακτικών ενοτήτων του σχολικού βιβλίου με στόχο οι μαθητές/τριες στη Β΄ τάξη να είναι σε θέση μεταξύ άλλων

- να αναγνωρίζουν τη δομή μιας παραγράφου, τις τεχνικές ανάπτυξής της και τις συνδετικές λέξεις που συνέχουν εκτενέστερα κείμενα
- να διακρίνουν τη βασική από τις δευτερεύουσες πληροφορίες σε ένα κείμενο
- να εντοπίζουν τις λέξεις-κλειδιά και να αποδίδουν με τίτλο το θέμα του κειμένου
- να απεικονίζουν διαγραμματικά τη δομή ποικίλων κειμένων
- να προχωρούν στη διαδικασία της περίληψης ενός κειμένου με τη χρήση πλαγιότιτλων στις παραγράφους
- να συσχετίζουν τα δομικά συστατικά του κειμένου με το κειμενικό είδος και τις περιστάσεις επικοινωνίας
- να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των γραμματικοσυντακτικών και λεξιλογικών επιλογών τους στη διαμόρφωση του κατάλληλου επικοινωνιακά ύφους

- να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν τα επιχειρήματα που προβάλλονται σε ένα κείμενο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Οι θεματικοί άξονες, τα κειμενικά είδη, οι δεξιότητες και τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που διδάσκονται στη Β΄ Γυμνασίου, παρουσιάζονται αναλυτικά στο ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (http://ebooks.edu.gr/info/cps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf) αλλά και στα «Συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών» (<http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>).

Το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Β΄ Γυμνασίου από μια στοχοκεντρική οπτική αποτυπώνεται αδρομερώς στον παρακάτω πίνακα:

Θεματικοί άξονες: Ταξίδια, Οικογένεια, Φιλία, Σχολείο, Εργασία, Ενημέρωση, Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.

Γένη Λόγου⁴-Κειμενικά είδη⁵: Περιγραφή, Αφήγηση, Επιχειρηματολογία.

Δεξιότητες: Κατανόηση προφορικού λόγου, Κατανόηση γραπτού λόγου, Παραγωγή προφορικού λόγου, Παραγωγή γραπτού λόγου, Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, Περιήληψη κειμένου-Πλαγιότιτλοι, Συνοχή ευρύτερου κειμένου, Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων.

Γραμματικά - συντακτικά φαινόμενα: παρεπόμενα του ρήματος (διαθέσεις, φωνές, εγκλίσεις, τροπικότητες, ποιόν ενέργειας, χρόνοι, αριθμοί, πρόσωπα), ενεργητική και παθητική σύνταξη, προσωπική και απρόσωπη σύνταξη, επιρρηματικοί προσδιορισμοί, αντωνυμίες, παραθετικά επιθέτων, σύγκριση, σχηματισμός λέξεων με σύνθεση, ετυμολογικά συγγενείς λέξεις.

Αναλυτικά:

A. Θεματικές ενότητες-Διδακτικές ενότητες

Το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Β΄ Γυμνασίου οργανώνεται σε εννέα (09) διδακτικές ενότητες που πραγματεύονται αντίστοιχο αριθμό θεμάτων. Στο πλαίσιο του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου (50 ώρες περίπου για τα ημερήσια γυμνάσια) και δεδομένου ότι η θεματολογία των διδακτικών ενοτήτων στα σχολικά εγχειρίδια λειτουργεί ως το πεδίο για την ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών, είναι στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών, σε συνεργασία μεταξύ τους, να κάνουν επιλογές ως προς τη θεματική των διδακτικών ενοτήτων με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών και να συνεξετάσουν κάποιες από αυτές τις ενότητες στο πλαίσιο ευρύτερων σχεδίων μαθήματος. Ενδεικτικά, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να συνεξετάσουν τις διδακτικές ενότητες 2 (Ζούμε με την οικογένεια) και 3 (Φίλοι για πάντα). Στην περίπτωση της συνεξέτασης, μπορούν να οργανώσουν ένα σχέδιο μαθήματος θέτοντας ως κατευθυντήριο άξονα των δραστηριοτήτων το ζήτημα των σχέσεων των εφήβων με τους σημαντικούς Άλλους (οικογένεια, φίλοι) και να επιλέξουν τα κατάλληλα κείμενα από τις αντίστοιχες διδακτικές ενότητες (βλ. ενδεικτικά Βιβλίο μαθητή: 2. Α. 1⁶, 2. Α. 3., 3. Α. 1., 3. Α. 2., 3. Α. 4., Τετράδιο εργασιών: 2. Α. 1., 2. Β. 3., 3. Β. 4), αξιοποιώντας

⁴Σύμφωνα με τη διάκριση της ισχύουσας σχολικής γραμματικής (σελ 174-178).

⁵Σύμφωνα με τη διάκριση στα ισχύοντα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ.

⁶2.Α.1 σημαίνει 2η ενότητα Α υποενότητα κείμενο 1.

ομαδοσυνεργατικές πρακτικές διδασκαλίας. Σε αυτή την εκδοχή οι δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου και η λειτουργική προσέγγιση⁷ των παρεπόμενων του ρήματος (διαθέσεις, φωνές, εγκλίσεις, τροπικότητες, ποιόν ενέργειας, χρόνοι, αριθμοί, πρόσωπα) θα απαιτήσουν περίπου 16-18 ώρες. Επίσης με άξονα το θέμα Έφηβοι ως ενεργοί πολίτες, οι ενότητες 6 (Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές (ΜΜΕ, διαδίκτυο κτλ), 7 (Βιώνοντας προβλήματα της καθημερινής ζωής) και 8 (Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα) θα μπορούσαν να συνεξεταστούν στο πλαίσιο ενός ευρύτερου σχεδίου μαθήματος και να προσπελαστούν με τη μέθοδο project. Οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με τους/τις μαθητές/τριες μπορούν να επιλέξουν τα κοινωνικά θέματα/προβλήματα με τα οποία θα ασχοληθούν, τα κείμενα που θα επεξεργαστούν και το τελικό προϊόν της εργασίας τους, το οποίο μπορεί να είναι έντυπη ή ηλεκτρονική έκδοση μιας εφημερίδας⁸. Σε αυτή την περίπτωση επιλέγονται ομαδοσυνεργατικού τύπου πρακτικές και η διάρκεια του σχεδίου εργασίας μπορεί να είναι 16-18 ώρες.

Συνοψίζοντας για το σχολικό έτος 2016-2017 καθίσταται σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ακολουθήσουν οποιαδήποτε διαδρομή στην επιλογή των διδακτικών ενοτήτων του σχολικού βιβλίου με κριτήριο το θέμα και θα πρέπει να διεξέλθουν **τουλάχιστον πέντε (05) διδακτικές ενότητες** διαφορετικής θεματολογίας, μοιράζοντας τον διδακτικό χρόνο κατάλληλα.

B. Γένη λόγου – Κειμενικά είδη⁹

Στο σχολικό εγχειρίδιο Νεοελληνική Γλώσσα της Β' Γυμνασίου (Βιβλίο μαθητή και Τετράδιο εργασιών) ανθολογούνται κείμενα που κινούνται και στα τρία γένη του λόγου (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία) και εντάσσονται σε ποικίλα κειμενικά είδη¹⁰:

Περιγραφικά	Αφηγηματικά	Επιχειρηματολογία
Περιγραφή, προσώπων, χώρων, σκηνών από την καθημερινότητα (π.χ. στην οικογένεια, στο σχολείο κ.ά.)	Λογοτεχνικές, ιστορικές, ρεαλιστικές αφηγήσεις (π.χ. διηγήματα, μυθιστορήματα, σίχοι τραγουδιών, ιστοριογραφικά κείμενα, προσωπικές μαρτυρίες, συνεντεύξεις, ρεπορτάζ, ημερολόγια)	Δημοσιογραφικά κείμενα (π.χ. τίτλοι εφημερίδων, άρθρο γνώμης, χρονογράφημα, γελοιογραφία)
Ενημερωτικό φυλλάδιο, ιστοσελίδα, ταξιδιωτικός οδηγός (περιγραφή με στόχο	Βιογραφικό σημείωμα	Ενημερωτικό φυλλάδιο, ιστοσελίδα, αφίσα με οδηγίες, συμβουλές

⁷ Ενδεικτικό παράδειγμα για τη λειτουργική προσέγγιση των εγκλίσεων με στόχο την ανάδειξη των σχέσεων εξουσίας ή ισοτιμίας ανάμεσα στους συνομιλητές σε ένα διαλογικό κείμενο στο σενάριο του Ελευθέριου Βεκρή, Η οικογένεια με τη γλώσσα των κόμικς (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1151>).

⁸ Ενδεικτικό παράδειγμα το σενάριο της Θεοδώρας Τριαντοπούλου, Μια διαφορετική εφημερίδα, (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1140>).

⁹ Σύμφωνα με τη διάκριση της σχολικής γραμματικής (σελ 174-178).

¹⁰ Σύμφωνα με τη διάκριση της ισχύουσας σχολικής γραμματικής (σελ 174-178).

την πληροφόρηση)		(προτρεπτικός λόγος)
Περιγραφή αφίσας, φωτογραφικού υλικού, εικαστικού έργου, στατιστικού πίνακα, χάρτη	Πολυτροπικές αφηγήσεις (π.χ. κόμικς, αφίσες, εικαστικά έργα, φωτογραφίες, ταινίες)	Επιστολή προς φίλους ή/και προς μεγαλύτερους με σκοπό την πειθώ
Μικρές Αγγελίες	Συνοπτική παρουσίαση ενός γεγονότος προφορικά ή γραπτά	Συζήτηση
		Διάλογος με τη μορφή Αντιλογίας/ Δραματοποίηση

Κρίνεται αναγκαίο οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με την έννοια του κειμένου και τη σύνδεσή του με την πράξη της επικοινωνίας, με τον τρόπο που συγκροτείται η εσωτερική συνοχή του και η νοηματική του αλληλουχία, με τη διάκριση των κειμένων σε περιγραφικά, αφηγηματικά, επιχειρηματολογικά, με τα χαρακτηριστικά του προφορικού και γραπτού λόγου, την έννοια του ύφους και τη διάκριση ανάμεσα σε τυπικό, οικείο και ουδέτερο ύφος [βλ. Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου) Πέμπτο κεφάλαιο. Πραγματολογία-Κειμενογλωσσολογία, 2. Κειμενογλωσσολογία. 2. 1 Το κείμενο και η έννοιά του σ. 172, Παρατηρώ και καταλαβαίνω, σ. 173, 2. 2. Κειμενικά είδη, σ. 174-177, Παρατηρώ και καταλαβαίνω, σ. 178, 2. 3. Υφολογία, α. Η έννοια του ύφους, β. Το ύφος της νέας ελληνικής, σ. 179-181].

Στο πλαίσιο αυτής της οπτικής ο εκπαιδευτικός σε όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας μπορεί να αξιοποιεί από το σχολικό εγχειρίδιο Νεοελληνική Γλώσσα (Βιβλίο Μαθητή), μη ακολουθώντας υποχρεωτικά τη γραμμική διάταξη της ύλης, τις ακόλουθες ενότητες: 1η ενότητα, Δ (τρόποι ανάπτυξης παραγράφου) σ. 19, 20 και 23, 2η ενότητα, Δ (περίληψη κειμένου-πλαγιότιτλοι) σ. 39, 3η ενότητα, Ε (δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου), 4η ενότητα, Γ (συνοχή ευρύτερου κειμένου) σ. 69, 5η ενότητα Δ (οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και αφήγησης) σ. 84, 6η ενότητα, Ε (δραστηριότητες παραγωγής λόγου), σ. 97, 7η ενότητα, Δ (οι συνδετικές λέξεις και φράσεις) σ. 109, 7η ενότητα, Στ (δραστηριότητες παραγωγής λόγου), σ. 112-113, 8η ενότητα, το Δ (αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων) σ. 129 και 130.

Γ1. Δεξιότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου - Δραστηριότητες

Για τις δεξιότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου και τις σχετικές δραστηριότητες ισχύουν όσα έχουν λεχθεί στο εισαγωγικό σημείωμα του γενικού μέρους. Γενικά χρειάζεται να εμπλουτιστούν οι δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου στο διδακτικό βιβλίο προς την κατεύθυνση της κατανόησης του επικοινωνιακού πλαισίου, δηλαδή στην αναγνώριση του κειμενικού είδους και των επικοινωνιακών συνθηκών των κειμένων (πομπός, μήνυμα, δέκτης κ.ά.) και στην αναγνώριση της λειτουργίας των γραμματικοσυντακτικών δομών στη συγκρότηση του νοήματος των κειμένων (βλ. ως ενδεικτικό παράδειγμα λειτουργικής προσέγγισης των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων το σενάριο Στεφανίας Μποτέλη, Εγκλίσεις και τροπικότητες, στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=312>).

Γ2. Δεξιότητες παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου - Δραστηριότητες

Όσον αφορά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου συνιστάται οι μαθητές/τριες να έχουν την ευκαιρία στη διάρκεια της χρονιάς να δοκιμαστούν στην αφήγηση, περιγραφή και επιχειρηματολογία μέσα από ένα ευρύ ρεπερτόριο δραστηριοτήτων παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, όπως περιγράφεται στο εισαγωγικό σημείωμα του γενικού μέρους.

Ειδικά για την παραγωγή γραπτού λόγου προτείνεται να γίνεται και στο σχολείο και να συνοδεύεται από διαδικασίες προ-συγγραφικού σταδίου (βλ. Βιβλίο μαθητή: 3. Ε. Διαβάζω και γράφω, 1., σ. 55 και Βιβλίο μαθητή: 4. Ε. Διαβάζω και Γράφω, 3., σ. 71) και αυτοαξιολόγησης (βλ. Βιβλίο μαθητή: 2. Δ. Διαβάζω και γράφω, 4., σ. 39) σε συνδυασμό με διαδικασίες ανατροφοδότησης του/της μαθητή/τριας. Προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να προγραμματίσουν τη συγγραφή στην τάξη **πέντε (05)¹¹ τουλάχιστον εκτενέστερων κειμένων** με καθορισμένο αριθμό λέξεων, που να ανήκουν σε αντίστοιχο αριθμό διαφορετικών κειμενικών ειδών (βλ. ενδεικτικά παραδείγματα Βιβλίο μαθητή: 2. Δ. Διαβάζω και γράφω, 3., σ.39, 4. Ε. Διαβάζω και γράφω, 2.,σ. 71, 5. ΣΤ. Διαβάζω και γράφω, 1., σ. 86, 6. Ε. Διαβάζω και γράφω, 1., σ. 97, 7. ΣΤ., Διαβάζω και γράφω, 2., σ. 113). Μετά τη συγγραφή θα αφιερώνεται ικανός διδακτικός χρόνος για ανατροφοδότηση των μαθητών/τριών.

Δ. Διδασκαλία γραμματικοσυντακτικών φαινομένων

Για τη διδασκαλία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ισχύουν όσα έχουν διατυπωθεί στην εισαγωγή του γενικού μέρους. Όσον αφορά τον προγραμματισμό της διδασκαλίας στη Β' τάξη, χρήσιμο είναι οι εκπαιδευτικοί στην αρχή της χρονιάς να διερευνήσουν τον βαθμό επικοινωνιακής ετοιμότητας των μαθητών/τριών σε συνάρτηση με το επίπεδο των γνώσεων τους για τη γλώσσα και να χαράξουν διαδρομές στην προσπέλαση του διδακτικού υλικού των σχολικών εγχειριδίων μέσα από δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας της γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Στη λογική αυτή η εστίαση κατά τη διδασκαλία αφορά την κατάκτηση και τη χρήση γραμματικών και συντακτικών δομών και όχι την απομνημόνευση μεταγλωσσικών όρων. Για την οργάνωση της διδασκαλίας στη Β' τάξη οι εκπαιδευτικοί καλό είναι να εστιάσουν τη διδασκαλία τους κατά προτεραιότητα, μη ακολουθώντας υποχρεωτικά τη γραμμική διάταξη της ύλης του σχολικού βιβλίου, στα εξής σημεία:

- 1) Στα παρεπόμενα του ρήματος (διαθέσεις, φωνές, εγκλίσεις, τροπικότητες, ποιόν ενέργειας, χρόνοι, αριθμοί, πρόσωπα), της ενεργητικής/παθητικής σύνταξης, της προσωπικής και απρόσωπης σύνταξης_(βλ. Βιβλίο μαθητή 1η ενότητα Β1. (το υποκείμενο στα απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις) σ. 16, 1η ενότητα Β2 (συμφωνία υποκειμένου ρήματος) σ. 17, 2η ενότητα Β1 (εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις) σ. 33, 2η ενότητα Β2 (οι χρόνοι του ρήματος) σ. 35, 3η ενότητα Β1 (ενεργητική και παθητική φωνή) σ. 49, 4η ενότητα Β1 (οι διαθέσεις του ρήματος) σ. 63, 4η ενότητα Β3 (αντικείμενο-μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα) σ. 66-67, 8η ενότητα Β1 (οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή) σ. 121, 8η ενότητα Β2 (επιθετική και επιρρηματική μετοχή) σ. 124.) Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα εξής σημεία: Α) στην 1η ενότητα Β1. (το υποκείμενο στα απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις) να δοθούν παραδείγματα σχηματισμού απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων, Β) στην

¹¹ Ειδικά για τα Εσπερινά γυμνάσια που το μάθημα διδάσκεται τρεις (3) ώρες εβδομαδιαίως, μπορεί να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη γραπτή παραγωγή λόγου μέσα στην τάξη και στην ανατροφοδότηση των μαθητών/τριών.

4η ενότητα Β1 (οι διαθέσεις του ρήματος) να δοθούν παραδείγματα μετατροπής της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική, Γ) στην 8η ενότητα, στο Β1 (οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή) να διευκρινιστούν οι διαφορετικές σημασίες της μετοχής παθητικού ενεστώτα και της μετοχής παθητικού παρακειμένου, π.χ. αναπτυσσόμενος – αναπτυγμένος, και να δοθεί έμφαση στους τύπους μετοχής ενεργητικού ενεστώτα σε -οντας/-ώντας και μεσοπαθητικού παρακειμένου σε – μένος)

- 2) Στους επιρρηματικούς προσδιορισμούς (βλ. Βιβλίο μαθητή 7η ενότητα, Β (τα είδη των επιρρηματικών προσδιορισμών) σ.105). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της παραγωγής των επιρρημάτων (βλ. Βιβλίο μαθητή 7η ενότητα, Γ, μαθαίνω για τα παράγωγα επιρρήματα, σ. 107-108).

Για τη διδασκαλία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιούν από το βιβλίο Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Α', Β', Γ' Γυμνασίου) των Χατζησαββίδη & Χατζησαββίδου το κεφάλαιο της Σύνταξης (βλ. 3. Το ρήμα και η Ρηματική φράση: σ. 123-134¹² και 4. Τα επιρρηματικά: σ.135-144¹³).

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα διδάσκονται ενταγμένα στο πλαίσιο των κειμένων και έχουν λειτουργικό χαρακτήρα στην κατανόηση του κειμένου (βλ. σενάρια Βεκρή, Η οικογένεια με τη γλώσσα των κόμικς (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1151> και Μποτέλη, Εγκλίσεις και τροπικότητες, στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=312> και ενδεικτικά παραδείγματα δραστηριοτήτων που αξιοποιούν με τρόπο λειτουργικό τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα στην κατανόηση του κειμένου στα σχολικά βιβλία Τετράδιο εργασιών: 2. Α. 2, σ. 18, Τετράδιο εργασιών: 2. Α. 1., σ. 18, Βιβλίο μαθητή: 4. Γ. Ακούω και μιλώ, 2. και 4., σ. 69, Τετράδιο εργασιών: 5. Γ. 7., σ. 48, Βιβλίο μαθητή: 4. Γ. Διαβάζω και γράφω, 3., σ. 69).

Ε. Λεξιλόγιο

Όσον αφορά ζητήματα σημασιολογίας και λεξιλογίου στη Β' τάξη η έμφαση δίνεται στον τρόπο σχηματισμού των λέξεων με σύνθεση (βλ. Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Α', Β', Γ' Γυμνασίου), Τέταρτο Κεφάλαιο. Σημασιολογία-Λεξιλόγιο¹⁴). Βασικό ζητούμενο σε

¹² Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί: α) στην Ενεργητική και Παθητική διάθεση (σ. 124), β) στη σημασία του Ενεστώτα (σ. 125) και του Αορίστου (σ.125-126) στην Οριστική, γ) στις Εγκλίσεις και τροπικότητες (σ. 126-129), δ) στη συμφωνία προσώπου και αριθμού και στα απρόσωπα ρήματα (σ.130), ε) στη ρηματική φράση και τα στοιχεία της (σ. 131), στ) Παρατηρώ και καταλαβαίνω (σ.132-134).

¹³ Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί: α) στη διάκριση ανάμεσα στα επιρρήματα (άκλιτες λέξεις) και στα επιρρηματικά (ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί) σ. 135, β) στα επιρρήματα και να συμπληρωθεί η διδασκαλία με αναφορά στο κεφάλαιο της Μορφολογίας (7. Επιρρήματα, 7.1 και 7.2, σ. 100-102), γ) στη λειτουργία των επιρρηματικών ως κειμενικών δεικτών που συνδέουν σημασιολογικά μέσα στο κείμενο ανεξάρτητες προτάσεις και περιόδους, σ. 135, δ) στις μορφές (4.2), σ. 136, ε) από τις σημασίες (4.3) στον τόπο, χρόνο, τρόπο, αιτία, σκοπό, αποτέλεσμα, σ. 136-137, στ) από τις ειδικότερες σημασίες των προθέσεων (σ. 138-143) σε όσες περιπτώσεις κοινών και λόγιων προθέσεων διαπιστώνεται δυσκολία στη χρήση τους από τους μαθητές στην κατανόηση και παραγωγή λόγου, και ζ) στο «Παρατηρώ και καταλαβαίνω» σ. 143-144.).

¹⁴ 2.2 Ο σχηματισμός των λέξεων (σ. 158). Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί στη διάκριση ανάμεσα στις παράγωγες και σύνθετες λέξεις. 2.2.β. Σύνθετες λέξεις (σ. 160). Μπορεί να δοθεί έμφαση στους δύο τρόπους σχηματισμού των σύνθετων λέξεων, χωρίς περισσότερες λεπτομέρειες. Από την

αυτή την τάξη οι μαθητές/τριες είναι να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν α) τη διάκριση ανάμεσα στην παραγωγή και σύνθεση¹⁵ και β) τις ετυμολογικά συγγενείς λέξεις που σχηματίζονται είτε με παραγωγή είτε με σύνθεση. Ως πυξίδα για την οργάνωση της διδασκαλίας μπορεί να λειτουργήσει η δραστηριότητα στην 6^η ενότητα, Γ (ετυμολογικές οικογένειες λέξεων), Διαβάζω και Γράφω, σ. 95.

Ο/Η εκπαιδευτικός, επίσης, πρέπει να έχει υπόψη του ότι η διδασκαλία του λεξιλογίου (αναζήτηση συνωνύμων – αντωνύμων, ετυμολογικά συγγενών λέξεων) νοείται μόνο εντός του πλαισίου συμφραζομένων των κειμένων και δεν εξετάζεται αυτόνομα. Σε αυτό το πλαίσιο η χρήση λεξικών διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία και υπ' αυτή την έννοια κεντρικό ζητούμενο της διδασκαλίας στη Β' τάξη είναι οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με τη χρήση λεξικών (βλ. Βιβλίο μαθητή 9η ενότητα, Δ (χρήση λεξικών) σ. 143, 146 και ενδεικτικά παραδείγματα δραστηριοτήτων στο Βιβλίο μαθητή: 2. Ε. 1. & 2., σ. 40, 3. Γ. Διαβάζω και γράφω, 1. σ. 52, 4. Δ. 3., σ. 70, 5. Ε. 2. σ. 85, 8. Γ. Διαβάζω και γράφω, 2., σ. 126) και να μην εξαντληθούν σε λεξιλογικές ασκήσεις που αφορούν στον σχηματισμό των λέξεων με σύνθεση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ελευθέριος Βεκρής, *Η οικογένεια με τη γλώσσα των κόμικς* στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1151>

Ελευθερία Ζάγκα, *Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα* στον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό, σ. σ. 120-127 στο <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>

Μαρία Μητσιάκη, *Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα* (σενάριο για μικτή τάξη) στον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό, σ.σ. 181-194 στο <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>

Στεφανία Μποτέλη, *Εγκλίσεις και τροπικότητες* στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=312>

Στεφανία Μποτέλη, *Παραγωγή και σύνθεση* στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=357>

Θεοδώρα Τριαντοπούλου, *Λεξικά Ορολογίας* στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=375>

Θεοδώρα Τριαντοπούλου, *Μια διαφορετική εφημερίδα* στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1140>

ενότητα «Σύνθεση με αχώριστα μόρια» μπορεί να γίνει επιλογή με βάση τις διαγνωσμένες γλωσσικές ανάγκες των μαθητών/τριών. Παρατηρώ και καταλαβαίνω (σ. 164-166).

¹⁵ Ενδεικτικό παράδειγμα είναι το σενάριο της Στεφανίας Μποτέλη, Παραγωγή και σύνθεση (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=357>).

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιούνται:

- Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου, Βιβλίο Μαθητή.
- Τετράδιο Εργασιών Γ΄ Γυμνασίου.
- Κείμενα από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές, καθώς και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για την ανάπτυξη γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων εκ μέρους των μαθητών/τριών (βλ. ενδεικτικοί διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση).
- Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου των Σ. Χατζησαββίδη – Α. Χατζησαββίδου.
- Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου των Μ. Γαβρηλίδου, Π. Λαμπροπούλου, Κ. Αγγελάκου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Για την περιγραφή και τη στοχοθεσία του μαθήματος οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβουλευτούν την περιγραφή και τη στοχοθεσία των επιμέρους ενοτήτων του σχολικού εγχειριδίου στο <http://ebooks.edu.gr/new/tautotita.php?course=DSGYM-C107> και την περιγραφή, τη στοχοθεσία και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των «Συμπληρωματικών προς τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών» στο http://ebooks.edu.gr/info/cps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf.

Στην Γ΄ Γυμνασίου οι μαθητές/τριες καλούνται «να χρησιμοποιήσουν με δεξιότητα το γραπτό και τον προφορικό λόγο με τρόπο αποτελεσματικό και τέτοιο που να ανταποκρίνεται στις σημερινές και στις μελλοντικές τους ανάγκες ως πολίτες». Για τον σκοπό αυτό καλούνται να επιτελέσουν και σε επίπεδο κατανόησης και σε επίπεδο παραγωγής λόγου πολύ πιο σύνθετες δραστηριότητες με τις οποίες θα κατακτήσουν έναν περισσότερο επεξεργασμένο λόγο, που χαρακτηρίζεται για το επίσημο και «αντικειμενικό» ύφος.

Πιο συγκεκριμένα

- Οι μαθητές/τριες καλούνται να συντάξουν ερευνητικές εργασίες · να ερευνήσουν, να αναζητήσουν πληροφορίες και να κατανοήσουν το «τι λένε οι άλλοι» για τα υπό συζήτηση θέματα και στη συνέχεια, με βάση τη δική τους εμπειρία και τα δικά τους βιώματα, να συνειδητοποιήσουν τις δικές τους στάσεις και να αποφασίσουν τι θα αλλάξουν ή τι θα ενισχύσουν σε αυτές.
- Οι μαθητές/τριες καλούνται να κατανοήσουν κειμενικά είδη τα οποία αφορούν σε κυρίαρχες κοινωνικές - επικοινωνιακές πρακτικές που ακολουθούνται στον δημόσιο χώρο της πολιτικής, της δημοσιογραφίας και της επιστήμης. Πολλά από τα κείμενα των ενοτήτων είναι γραμμένα από έγκυρους δημοσιογράφους, επιστήμονες και διανοητές, με πλούσιο λεξιλόγιο, μακροπερίοδο λόγο και ευρεία χρήση του υποτακτικού λόγου.
- Οι μαθητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με την παρατακτική και υποτακτική σύνδεση προτάσεων και τα είδη των προτάσεων, προκειμένου κατανοούν και να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο, υφολογικά κατάλληλο για επικοινωνιακές περιστάσεις στον δημόσιο χώρο.

- Οι μαθητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με την πολυσημία, την κυριολεξία και τη μεταφορά, τη μετωνυμία, τις συνώνυμες, αντίθετες, ομώνυμες, παρώνυμες, υπώνυμες λέξεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Οι θεματικοί άξονες, τα κειμενικά είδη, οι δεξιότητες και τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που διδάσκονται στη Γ' Γυμνασίου, παρουσιάζονται αναλυτικά στο ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (http://ebooks.edu.gr/info/cps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf) αλλά και στα «Συμπληρωματικά προς τα Ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών» (<http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>).

Το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Γ' Γυμνασίου από μια στοχοκεντρική οπτική αποτυπώνεται αδρομερώς στον παρακάτω πίνακα:

Θεματικοί άξονες: Ελλάδα, Ευρώπη, Ρατσισμός, κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις. Ειρήνη – Πόλεμος, Ενεργοί πολίτες, Τέχνη, Προβληματισμοί για το μέλλον.

Γένη Λόγου: Περιγραφή, Αφήγηση, Επιχειρηματολογία.

Δεξιότητες: Κατανόηση προφορικού λόγου, Κατανόηση γραπτού λόγου, Παραγωγή προφορικού λόγου, Παραγωγή γραπτού λόγου, Περίληψη κειμένου. Ερευνητική εργασία.

Γραμματικά - συντακτικά φαινόμενα: Παρατακτική και Υποτακτική σύνδεση προτάσεων, Δευτερεύουσες ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις, Ευθύς και πλάγιος λόγος, Σχήματα λόγου, Σημεία στίξης.

Με βάση τις παραπάνω παραδοχές περιγράφονται τα δομικά στοιχεία ενδεικτικού προγράμματος γλωσσικής διδασκαλίας στην Γ' Γυμνασίου διάρκειας 50 διδακτικών ωρών.

A. Θεματικές ενότητες

Οι θεματικές ενότητες για τη γλωσσική διδασκαλία δεν αποτελούν αυτοσκοπό. Το γλωσσικό μάθημα δεν αποσκοπεί μόνο σε «γνώσεις για τον κόσμο». Ωστόσο, η επιλογή θεμάτων που ενδιαφέρουν τους/τις μαθητές/τριες και μέσω αυτών τίγονται ζητήματα με ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό προβληματισμό, κινητοποιεί τη σκέψη τους και δίνει ισχυρό κίνητρο για την κατανόηση κειμένων και την παραγωγή λόγου με σκοπό τη δική τους συνειδητοποίηση και διαμόρφωση θέσης σε κρίσιμα κοινωνικά ζητήματα.

Μια ενδεικτική αναδιάταξη των ενότητων με βάση το ενδιαφέρον κάθε θέματος, τη θεματική συνοχή, τον προβλεπόμενο διδακτικό χρόνο, καθώς και την ενδεικνυόμενη διάρκεια διδασκαλίας (κατά μέσο όρο ανά ενότητα 10 ώρες), θα μπορούσε να είναι η εξής:

1. 3^η ενότητα: «Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί». Αποτελεί βασικό θέμα στις ενότητες της Γ' Γυμνασίου, γιατί τίθενται ζητήματα κοινωνικών ανισοτήτων λόγω φύλου, φυλής, κοινωνικής τάξης και άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών.
2. 2η ενότητα: «Γλώσσα – Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου». Γίνεται λόγος για θάνατο γλωσσών, για φαινόμενα γλωσσικής ηγεμονίας και γλωσσικού εκφυλισμού, που αποτελούν έκφραση των κοινωνικών ανισοτήτων και του ρατσιστικού φαινομένου.

3. Ενότητες 1 και 4: «Η Ελλάδα στον κόσμο» και «Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες». Και στις δύο ενότητες θίγονται ζητήματα ετερότητας και ταυτότητας.
4. 5^η ενότητα: «Ειρήνη – Πόλεμος». Η ενότητα συνδέεται με τις παραπάνω ενότητες ως η ακραία συνέπεια των κοινωνικών ανισοτήτων σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.
5. 6^η ενότητα: «Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών». Η 6^η ενότητα έρχεται ως πρόταση για την αντιμετώπιση του προβλήματος των κοινωνικών ανισοτήτων και της καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην ενότητα αυτή, ως σημειωθεί, λανθάνει η εσφαλμένη ταύτιση: «Ενεργοί πολίτες = Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις» και όχι «Ενεργοί πολίτες, αυτοί που μόνοι τους ή και σε συνεργασία με άλλους, σε άτυπες ή οργανωμένες ομάδες, οργανώσεις, σωματεία, καταφεύγουν σε άσκηση πολιτικής πίεσης ή σε ένδικα μέσα ή σε εθελοντικές δράσεις ή και σε όλα αυτά μαζί, προκειμένου να υπερασπιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα».

Με την παραπάνω διάταξη των ενοτήτων διαμορφώνεται ένα ενιαίο αφήγημα, που αρχίζει από τις κοινωνικές ανισότητες (ενοτ.3) και συνεχίζει με τις γλωσσικές αναπαραστάσεις των κοινωνικών ανισοτήτων (ενοτ. 2), τη σημασία τους για τη σχέση μεταξύ των κοινωνιών-κρατών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ένωσης (ενοτ. 1 και 4) και τη διεθνή ειρήνη (ενοτ. 5), και ολοκληρώνεται με τη στάση του ενεργού πολίτη που διασφαλίζει την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την αντιμετώπιση των κοινωνικών, περιφερειακών ανισοτήτων, και εν γένει της αδικίας. Με τις συγκεκριμένες ενότητες θίγονται κρίσιμα κοινωνικά ζητήματα και ενδιαφέροντα για τους/τις μαθητές/τριες της συγκεκριμένης ηλικίας και αυριανούς πολίτες.

Τέλος, ανά ενότητα δίνεται περισσότερος διδακτικός χρόνος, ώστε οι μαθητές/τριες να εμβραθύνουν στην κατανόηση των κειμένων, να συνειδητοποιούν γλωσσικές λειτουργίες, να εμπλέκονται σε δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου και να παράγουν δικά τους κείμενα με τα οποία αναστοχαστικά αξιολογούν την εξέλιξή τους στην κατάκτηση και αφομοίωση πρακτικών γλωσσικής επικοινωνίας. Γι' αυτό και προτείνονται πέντε (05) διδακτικές ενότητες, σε καθεμιά από τις οποίες διαμορφώνεται ένα συνεχές από την κατανόηση μέχρι την παραγωγή λόγου και τον αναστοχασμό –αξιολόγηση

Συνοψίζοντας, για το σχολικό έτος 2016-2017 καθίσταται σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ακολουθήσουν οποιαδήποτε διαδρομή στην επιλογή των διδακτικών ενοτήτων του σχολικού βιβλίου με κριτήριο το θέμα και ότι θα πρέπει να διεξέλθουν **τουλάχιστον πέντε (05) διδακτικές ενότητες** διαφορετικής θεματολογίας, μοιράζοντας τον διδακτικό χρόνο κατάλληλα.

B. Γένη λόγου – Κειμενικά είδη¹⁶

Ο «εκφραστικός λόγος» των κειμένων της Α΄ Γυμνασίου και εν μέρει της Β΄ Γυμνασίου, στον οποίο βαρύνουσα θέση έχει η υποκειμενικότητα του πομπού (προσωπικές επιστολές, ημερολόγια, έκφραση προσωπικών σκέψεων κ.λπ.) δίνει τη θέση του στην «αντικειμενικότητα», με κείμενα πειθούς (επιχειρηματολογία) και πληροφοριακά κείμενα

¹⁶ Σύμφωνα με τη διάκριση της σχολικής γραμματικής (σελ 174-178).

(περιγραφές, εξιστορήσεις, επεξηγηματικά, ερμηνευτικά, πραγματολογικά κείμενα), στα οποία χρησιμοποιείται ευρέως το γ' πρόσωπο και η απρόσωπη σύνταξη.

Τα κειμενικά είδη που προσφέρονται κατά γένη λόγου στο υπάρχον υλικό στον γραπτό και προφορικό λόγο είναι τα εξής:

Περιγραφικά	Αφηγηματικά	Επιχειρηματολογία
Ταξιδιωτικός οδηγός	Ιστορικές – ρεαλιστικές αφηγήσεις (μη λογοτεχνικές)	Επίσημες επιστολές προς δημόσιους οργανισμούς και κοινωνικούς φορείς.
Περιγραφή στον διαφημιστικό λόγο	Ειδησεογραφικές ανταποκρίσεις	Γελοιογραφία
Περιγραφή κοινωνικού φαινομένου	Δραματοποιημένη αφήγηση	Δημοσιογραφικά κείμενα (Άρθρο, χρονογράφημα, γελοιογραφίες)
Περιγραφή κοινόχρηστων χώρων / δρόμων		Αφίσα – Σλόγκαν – Συνθηματικός λόγος
Περιγραφή προσώπου		Διάλογος – Αυθόρμητος λόγος
Περιγραφή με δημιουργικές συνθέσεις (κολλάζ) – Αφίσες		Προσχεδιασμένος προτρεπτικός λόγος (ομιλία, εισήγηση)
Περιγραφή με πολυτροπικά – πολυμεσικά κείμενα		Επιχείρημα στον διαφημιστικό λόγο

Στο κειμενικό ρεπερτόριο της Γ' τάξης περιλαμβάνονται, επίσης, κείμενα που ανήκουν στον αναφορικό λόγο και αφορούν ορισμούς εννοιών, παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων, ερμηνεία κοινωνικών φαινομένων, άρθρα ερμηνευτικής δημοσιογραφίας, τα οποία δεν μπορούν να ενταχθούν σε μια μόνο από τις παραπάνω κατηγορίες.

Γ1. Δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου

Για τις δεξιότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου και τις σχετικές δραστηριότητες ισχύουν όσα αναφέρονται στο εισαγωγικό σημείωμα του γενικού μέρους. Τονίζεται και εδώ η ανάγκη να εμπλουτιστούν οι δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου προς την κατεύθυνση της κατανόησης του επικοινωνιακού πλαισίου, δηλαδή στην αναγνώριση του κειμενικού είδους και των επικοινωνιακών συνθηκών των κειμένων (πομπός, μήνυμα, δέκτης κ.ά.) και στην αναγνώριση της λειτουργίας των γραμματικοσυντακτικών δομών στη συγκρότηση του νοήματος των κειμένων.

Γ2. Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου

Όσον αφορά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου συνιστάται οι μαθητές/τριες να έχουν την ευκαιρία στη διάρκεια της χρονιάς να δοκιμαστούν στην αφήγηση, περιγραφή και επιχειρηματολογία μέσα από ένα ευρύ ρεπερτόριο δραστηριοτήτων παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, όπως περιγράφεται στο εισαγωγικό σημείωμα του γενικού μέρους.

Τα γραπτά κείμενα που παράγονται από τους/τις μαθητές/τριες στο σχολείο **συνιστάται να είναι πέντε (05) κατά τη διάρκεια του έτους**, να είναι ενταγμένα σε επικοινωνιακό πλαίσιο και να ορίζεται η έκταση τους (αριθμός λέξεων) και να ανήκουν σε αντίστοιχο αριθμό διαφορετικών κειμενικών ειδών. Οι εργασίες των μαθητών/τριών στο σπίτι χρειάζεται να είναι συχνές και να βασίζονται στα θέματα και τις δραστηριότητες που προηγήθηκαν. Μετά τη συγγραφή είναι απαραίτητο να αφιερώνεται ικανός διδακτικός χρόνος για ανατροφοδότηση των μαθητών/τριών.

Γ3. Οι ερευνητικές εργασίες.

Ιδιαίτερα για τους/τις μαθητές/τριες της Γ΄ Γυμνασίου προτείνεται να ασκηθούν στη σύνταξη ερευνητικών εργασιών (βλ. Βιβλίο μαθητή, σελ.22-23). Με τη σύνταξη τέτοιων εργασιών οι μαθητές/τριες ενεργοποιούνται και ασκούνται τόσο στο επίπεδο της κατανόησης των κειμένων όσο και στο επίπεδο της παραγωγής πρωτότυπου προφορικού και γραπτού λόγου. Είναι σημαντικό οι μαθητές/τριες Γ΄ Γυμνασίου να νιώσουν ότι δεν επαναλαμβάνουν παρόμοιες δραστηριότητες σαν αυτές των προηγούμενων τάξεων, αλλά ότι αξιοποιούν προηγούμενες γνώσεις και δεξιότητες για να προσεγγίσουν θέματα που τους ενδιαφέρουν και να διατυπώσουν τις δικές τους σκέψεις, προτάσεις κ.λπ.

Δ. Αξιοποίηση γραμματικών φαινομένων

Οι μαθητές, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται ως ομιλητές και συγγραφείς σε κυρίαρχες πρακτικές λόγου, πρέπει να ενθαρρυνθούν στη χρήση του υποτακτικού λόγου (χρήση ονοματικών, επιρρηματικών και αναφορικών προτάσεων - στη χρήση των τελευταίων δυσκολεύονται ιδιαίτερα. Η διδακτική προσέγγιση των παραπάνω φαινομένων προτείνεται να συνδυαστεί με τη διδασκαλία των σημείων στίξης, που έχουν ιδιαίτερη σημασία στην άρθρωση επαυξημένου λόγου.

Προτείνεται να αξιοποιηθούν από το βιβλίο του μαθητή δραστηριότητες με τις οποίες οι μαθητές/τριες μπορούν να συνειδητοποιήσουν τη λειτουργική χρήση των γλωσσικών φαινομένων. Παραδειγματικά εδώ αναφέρονται:

α) για την παρατακτική και υποτακτική σύνδεση προτάσεων δραστηριότητες από το βιβλίο μαθητή: Ακούω και μιλώ σελ. 14, Διαβάζω και γράφω σελ. 18, Ακούω και μιλώ σελ. 19, Διαβάζω και γράφω, σελ. 33.

β) για τον ευθύ και πλάγιο λόγο από το βιβλίο του μαθητή, Διαβάζω και γράφω 3 και 4, από το Τετράδιο εργασιών, κείμενο 5, σελ. 31-32).

Επίσης, προτείνεται η αξιοποίηση των ονοματικών προτάσεων στον πλάγιο λόγο για τη διδασκαλία της περίληψης. Οι μαθητές/τριες καλούνται να χρησιμοποιήσουν κατάλληλα ρήματα με τα οποία να δηλώνονται οι λεκτικές πράξεις και το περιεχόμενο του κειμένου με συνοπτικό τρόπο (βλ. βιβλίο μαθητή, «Διαβάζω και γράφω» σελ. 56 και ενδεικτικά διδακτικά παραδείγματα). Με αυτό τον τρόπο η διδασκαλία της περίληψης (8^η ενότητα) μπορεί να συν-διδασχθεί με τις ονοματικές προτάσεις και να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες σημαντικά στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου, ώστε να αντιλαμβάνονται όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και τη λογική οργάνωση του κειμένου.

Η αξιοποίηση των παραπάνω φαινομένων μπορεί να διατρέχει όλες τις ενότητες με διαφοροποιημένη έμφαση κατά ενότητα και σύμφωνα με τις αδυναμίες των μαθητών/τριών. Σε κάθε περίπτωση η περιγραφική προσέγγιση του τρόπου σύνδεσης των προτάσεων και του συντακτικού τους ρόλου δεν είναι από μόνη της ικανή συνθήκη για να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες στην κατάκτηση επεξεργασμένου προφορικού και γραπτού λόγου.

Ενδεικτική οργάνωση της διδασκαλίας
 Νεοελληνική Γλώσσα
 Γ' Γυμνασίου

Θεματικοί άξονες	Γένη λόγου	Δραστηριότητες κατανόησης λόγου	Δραστηριότητες παραγωγής λόγου
	Είδη Κειμένων		
<p><u>1^η ενότητα:</u> Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί</p>	Περιγραφή Αφήγηση Επιχειρηματολογία	<p>1. Παρουσίαση (συνοπτική ή αναλυτική) του περιεχομένου κειμένων με τη αξιοποίηση του πλάγιου λόγου. (βλ. άσκηση σελ. 56).</p> <p>2. Προσέγγιση του περιεχομένου των κειμένων με ερωτήσεις ερμηνείας και κριτικής κατανόησης.</p> <p>3. Αξιολόγηση της χρήσης της εικόνας στην αποτελεσματικότητα ενός πολυτροπικού αντιρατσιστικού μηνύματος.</p>	<p>1. Επιχειρηματολογικά κείμενα. (Άρθρο, δοκίμιο, ενημερωτικά φυλλάδια, ομιλία)</p> <p>2. Αφίσες ηλεκτρονικές ή με κολλάζ.</p> <p>3. Συνθετικές εργασίες με ερωτηματολόγιο – συνεντεύξεις και συμπεράσματα και παρουσίαση των αποτελεσμάτων (βλ. βιβλίο μαθητή, σελ. 54).</p> <p>4. Προφορικός λόγος με τη μορφή αντιλογίας</p>
	Περιγραφή κοινωνικών φαινομένων, Εκθετικά κείμενα, πραγματολογικά κείμενα (στοιχεία έρευνας) Κείμενα επιχειρηματολογίας. Αφίσες		
<p><i>Από τη Γραμματική της Νεοελληνικής Γλώσσας: «Υποτακτική σύνδεση προτάσεων. Ονοματικές προτάσεις». (σελ. 146-148) και «Οι λεκτικές πράξεις» (σελ. 169-171)</i></p>			
<p>2^η ενότητα Γλώσσα-Γλώσσες και πολιτισμοί του</p>	Περιγραφή Αφήγηση Επιχειρηματολογία	Πέρα από την κατανόηση των κειμένων της ενότητας ή άλλων	Μετά τη διερεύνηση του θέματος οι μαθητές/τριες

<p>κόσμου.</p> <p><i>(Θάνατος των γλωσσών, φθορά της γλώσσας, γλωσσική ηγεμονία, γλωσσική ποικιλία, πολυσημία).</i></p> <p>Η ενότητα αυτή προσφέρεται για προσέγγιση αντιθετικών απόψεων για γλωσσικά ζητήματα που είναι ανοικτά για την κοινωνία, όπως, για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η γλώσσα των νέων είναι μια μορφή γλωσσικής ποικιλίας ή μια μορφή φθοράς. -Τα greeklish φθείρουν τη γλώσσα; - Η εκτεταμένη χρήση της Αγγλικής γλώσσας απειλεί τις ολιγότερο ομιλούμενες γλώσσες; 	<p>Περιγραφή κοινωνικού φαινομένου και ρεαλιστική αφήγηση γεγονότων.</p> <p>Ιστορική αφήγηση.</p> <p>Εκθετικά Ερμηνευτικά</p> <p>Πραγματολογικά κείμενα.</p> <p>Επιχειρηματολογία</p>	<p>παρόμοιων κειμένων, οι μαθητές/τριες αξίζει να ασχοληθούν ερευνητικά με τους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των νέων με τη χρήση νέων τεχνολογιών και να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις στο ερώτημα για τη γλώσσα των νέων.</p>	<p>παρουσιάζουν τις απόψεις τους στην ολομέλεια και διαλέγονται στο πλαίσιο οργανωμένης συζήτησης.</p> <p>(Σημ.: Καλό είναι ο διάλογος να μην ταυτίζεται με την αντιλογία).</p>
<p>3^η ενότητα: Ελλάδα – Ευρώπη – Κόσμος.</p> <p>Χρήσιμο υλικό είναι οι αναπαραστάσεις των μαθητών/τριών για την Ελλάδα και την Ευρώπη και τη σχέση μεταξύ τους, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν υλικό για την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.</p>	<p>Περιγραφή Επιχειρηματολογία</p> <p>Ταξιδιωτικά κείμενα. Περιγραφές αντικειμενικές και υποκειμενικές.</p> <p>Περιγραφή στον διαφημιστικό λόγο.</p> <p>Ερμηνευτικά κείμενα.</p> <p>Διαφημιστική αφίσα.</p> <p>Γελοιογραφίες.</p>	<p>Κριτική κατανόηση πολυτροπικών και μονοτροπικών κειμένων συνεχών και ασυνεχών με στόχο τη διερεύνηση αναπαραστάσεων και προκαταλήψεων σχετικά με την ελληνική και ευρωπαϊκή ταυτότητα.</p>	<p>Πολυτροπικά κείμενα, αφίσες.</p> <p>Περιγραφές χώρου.</p> <p>Άρθρα γνώμης.</p> <p>Ομιλία.</p> <p>Ταξιδιωτικές εντυπώσεις, περιηγητικά κείμενα.</p>

<p>4^η ενότητα: Πόλεμος και Ειρήνη.</p>	<p>Αφήγηση Επιχειρηματολογία</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>Ημερολόγια, απομνημονεύματα, προσωπικές μαρτυρίες.</p> <p>Συνεντεύξεις</p> <p>Ρεαλιστική αφήγηση γεγονότων.</p> <p>Ιστορική αφήγηση.</p> <p>Ειδησεογραφική ανταπόκριση</p> <p>Ερμηνευτικά κείμενα</p> <p>Γελοιογραφίες</p>	<p>1.Ακρόαση προσωπικών μαρτυριών.</p> <p>2.Παρουσίαση (συνοπτική ή αναλυτική) προφορική αυτού που άκουσαν.</p> <p>3.Γραπτές συνοπτικές παρουσιάσεις των αφηγήσεων.</p> <p>4. Δραστηριότητες σύμφωνα με την προτεινόμενη τυπολογία.</p>	<p>1.Ειδησεογραφικές πολεμικές ανταποκρίσεις</p> <p>2. Αντιπολεμική επιχειρηματολογία με μορφή άρθρων, αφίσας, σκίτσων, γελοιογραφίας. (βλ. βιβλίο μαθητή, Διαβάζω και γράφω, σελ. 103 ασκ. 2 και 3)</p> <p>3. Διττός λόγος (βλ. βιβλίο μαθητή, σελ. 102).</p>
<p>5^η ενότητα: Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικογενειακών αξιών</p>	<p>Επιχειρηματολογία¹⁷</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>Επιστολή, Άρθρο, Πολυτροπικό κείμενο, Αφίσα.</p>	<p>Τα κείμενα της ενότητας προσφέρονται για κριτική προσέγγιση και αμφισβήτηση.</p> <p>Για παράδειγμα, στο κείμενο 1 της ενότητας κρίσιμο είναι το ερώτημα: «Ποιος ωφελείται και ποιος ζημιώνεται από το συγκεκριμένο κείμενο;». Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες μπορούν να πάρουν θέση και να εμπλουτίσουν τον προβληματισμό τους για τον ενεργό πολίτη.</p>	<p>Πέρα από άλλες δραστηριότητες στη συγκεκριμένη ενότητα ας δοθεί έμφαση στη λειτουργία της υπόθεσης.</p> <p>Τόσο στο επίπεδο της παραγωγής προφορικού λόγου όσο και του γραπτού, μπορούν να ασχοληθούν με το ερώτημα «Τι θα γινόταν, αν οι πολίτες ήταν ενεργοί» ή «Τι θα γίνει, αν...» ή «Τι θα γίνεται, αν...» ή «Τι μπορεί να γίνει, αν...». Στο τέλος, μπορούν να</p>

¹⁷ Στο διδακτικό βιβλίο προτείνεται και η «Αφήγηση», προφανώς για να συνδεθεί με τη διδασκαλία των χρονικών προτάσεων. Με την ενδεικτική πρόταση δίνεται έμφαση στην επιχειρηματολογία και τον υποθετικό λόγο με τον οποίο είναι λιγότερο εξοικειωμένοι οι μαθητές και δεν επαρκούν όσα αναφέρονται στο διδακτικό βιβλίο. Προτείνεται η αξιοποίηση της σχολικής γραμματικής (σελ.149-150).

			εκτιμήσουν το διαφορετικό ύφος που σε κάθε περίπτωση διαμορφώνεται. Επίσης, οι μαθητές/τριες μπορούν να δουν τη χρήση του υποθετικού λόγου δε διαφορετικούς τύπους κειμένων, διαφήμιση, ομιλίες, κ.λπ.
Από τη Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας αξιοποιούνται οι σελ. 148-153 «Επιρρηματικές και αναφορικές προτάσεις»			

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Από τον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση (ΔΗΜΟΤΙΚΟ & ΓΥΜΝΑΣΙΟ): Ελευθερία Ζάγκα Η Ελλάδα: η χώρα-ο πολιτισμός, σελ. 128-141, στο <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>.

Από τον «Πρωτέα, εκπαιδευτικά σενάρια»:

Ζαρκογιάννη Εύα, «Η Ελλάδα μέσα από λέξεις και εικόνες», στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=303>.

Καπετανής Μιχάλης, «Ενεργοί μαθητές», στο <http://proteas.greeklanguage.gr/scenario.html?sid=356>.

Μητσώνη Φωτεινή, «Greeklish: Ποια είναι η γνώμη σας;», στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1833>.

Μητσώνη Φωτεινή «Παράξενες Ιστορίες», στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=306>

Τριαντοπούλου Θεοδώρα «Η διάσωση της Ευρώπης», στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1156>

Φουντούκη Αιμιλία «Χαμογελώντας με τον Μποστ (πολυσημία, ομόηχα, παρώνυμα)», στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1456>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Μια παραδειγματική πρόταση διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α΄ τάξη βασισμένη στις αρχές της βιωματικής μάθησης.

Θέμα: Από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.

Γνωρίζομαι με τους συμμαθητές μου. Μιλώ για το παλιό και καινούριο σχολείο μου

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ψυχοκοινωνική προσαρμογή. Ενίσχυση της αυτοαντίληψης. Συνειδητοποίηση ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας. Αναγνώριση, αποδοχή και έκφραση θετικών και αρνητικών συναισθημάτων. Παιδοκεντρική και ενεργητική φύση της μάθησης. Διαδικασία διερεύνησης, ανακάλυψη, αυτονομία. Θεωρία προώθησης κινήτρων μάθησης. Κοινωνική γένεση της σκέψης.

ΣΤΟΧΟΙ

- Η σύνδεση του γνωστικού αντικείμενου με την εμπειρία, αλλά και τις ανάγκες των μαθητών/τριών τη δεδομένη χρονική στιγμή.
- Η δημιουργία προϋποθέσεων για γνωριμία, κοινωνικοποίηση και ομαδική εργασία στη σχολική τάξη.
- Ειδικότερα επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:
- Να μιλήσουν στους/στις συμμαθητές/τριες για τις δημιουργικές ασχολίες τους και να μοιραστούν τα συναισθήματα μαζί τους, ξεκινώντας από τις προσωπικές τους εμπειρίες (*Νεοελληνική Γλώσσα, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, 2007: 85*).
- Να εκφράσουν οι μαθητές/τριες προφορικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με τις πρώτες εμπειρίες τους στο νέο τους σχολείο, το Γυμνάσιο (ό. π.: 19).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ❖ Βασικές ενότητες 1^η ενότητα: *Οι πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο*/ 2^η ενότητα : *Επικοινωνία στο σχολείο*/ 6^η ενότητα: *Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου*/ Συμπληρωματικές: 8^η ενότητα: *Αθλητισμός και Ολυμπιακοί αγώνες: Παρακολουθώ και συμμετέχω* / 9^η ενότητα: *Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης*
- ❖ Μεθόδευση της εργασίας:

Πρώτο δίωρο:

Η πρώτη γνωριμία με τους/τις μαθητές/τριες. «Μιλάμε για την αγαπημένη μας ασχολία»

Α΄ βήμα της εργασίας:

Οι μαθητές/τριες κάθονται σε κύκλο ή σχήμα Π. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να συστηθούν στην τάξη και να παρουσιάσουν μονολεκτικά στους συμμαθητές την αγαπημένη τους ασχολία. Για διευκόλυνση των μαθητών/τριών μοιράζεται από πριν εικονογραφημένο φυλλάδιο με κατάλογο δραστηριοτήτων. Ενδεικτικά:

- ❖ Μου αρέσει να κολυμπάω/ Να κάνω ποδήλατο/ Να περνάω τις ελεύθερες ώρες με τους φίλους μου/ Να διαβάζω βιβλία/ Να γράφω πράγματα που σκέφτομαι/ Να φροντίζω τη γάτα ή το σκύλο μας/ Να βοηθάω στο σπίτι/ Να ασχολούμαι με τον υπολογιστή/ Να ακούω μουσική/Να προπονούμαι με την ομάδα μου ή να κάνω γυμναστική/Να ανακαλύπτω καινούρια πράγματα, κτλ.

Όλοι οι μαθητές/τριες σημειώνουν το όνομά τους και την πιο αγαπημένη τους ασχολία τους σε χρωματιστά χαρτάκια που έχει μοιράσει ο εκπαιδευτικός. Τα κολλούν στον πρώτο φελλοπίνακα του μαθήματος. Στο χαρτάκι σημειώνουν το όνομά τους και μία σύντομη αιτιολογία. π.χ. Μου αρέσει να προπονούμαι με την ομάδα μου, επειδή εκεί βρίσκω πολλούς φίλους. Αυτός είναι ο «φελλοπίνακας –ταυτότητα» της τάξης.

Β' βήμα της εργασίας:

«Γινόμαστε δημοσιογράφοι - Μιλάμε στην ομάδα μας»

Ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να σημειώσουν στον κατάλογο από δύο έως τέσσερες αγαπημένες ασχολίες. Με βάση τις προτιμήσεις των μαθητών/τριών δημιουργούνται ομάδες. Ακολουθεί η ονοματοδοσία των ομάδων από τα μέλη της. π.χ. η ομάδα «Κολύμπι και ποδήλατο», η ομάδα «Βιβλίο και υπολογιστής», κτλ. Σε κάθε ομάδα ένας μαθητής δίνει συνέντευξη στα υπόλοιπα μέλη που γίνονται δημοσιογράφοι. Θέμα της συνέντευξης: « Η αγαπημένη μου ασχολία». Οι μαθητές/τριες καλούνται να ρωτήσουν ελεύθερα ό,τι είναι σχετικό με το θέμα. Σύμφωνα με την οργάνωση της βιωματικής εργασίας κατά στάδια, έως εδώ έχουμε το πρώτο στάδιο: Κατάθεση εμπειριών και απόψεων του θέματος που συζητείται.

Γ' βήμα της εργασίας

Παρουσίαση δεδομένων και συστηματοποίηση.

Ένα μέλος κάθε ομάδας παρουσιάζει στην ολομέλεια τις ερωτήσεις που έκαναν στον συμμαθητή. Ο εκπαιδευτικός καταγράφει τα ερωτήματα στον πίνακα, φροντίζοντας να τα ομαδοποιεί, αξιοποιώντας τις αρχές για την καθοδήγηση στις ερωτήσεις και την οργάνωση της γνώσης (Ματσαγγούρας 2005:159-168).

π.χ. 1^η παράγραφος: Πότε, πού, με ποιον άρχισα αυτήν την ασχολία/2^η παράγραφος: Τι ακριβώς κάνω στη διάρκειά της/ 3^η παράγραφος: Γιατί μου αρέσει να ασχολούμαι με αυτήν;/ 4^η παράγραφος; Σε ποιους και για ποιους λόγους θα την πρότεινα;

Το διάγραμμα που προκύπτει από την παρουσίαση των ερωτημάτων αντιστοιχεί στο σχεδιάγραμμα της δομής ενός κειμένου λίγων παραγράφων στο πλαίσιο του μαθήματος της Γλώσσας. Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε μαθητή να είναι έτοιμος να παρουσιάσει προφορικά τη δική του ασχολία, δίνοντας όσες περισσότερες πληροφορίες μπορεί. Προτείνει στους/στις μαθητές/τριες να λαμβάνουν υπόψη τη σειρά που σημείωσε στον πίνακα. Πρόκειται για το γ' στάδιο που προτείνεται για τις Βιωματικές Δράσεις: *Παρουσίαση δεδομένων και συστηματοποίηση. (Βιωματικές Δράσεις. Επιμορφωτικό υλικό:33)*. Εδώ θα μπορούσε να προστεθεί και το β' στάδιο της βιωματικής εργασίας: *Συλλογή και από άλλες πηγές*, όπου οι μαθητές/τριες καλούνται να προσθέσουν τα νέα στοιχεία που συνεισφέρει στο θέμα ο ήρωας των κειμένων του εγχειριδίου. π.χ. Ποιες είναι οι αγαπημένες ασχολίες ηρώων στα κείμενα της έκτης ενότητας; Γιατί τις επιλέγουν; Εάν οι μαθητές/τριες προτείνουν ως αγαπημένα ασχολία τον αθλητισμό και την ανάγνωση βιβλίων μπορούν να εμπλουτίσουν το θέμα συζήτησης αντλώντας από τις εμπειρίες ηρώων

ή συγγραφέων των κειμένων που βρίσκονται στην 8^η και 9η ενότητα (Αθλητισμός, Ανάγνωση βιβλίων).

Να σημειωθεί εδώ πως βασικός στόχος της δώρης διδασκαλίας είναι η βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων, της γνωριμίας, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι υπηρετούνται και γλωσσικοί στόχοι. Η εργασία αυτού του δώρου μαθήματος αντιστοιχεί στην «Γνωριμία με τους/τις μαθητές/τριες», όπως συνηθίζουν να σημειώνουν οι εκπαιδευτικοί στα βιβλία ύλης, ταυτοχρόνως, όμως, αξιοποιεί τη θεματική και τα κείμενα της 6^{ης} ενότητας του βιβλίου της Νεοελληνικής Γλώσσας με θέμα: *Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου.*

Δεύτερο και τρίτο δώρο: Η γνωριμία συνεχίζεται.

Α' βήμα της εργασίας: «Θυμάμαι το Δημοτικό Σχολείο»

Οι μαθητές/τριες καλούνται να συζητήσουν εμπειρίες και συναισθήματα από το Δημοτικό σχολείο. Για διευκόλυνση της συζήτησης δίνονται δύο κατάλογοι με ενδεικτικές προτάσεις από τις οποίες καλούνται να επιλέξουν όσες νομίζουν πως τους αντιπροσωπεύουν. π.χ.

A. Στο Δημοτικό περνούσα καλά, επειδή :

- ❖ Γνώριζα πολλά παιδιά/ Ήταν όλο το περιβάλλον γνωστό και το ένιωθα οικείο/ Αγαπούσα το δάσκαλο ή τη δασκάλα μου/ Το κτίριο ήταν περιποιημένο/ Η τάξη μας ήταν γεμάτη δικές μας ζωγραφιές και χειροτεχνίες/ Τα μαθήματα δεν ήταν δύσκολα/ Κάναμε πολλές δραστηριότητες/ Πηγαίναμε εκδρομές/ Ο διευθυντής ήταν καλός μαζί μας/ Καθόμουν στο θρανίο με ένα καλό φίλο μου που τώρα είναι σε άλλο σχολείο, κτλ.

B. Στο Δημοτικό ένιωθα.....

- ❖ Σιγουριά/ Οικειότητα/ Ηρεμία/ Χαρά /Φόβο/ Ανησυχία / Αγωνία , κτλ.

Ο/Η εκπαιδευτικός ακούει τις επιλογές των παιδιών για όλα τα παραπάνω θέματα, δηλαδή τι τους άρεσε στο Δημοτικό Σχολείο, πώς ένιωθαν στο Δημοτικό, γιατί. Καταγράφει τις παρατηρήσεις στον πίνακα φροντίζοντας να ομαδοποιεί τις επιλογές (θέματα σχετικά με το κτίριο, σχετικά με τα πρόσωπα, τις μεθόδους διδασκαλίας και τη σχολική ζωή γενικότερα, ιδιαίτερη αναφορά στα συναισθήματα και την αιτιολόγησή τους). Οι παράγραφοι που προκύπτουν αντιστοιχούν με τη δομή που θα έδινε ο εκπαιδευτικός για την παραγωγή λόγου με ένα ανάλογο θέμα π.χ. *Μιλώ για το αγαπημένο μου Δημοτικό Σχολείο στους νέους συμμαθητές.* Στη συνέχεια ζητά από κάθε μαθητή να είναι έτοιμος να μιλήσει για τα παραπάνω, αξιοποιώντας όλα τα σημεία της ομαδοποίησης.

Β' βήμα εργασίας: «Το δέντρο των συναισθημάτων»

Ο/Η εκπαιδευτικός επιμένει στο θέμα των συναισθημάτων και ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να θυμηθούν ένα γεγονός από τις πρώτες τους τάξεις στο Δημοτικό Σχολείο. Αν το συναίσθημα το θεωρούν θετικό καλούνται να το γράψουν σε κόκκινο χαρτάκι, εάν το θεωρούν αρνητικό να το γράψουν σε σκούρο χαρτάκι. Τα χρωματιστά χαρτιά τα κολλούν όλοι στο δέντρο των συναισθημάτων που είναι ζωγραφισμένο στο δεύτερο φελλοπίνακα του μαθήματος. Αυτό αποτελεί και την πρώτη τους εικαστική παρέμβαση στην αίθουσα, ενώ δίνει σε όλους την ευκαιρία μέσα από ένα παιχνίδι να μιλήσουν για εμπειρίες στο πρώτο τους σχολικό χώρο, για συναισθήματα και αιτιολογήσεις που μέσα από τη χρονική απόσταση τα διαχειριζόμαστε ευκολότερα.

Στο σημείο αυτό μπορούν να αξιοποιηθούν τα σχέδια εργασίας της ΣΚΖ με το *Αλφάβητο των συναισθημάτων, τον Τροχό και το Θερμόμετρο των συναισθημάτων*, τα φύλλα εργασίας με θέμα *Ένα συναίσθημα..πολλές καταστάσεις, Εκφράζοντας ευχάριστα και δυσάρεστα*

συναισθήματα, (Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας, 2004: 37,42,45,46) με βασικούς γλωσσικούς και παιδαγωγικούς στόχους την αναγνώριση συναισθημάτων, την εμπέδωση του ανάλογου λεξιλογίου και τη δυνατότητα αιτιολόγησης συναισθημάτων.

Γ' βήμα της εργασίας: «Από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο»

Μετά την παρουσίαση των συναισθημάτων από τη ζωή στο Δημοτικό Σχολείο η ίδια εργασία θα γίνει συγκριτικά και για το Γυμνάσιο. Από τον κατάλογο συναισθημάτων που έχει εμπλουτισθεί με τα παραπάνω φύλλα εργασίας, οι μαθητές/τριες μπορούν να μιλήσουν για τα συναισθήματά τους στο νέο σχολικό περιβάλλον και να προχωρήσουν σε αιτιολογήσεις και συγκριτικές παρατηρήσεις, σε μία εργασία ανάλογη με το πρώτο και δεύτερο βήμα που προηγήθηκαν. Το θέμα τώρα είναι: «*Ποια είναι τα συναισθήματά μου στο νέο σχολικό χώρο; Γιατί;*». Κατά την παρουσίαση θα προκύψουν θέματα που σχετίζονται με τη δυσκολία της προσαρμογής, θα προκύψουν, όμως, και διαπιστώσεις πως πολλά συναισθήματα και αιτιολογήσεις είναι κοινές, εφόσον π.χ. πολλοί μαθητές αισθάνονται αμηχανία και φόβο μπροστά στο καινούριο, θλίψη και στενοχώρια επειδή έχασαν αγαπημένους συμμαθητές ή ανυπομονησία και ενδιαφέρον για το καινούριο. Στόχος είναι να ενθαρρυνθούν οι μαθητές/τριες από τον/την φιλόλογο να αναγνωρίσουν, να αιτιολογήσουν τα συναισθήματά τους αλλά και να κατανοήσουν πως κάθε άνθρωπος όταν βρίσκεται μπροστά σε νέα δεδομένα πρέπει να τα αναγνωρίζει και να τα διαχειρίζεται κατάλληλα. Η συζήτηση αυτή ουσιαστικά οδηγεί σε νέα γνώση που πρέπει να αξιοποιηθεί και για τη λήψη αποφάσεων και για αλλαγή στάσεων απέναντι στην προσπάθεια προσαρμογής. Μη ξεχνάμε πως η αξιοποίηση της νέας γνώσης για την επίλυση προβλημάτων άμεσου ή ευρύτερου περιβάλλοντος σχετικών με το θέμα, αποτελούν σημαντικά στοιχεία και στόχο των βιωματικών δράσεων (*Βιωματικές δράσεις, Επιμορφωτικό υλικό*: 35).

Συνοψίζοντας έως εδώ: Η διδακτική πρόταση α) επιθυμεί να διασφαλίσει πως όλα τα παιδιά παρακολουθούν και συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, β) επιθυμεί να δημιουργήσει ευχάριστο κλίμα στην τάξη όπου τα παιδιά νιώθουν σιγουριά και ασφάλεια, γ) δείχνει ευελιξία στις ανάγκες των παιδιών, δ) βοηθά στην ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων. Τα τέσσερα αυτά σημεία προτείνονται στον εκπαιδευτικό ως μέσα πρόληψης προκειμένου να αντιμετωπισθεί το άγχος και ο φόβος στα παιδιά (Μπίμπου- Νάκου:319).

Τέταρτο δώρο:

Από τον προφορικό στο γραπτό λόγο. «Αγαπητό μου ημερολόγιο, φίλε μου...»

Μετά τη συζήτηση και την ομαδοποίηση των προτάσεων περνούμε στη γραπτή κατάθεση των εμπειριών. Είναι καλό οι γραπτές ατομικές εργασίες που θα ακολουθήσουν τα δύο ή τρία αυτά δώρα να γίνουν στην τάξη και να ανήκουν στο είδος της αφήγησης και της περιγραφής (π.χ. Μία εκδρομή με το Δημοτικό σχολείο, Η παλιά μου τάξη, Μία περιπέτεια με φίλους, κλπ.). Επίσης, μπορεί να ανήκει στο είδος της επιστολής και του ημερολογίου, προκειμένου να διατηρηθεί ο προσωπικός λόγος και το οικείο ύφος. Στον αυθόρμητο γραπτό μαθητικό λόγο περιμένουμε να κατατεθούν συναισθήματα, εμπειρίες, αποφάσεις για αλλαγή στάσεων, έστω και σε πρωτόλεια μορφή. Τα αφηγηματικά και περιγραφικά κείμενα των μαθητών/τριών θα αποτελέσουν την αφορμή για την εισαγωγή στη συνέχεια στη θεωρία των κειμενικών ειδών. Η συζήτηση πάνω στα κείμενα του εγχειριδίου με την ανάλογη θεματική θα ενισχύσει τη στοχοθεσία: Γλωσσικές και κοινωνικές δεξιότητες θα συνδυασθούν και αυτό αποτελεί ζητούμενο της διδακτικής πρότασης.

Να σημειωθεί, τέλος, πως η διαφοροποίηση της μεθοδολογίας, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, δηλαδή η αξιοποίηση της βιωματικής, ανακαλυπτικής μάθησης, η εστίαση στις μαθητικές εμπειρίες, η αξιοποίηση της δυναμικής της ομάδας, η δράση του νου και του χεριού, βασικά εργαλεία της Βιωματικής Παιδαγωγικής, (Βιωματικές δράσεις. Επιμορφωτικό υλικό:18), ενδεχομένως να δίνουν στον μαθητή την εντύπωση ενός παιχνιδιού, υπηρετούν, όμως, απόλυτα γλωσσικούς και κοινωνικούς στόχους. Στην περίπτωση της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης, βοηθούν στη μετάβαση από τη μία βαθμίδα στην άλλη, παραχωρώντας κάποιες ώρες διδασκαλίας σε ένα μάθημα με πολλαπλούς στόχους, που αποφασίζει να αναγνωρίσει και να διαχειριστεί πιο συστηματικά το θέμα της ένταξης και της προσαρμογής στον νέο σχολικό χώρο.

- (2011). *Βιωματικές δράσεις Α΄ Γυμνασίου. Περιγραφή και στόχοι, Επιμορφωτικό υλικό (συντάκτης Η. Ματσαγγούρας)*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο <http://ebooks.edu.gr/2013/course-main.php?course=DSGYM-A119>
- (2011). *Βιωματικές δράσεις Α΄ Γυμνασίου, Σχολική και Κοινωνική Ζωή. Πρόγραμμα Σπουδών, Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο <http://ebooks.edu.gr/new/epimorfotiko.php?course=DSGYM-A119>
- Μπίμπου-Νάκου, Ιωάννα (2004). «Το άγχος και η φοβία σε παιδιά» στο *Προσαρμογή στο σχολείο. Πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών*, επιστημονική επιμ. Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ζαφειροπούλου, Μ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ.287-327
- Χατζηχρήστου,Χ. Βαΐτση Α., Δημητροπούλου Π., Κατή Α., Κωνσταντίνου Ε. Λαμπροπούλου Α., Λυκιστάκου Κ., Μπακοπούλου Α.(2004). *Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης. Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο σχολείο. Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. επιμ. Χρυσή Γ. Χατζηχρήστου. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Δαρδανός.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. Παρουσίαση του μαθήματος

Το μάθημα «Νεοελληνική Λογοτεχνία» στο Γυμνάσιο διδάσκεται δύο (2) ώρες την εβδομάδα με ελεύθερη επιλογή κειμένων από τον διδάσκοντα/τη διδάσκουσα. Το δίωρο αυτό, εφόσον ο διδάσκων/η διδάσκουσα το επιθυμεί και καταστεί δυνατό στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος, προτείνεται να είναι συνεχόμενο, προκειμένου να ολοκληρώνεται η αναγνωστική διαδικασία και η παραγωγή ατομικών και ομαδικών εργασιών και δραστηριοτήτων στη σχολική τάξη.

2. Εγχειρίδια διδασκαλίας

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιείται για κάθε τάξη το αντίστοιχο εγχειρίδιο «Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας». Αξιοποιούνται παράλληλα τα διαδραστικά σχολικά εγχειρίδια. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να εμπλουτίζουν το υλικό των σχολικών εγχειριδίων με κείμενα και δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις γνωστικές ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών, προκειμένου να επιτύχουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα σύμφωνα με τους στόχους που θέτουν τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ (ΦΕΚ/303, τ. β΄/13-03-2003). Σε όλες τις τάξεις οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν ως βιβλία αναφοράς την «Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» και το «Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων». Διευκρινίζεται ότι τα βιβλία αυτά δεν προορίζονται για αυτόνομη διδασκαλία, αλλά έχουν ως στόχο να λειτουργήσουν συμβουλευτικά και συμπληρωματικά στο μάθημα της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο.

3. Στοχοθεσία, δεξιότητες, μεθοδολογία του μαθήματος.

Το μάθημα της Λογοτεχνίας νοείται ως μάθημα κειμενοκεντρικό και μαθητοκεντρικό. Ως εκ τούτου, οι διδάσκοντες/διδάσκουσες χρειάζεται να αντιλαμβάνονται τη διδασκαλία του μαθήματος, όχι ως άθροισμα κειμένων και γνώσεων που πρέπει να δοθούν για απομνημόνευση, αλλά ως ένα σύνολο στόχων που αποβλέπουν: α) στην ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σχέσης των μαθητών/τριών με τα κείμενα και β) στην καλλιέργεια μίας ποικιλίας αναγνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (ανάγνωση, ακρόαση, συγγραφή, κριτική, συγκριτική εξέταση κειμένων και οπτικών, θεατρική αναπαράσταση, μετουσίωση και μεταφορά συναισθημάτων σε νέο κείμενο, διερεύνηση των δυνατοτήτων της γλώσσας ως μέσου προσωπικής και καλλιτεχνικής έκφρασης, παρουσίαση και υποστήριξη κειμένων, κλπ.) στο πλαίσιο μίας αναγνωστικής ομάδας.

Σε κάθε περίπτωση, ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να αναδείξει την ανάγνωση των κειμένων ως τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η οργάνωση του μαθήματος. Όλες οι δραστηριότητες, που συνδέονται με αυτήν πριν από την ανάγνωση και μετά την ανάγνωση κειμένων, αποβλέπουν στη δημιουργία επαρκών αναγνωστών/στριών.

Ειδικότερα, οι δραστηριότητες πριν από την ανάγνωση μπορεί: α) να εξοικειώνουν τους μαθητές με έννοιες και ζητήματα που πραγματεύεται το κείμενο, β) να σκιαγραφούν το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αυτό εγγράφεται, γ) να προετοιμάζουν τους μαθητές για ερωτήματα που θα απευθύνουν στα κείμενα που θα διαβάσουν. Οι εργασίες και οι δραστηριότητες μετά την ανάγνωση είναι ποικίλες και έχουν ως στόχο την εμβάθυνση και διαπραγμάτευση του νοήματος (αναλυτικότερα για τις δραστηριότητες βλ. παρακάτω).

Μέσα από την ανάγνωση, κατανόηση και παραγωγή λόγου για τα κείμενα, ενισχύεται η δημιουργική σχέση των μαθητών/τριών με τη λογοτεχνία. Αυτή η σχέση επιτρέπει στους/στις μαθητές/τριες να συνειδητοποιήσουν βαθύτερα τη σχέση της λογοτεχνίας με την ανθρώπινη εμπειρία και ως εκ τούτου να κατανοήσουν καλύτερα πτυχές του κόσμου στον οποίο ζούμε, του εαυτού μας, των ανθρώπινων σχέσεων, των χαρακτήρων, των πολιτισμών του παρελθόντος, βιώνοντας παράλληλα τη λογοτεχνία ως πηγή συναισθημάτων, εμπειριών, καλλιτεχνικών και διανοητικών ερεθισμάτων.

4. Επιλογή κειμένων, διδακτικός χρόνος

Η ευελιξία και η δυνατότητα επιλογών λογοτεχνικών κειμένων από τον/την εκπαιδευτικό επιτρέπει τη διαχείριση του διδακτικού υλικού και του διδακτικού χρόνου ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της σχολικής τάξης. Σε κάθε περίπτωση, η ανάγνωση, η εμβάθυνση, η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, οι ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες πάνω σε δέκα (10) τουλάχιστον κείμενα είναι στόχος εφικτός. Για κάθε κείμενο αντιστοιχούν πέντε περίπου διδακτικές ώρες. Στον χρόνο αυτό γίνεται η προσέγγιση των κειμένων, η γραφή και η παρουσίαση ομαδικών εργασιών στη σχολική τάξη. Κατά συνέπεια, αναμένεται να διδαχθούν δέκα (10) τουλάχιστον κείμενα σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Στο πλαίσιο ενός ευρύτερου σχεδιασμού του μαθήματος που προωθεί τη φιλιανγνωσία, προτείνεται ο προγραμματισμός της διδασκαλίας να μην εστιάζει σε μεμονωμένα κείμενα, αλλά να οργανώνεται σε ομάδες κειμένων με βάση κριτήρια όπως το θέμα, το είδος, την ιστορική περίοδο κ.ά.. Πριν από την επιλογή των κειμένων, οι εκπαιδευτικοί είναι χρήσιμο να διερευνούν τις αναγνωστικές εμπειρίες των μαθητών/τριών. Στη συνέχεια, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα αυτά, πρέπει να προχωρούν στην από κοινού επιλογή των κειμένων (στην περίπτωση που το μάθημα έχει ανατεθεί σε δύο ή περισσότερους διδάσκοντες σε μία τάξη), με όποιες διαφοροποιήσεις κρίνουν αναγκαίες ανάλογα με το επίπεδο αναγνωστικής εμπειρίας των μαθητών/τριών. Επίσης, είναι δυνατόν η επιλογή των κειμένων να γίνεται με τη συμμετοχή των μαθητών-αναγνωστών. Σημειώνεται πως η συνεξέταση κειμένων ενδείκνυται τόσο κατά την παραδοσιακή διδασκαλία μέσα από τη σύγκριση κειμένων του σχολικού εγχειριδίου με ίδια θεματική, όσο και κατά την περίπτωση που ο διδάσκων επιλέγει την οργάνωση και μεθόδευση της διδασκαλίας με τρόπο ανάλογο των διδακτικών αρχών και πρακτικών που κατατέθηκαν στο πλαίσιο του Πιλοτικού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση. (<http://ebooks.edu.gr/info/newps>) και το οποίο προτείνεται ως συμπληρωματικό προς το ισχύον ΠΣ. Στην περίπτωση αυτή περισσότερα κείμενα του σχολικού εγχειριδίου συνεξετάζονται στο πλαίσιο μίας θεματικής ενότητας και η μεθόδευση εργασίας μπορεί να ακολουθήσει τη μεθόδευση ενός project.

5. Δραστηριότητες

Η ανάγνωση των κειμένων αποτελεί το κεντρικό σημείο της διδακτικής διαδικασίας στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Η κατανόηση και η ανταπόκριση στο κείμενο πρέπει να βρίσκεται στο κέντρο του διδακτικού σχεδιασμού. Για τον λόγο αυτό, οι εκπαιδευτικοί σε όλες τις τάξεις προτείνεται να εστιάζουν αρχικά, κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας τους, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης λογοτεχνικού κειμένου με την αξιοποίηση μίας σειράς δραστηριοτήτων. Οι ανάγκες των μαθητών/τριών και η ιδιαιτερότητα της σχολικής τάξης

οδηγούν τον/την εκπαιδευτικό στην επιλογή των προσφορότερων από αυτές (Αναλυτικά για δεξιότητες και δραστηριότητες κατά την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων βλ. Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας). Προτείνονται δραστηριότητες που βοηθούν αρχικά τους μαθητές/τριες:

- Να εντοπίζουν βασικές πληροφορίες που περιέχονται στο κείμενο (χώρος, χρόνος, πρόσωπα, σκηνικό, κοινωνικό πλαίσιο δράσης των ηρώων).
- Να παρακολουθούν τη δράση ενός ήρωα, την πιθανή εξέλιξη του χαρακτήρα του, την αλληλεξάρτησή του από το περιβάλλον.
- Να εντοπίζουν το πρόβλημα που κατευθύνει τη δράση των αφηγηματικών ηρώων.
- Να παρακολουθούν τη δράση των ηρώων συγκριτικά.
- Να κατανοούν την περιγραφή μίας εικόνας ή ενός προσώπου.
- Να συνδέουν το κείμενο με ιστορικές και κοινωνικές παραμέτρους αξιοποιώντας τα εισαγωγικά σημειώματα.
- Να απαντούν στην ερώτηση: Ποιος μιλά, ποιος είναι ο αφηγητής;
- Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο συλλειτουργεί η εικόνα και ο λόγος, όπου αυτό απαιτείται.
- Να εξοικειωθούν με βασικά στοιχεία των ποιητικών μορφών (στίχος, ρυθμός, μέτρο, ομοιοκαταληξία, ελεύθερος στίχος, κλπ).
- Να διακρίνουν και να κατανοούν την αξιοποίηση εκφραστικών μέσων, κ.ά.

Όλα τα παραπάνω σημεία τεκμηριώνονται με βάση στοιχεία του κειμένου. Υπενθυμίζεται πως η σχηματοποίηση των ζητούμενων βοηθά πολλούς μαθητές/τριες στην παρακολούθηση μίας αφήγησης, ενός χαρακτήρα ή μίας περιγραφής (π.χ. η παράθεση των σταδίων της ιστορίας και της δράσης ενός ήρωα σε παράταξη).

Στη συνέχεια, προτείνονται δραστηριότητες που επιτρέπουν τους μαθητές/τριες να:

- Σχολιάζουν ιδέες, αξίες, στάσεις, συμπεριφορές που αναδεικνύονται στο κείμενο με βάση είτε τα κειμενικά συμφραζόμενα είτε τα ιστορικά και ιδεολογικά συμφραζόμενα της εποχής παραγωγής ή πρόσληψης του κειμένου.
- Συγκρίνουν ιδέες, αξίες, στάσεις, συμπεριφορές που αναδεικνύονται στο κείμενο/α με αυτές του σήμερα.
- Σχολιάζουν την οπτική γωνία του συγγραφέα και διακρίνουν τους τρόπους που διαμορφώνουν αυτήν την οπτική αξιοποιώντας κειμενικά δεδομένα.
- Συσχετίζουν ιδέες, αξίες, στάσεις, συμπεριφορές που αναδεικνύονται στο κείμενο με προσωπικές εμπειρίες, βιώματα, συναισθήματα.
- Προσεγγίζουν κριτικά σημεία του κειμένου ως προς τη μορφή και το περιεχόμενό του.

Υπενθυμίζεται πως η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας δίνει πολλές δυνατότητες για τη συνομιλία των λογοτεχνικών κειμένων με τις άλλες τέχνες (ζωγραφική, μουσική, δραματοποίηση, κινηματογραφική απεικόνιση, κ.ά.), ενώ παράλληλα διευρύνει την ποικιλία των δραστηριοτήτων.

Τονίζεται πως σε όλες τις τάξεις οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εστιάζουν και στην παραγωγή λόγου εκ μέρους των μαθητών-αναγνωστών για κάθε κείμενο. Οι δραστηριότητες παραγωγής λόγου απορρέουν από το λογοτεχνικό/α κείμενο/α που διαβάζουν οι μαθητές/τριες και μπορούν να είναι:

- ✓ Αναγνωστικής ανταπόκρισης (με την έννοια ότι οι μαθητές/τριες παράγουν λόγο που προκύπτει από τα ζητήματα που εξετάστηκαν στην τάξη και συνδέονται με τις παραπάνω δραστηριότητες)
- ✓ Δημιουργικής γραφής (αναδιήγηση τμήματος της ιστορίας με άλλη οπτική, δημιουργία νέας σκηνής στην οποία ο αναγνώστης συναντιέται με τον ήρωα, αλλαγή του τέλους της ιστορίας, κείμενο-παρουσίαση, κ.λπ.).

6. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Βιωματικές Δράσεις στην Α΄ Γυμνασίου

Ειδικότερα για την Α΄ Γυμνασίου είναι πολύ σημαντικό να αξιοποιηθεί το μάθημα της Λογοτεχνίας (όπως και το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας) για μία ομαλότερη προσαρμογή των μαθητών/τριών στη νέα σχολική βαθμίδα (βλ. παρακάτω ενδεικτικό παράδειγμα 1). Η αξιοποίηση του αναγνωστικού παρελθόντος των μαθητών/τριών μέσα από μία βιωματική δράση, επιτρέπει την ομαλότερη προσαρμογή στο νέο σχολικό περιβάλλον, λειτουργώντας παράλληλα ως εισαγωγή στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Ο προνομιακός χώρος της λογοτεχνίας επιτρέπει την κατάθεση συναισθημάτων, εμπειριών και απόψεων μέσα από την ασφαλή απόσταση που προσφέρει η λογοτεχνική αναπαράσταση, γεγονός που αποφορτίζει και αποσαφηνίζει το προσωπικό βίωμα, ενώ παράλληλα επιτρέπει τη συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών σε μία ομαδική δραστηριότητα. Για το προτεινόμενο project μπορεί να αξιοποιηθεί η θεματική ενότητα: Σχολική ζωή, όπως έχει κατατεθεί στο Πιλοτικό Πρόγραμμα για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο α΄ τρίμηνο στην Α΄ τάξη (<http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf).

7. Η ιστορική διάταξη της ύλης στη Γ΄ Γυμνασίου

Στην Γ΄ Γυμνασίου η οργάνωση του σχολικού εγχειριδίου γίνεται με βάση την ιστορική διάταξη της ύλης. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η διδασκαλία της ιστορίας της λογοτεχνίας ταυτίζεται με την παρακολούθηση μίας σειράς αποσπασμάτων ή αυτοτελών κειμένων τα οποία παρατάσσονται στο εγχειρίδιο με χρονολογική σειρά. Ωστόσο, η σύγχρονη θεωρία περί ιστοριογραφίας της λογοτεχνίας έχει διευρύνει την έννοια της ιστορικότητας (ιστορία του λογοτεχνικού θεσμού, του συγγραφέα, του αναγνώστη). Αυτό επιτρέπει την ιστορική προσέγγιση της λογοτεχνίας με άλλη οπτική. Η ανάδειξη της ιστορικότητας ενός θέματος, η ανάδειξη της ιστορικότητας των ποικίλων παραμέτρων του λογοτεχνικού φαινομένου ή η ιστορικότητα των λογοτεχνικών ειδών δίνουν νέες δυνατότητες για τη μεθόδευση του μαθήματος, με την ιστορία πάντοτε παρούσα (βλ. παραδείγματα ανάλογης διδασκαλίας στο *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας «Στάσεις ζωής σε ποιητικά κείμενα», «Χιούμορ και σάτιρα», «Άτομο και κοινωνία»*), (<http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/> Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf, σ. 171-174). Φυσικά, η παραδοσιακή γραμμική παρακολούθηση της ιστορικής εξέλιξης της λογοτεχνικής παραγωγής δεν αποκλείεται σε καμία περίπτωση.

8. Ανάγνωση ολόκληρου βιβλίου

Σε όλες τις τάξεις προτείνεται να οργανώνονται δραστηριότητες που προωθούν τη φιλαναγνωσία. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές/τριες μπορούν να διαβάζουν στη διάρκεια του σχολικού έτους ένα ή δύο λογοτεχνικά βιβλία είτε του ίδιου/της ίδιας συγγραφέα είτε του

ίδιου θέματος είτε του ίδιου είδους. (Για μία ενδεικτική πρόταση ανάγνωσης και επεξεργασίας ολόκληρου λογοτεχνικού κειμένου, βλ. Παράρτημα). Σκόπιμο είναι κατά την επιλογή του βιβλίου να λαμβάνονται υπόψη και οι αναγνωστικές προτιμήσεις των εφήβων-αναγνωστών. Μπορεί είτε όλοι οι μαθητές/τριες να διαβάζουν διαφορετικά βιβλία, είτε να γίνεται ανάγνωση κοινού βιβλίου ανά ομάδες. Την ανάγνωση του βιβλίου μπορούν να συνοδεύουν και άλλου είδους δραστηριότητες, όπως πρόσκληση του συγγραφέα, δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, δραματοποίηση κ.ά. Σε κάθε περίπτωση, οι δραστηριότητες αυτές εντάσσονται στη μαθησιακή διαδικασία και αξιολογείται η συμμετοχή των μαθητών/τριών από τον/την εκπαιδευτικό. Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης των μαθητών/τριών, ωστόσο τα λογοτεχνικά βιβλία δε συμπεριλαμβάνονται στην ύλη των εξετάσεων της περιόδου Μαΐου-Ιουνίου. Σε όλες τις τάξεις οι εκπαιδευτικοί καλό είναι να συνεργάζονται όχι μόνο οριζόντια αλλά και κάθετα, ώστε να συνδιαμορφώνουν ένα πλαίσιο δράσης για την προώθηση της φιλαναγνωσίας σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Πετυχημένη είναι εκείνη η ανάγνωση και παρουσίαση βιβλίου, η οποία επιτρέπει στον μαθητή:

α) να αντλεί βασικές πληροφορίες για το πού, πότε, εκτυλίσσεται η ιστορία, ποιοι είναι οι βασικοί ήρωες, ποιος μιλά, ποιος είναι ο αφηγητής, ποια η εξέλιξη της ιστορίας, ποιο το θέμα, οι ιδέες που διατυπώνονται

β) να συσχετίζει τα κείμενα με τα ιστορικά και κοινωνικά συμφραζόμενα

γ) να εκφράζει προσωπικές εκτιμήσεις δικές του σκέψεις, συναισθήματα, ερμηνείες και να θέτει θέματα προς συζήτηση

δ) να συνδέει και να συγκρίνει τα κείμενα με άλλα κείμενα και καλλιτεχνικές δημιουργίες

ε) να εξετάζει το κείμενο με κριτική διάθεση, να αξιολογεί ιδέες, πράξεις και χαρακτήρες, να εντοπίζει αντιφάσεις, προκαταλήψεις και στερεότυπα.

9. Αξιολόγηση

Οι μαθητές/τριες αξιολογούνται σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς για τη γενικότερη συμμετοχή τους στο μάθημα, για τις ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες τους. Η αξιολόγηση του μαθήματος της λογοτεχνίας πρέπει να εκτιμά την παραγωγή προσωπικών εργασιών πάνω στο κείμενο και να απομακρύνεται σταδιακά από τη λογική της αναπαραγωγής έτοιμων απαντήσεων. Σε κάθε περίπτωση, οι απαντήσεις των μαθητών/τριών σε ερωτήματα που τίθενται και στα ωριαία διαγωνίσματα δεν πρέπει να βασίζονται σε απομνημόνευση γνώσεων, αλλά σε αξιοποίηση του κειμένου και πληροφοριών που προτάσσονται για το κείμενο, τον δημιουργό, την εποχή, το είδος του κειμένου.

Ενδεικτικοί διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση στο μάθημα της Λογοτεχνίας

Πρωτέας: Εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα. <http://proteas.greek-language.gr/>

Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. <http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/index.html>

Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα και τη Γλωσσική Εκπαίδευση. <http://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού. <http://www.snhell.gr/>

ΠΟΘΕΓ: Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας. <http://www.potheg.gr/>

Ενδεικτικά σενάρια για τη Λογοτεχνία της Α' τάξης σε συνδυασμό με τις βιωματικές δράσεις:

α) Μαρία Τολουμένου "Ζω και γνωρίζω το γυμνάσιο" στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1251>

β) Μαρίνα Αρετάκη "Διαπροσωπικές σχέσεις συμμαθητών" στο <http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=3589>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στόχοι:

- ✓ Η εισαγωγή στο μάθημα της Λογοτεχνίας μέσα από την αξιοποίηση του αναγνωστικού παρελθόντος των μαθητών/τριών.
- ✓ Η γνωριμία των μαθητών/τριών στη νέα σχολική τάξη με την αξιοποίηση της σχολικής βιβλιοθήκης ή/και ψηφιακής βιβλιοθήκης (ενδεικτικά: βλ. ΕΚΕΒΙ) και των περιεχομένων του σχολικού εγχειριδίου.
- ✓ Η ομαλότερη προσαρμογή των μαθητών/τριών στο νέο σχολικό περιβάλλον μέσα από την αξιοποίηση των βιωματικών δράσεων.

Περιεχόμενα

- ✓ Τα αναγνώσματα των μαθητών/τριών.
- ✓ Βιβλία της σχολικής ή ψηφιακής βιβλιοθήκης (στη δεύτερη περίπτωση αξιοποιείται το εργαστήριο Πληροφορικής).
- ✓ Το σχολικό εγχειρίδιο.

Μεθόδευση της εργασίας

Η εργασία οργανώνεται ως project διάρκειας 10-12 περίπου ωρών.

Θέμα της συζήτησης: «Τα κείμενα που θυμόμαστε»

Α΄ φάση

Οι μαθητές/τριες καλούνται να μιλήσουν, ελεύθερα και χωρίς προετοιμασία, για κείμενα που διάβασαν (στο βιβλίο της Γλώσσας/στο Ανθολόγιο του Δημοτικού σχολείου είτε μόνοι τους) και να εξηγήσουν για ποιο λόγο τα θυμούνται. Η δραστηριότητα γίνεται στη σχολική τάξη ή στη σχολική βιβλιοθήκη και ακολουθεί αρχές της βιωματικής μάθησης, καθώς αξιοποιεί τη μαθητική εμπειρία, αποφεύγει την παραδοσιακή μετωπική διδασκαλία και εμπλέκει ενεργά το σύνολο της σχολικής τάξης¹⁸. Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στην αρχική ερώτηση διαμορφώνουν τα κριτήρια επιλογής βιβλίων. Ενδεικτικά, οι μαθητές/τριες απαντούν: Θυμόμαστε και διαλέγουμε βιβλία και κείμενα, επειδή μας αρέσει το θέμα, επειδή ταυτιζόμαστε ή θαυμάζουμε ή λυπόμαστε τον ήρωα και την ηρωίδα, επειδή το κείμενο μας μιλά για σύγχρονα προβλήματα, επειδή μας μεταφέρει σε άλλες εποχές, κ.λπ. Η καταγραφή των παρατηρήσεων των μαθητών/τριών και ο εμπλουτισμός των απαντήσεων από τον/την εκπαιδευτικό αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο εισαγωγής στο μάθημα της Λογοτεχνίας.

Β΄ φάση

Οι μαθητές/τριες εργάζονται γραπτά στην τάξη και αιτιολογούν τις επιλογές τους. Οι εργασίες, αν και πρωτόλειες, αποτελούν μία πρώτη εργασία βιβλιοπαρουσίασης του βιβλίου ή κειμένου το οποίο θυμούνται ή προτιμούν. Προτείνεται, επίσης, η αξιοποίηση δημιουργικής γραφής με θέματα: Συναντώ τον ήρωα του κειμένου, αλλάζω το τέλος της

¹⁸ Εναλλακτικά, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές/τριες να διαλέξουν ένα βιβλίο από τη σχολική ή/και ψηφιακή βιβλιοθήκη (βλ. ΕΚΕΒΙ) και να αιτιολογήσουν με βάση τον τίτλο και το οπισθόφυλλο ποιο θα επέλεγαν. Τον ίδιο στόχο καλύπτει και η «περιήγηση» και η επιλογή κειμένων του εγχειριδίου.

ιστορίας, μεταφέρω τον αφηγηματικό λόγο σε θεατρικό ή προτείνεται η αφήγηση με συνδυασμένη χρήση κειμένου-εικόνας, κ.λπ.

Γ' φάση

Με βάση τις παραπάνω εργασίες η τάξη δημιουργεί ένα περιοδικό - αφιέρωμα με τίτλο: *Τα αγαπημένα μας κείμενα*. Η δημιουργία περιοδικού επιτρέπει και προϋποθέτει την εικονογράφηση και την επιλογή εικόνων, φωτογραφιών κ.λπ. Με τον τρόπο αυτό, το μάθημα της Λογοτεχνίας συνδέεται με άλλες τέχνες, ενώ διευρύνει την ποικιλία των μαθητικών δραστηριοτήτων.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Α' φάση: Πριν από την ανάγνωση (ενδεικτικός χρόνος: 1 – 2 διδακτικές ώρες)

Στόχος: Η εισαγωγή στο θέμα και η εξοικείωση των μαθητών/τριών

Ενδεικτικές προτάσεις

- Ακρόαση ενός τραγουδιού σχετικού με το θέμα.
- Απόσπασμα από ένα κινηματογραφικό ή τηλεοπτικό έργο.
- Ανάγνωση ενός μικρού χαρακτηριστικού αποσπάσματος από το μυθιστόρημα με στόχο να εξάψουμε την περιέργεια των μαθητών/τριών.

Οι μαθητές/τριες μπορούν να κάνουν υποθέσεις σχετικά με το περιεχόμενο του βιβλίου γενικά, να υποθέσουν στοιχεία του μύθου: π.χ. σχετικά με τους ήρωες (πώς φαντάζονται ότι θα δράσουν, θα είναι ήρωες ή αντιήρωες, κ.τ.λ.)¹⁹, να κάνουν υποθέσεις σχετικά με την εξέλιξη του μύθου, να πουν απλώς τι θα περίμεναν οι ίδιοι να διαβάσουν, να φανταστούν έναν τίτλο (αν δεν το έχουν πληροφορηθεί ήδη) ή να πουν γιατί νομίζουν ότι το μυθιστόρημα έχει τον τίτλο αυτό.

Β' φάση: Προσεκτική ανάγνωση του κειμένου (ενδεικτικός χρόνος: 3 – 4 διδακτικές ώρες²⁰)

Η τάξη περνά στην ανάγνωση του κειμένου. Όλοι οι μαθητές/τριες διαβάζουν κείμενο με την καθοδήγηση του/της φιλολόγου, όπως γίνεται σε κάθε παραδοσιακή διδασκαλία²¹. Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες και καλούνται να συζητήσουν μέσα στην ομάδα τους τα παρακάτω σημεία:

- ✓ Ποια είναι η σχέση του κεντρικού ήρωα ή των κεντρικών ηρώων με τα άλλα πρόσωπα του κειμένου;
- ✓ Τι περιμένουν οι άλλοι από τον ήρωα; Ποιες είναι οι προσδοκίες τους; (Τι προσδοκούν ο μεγαλύτερος, τα αδέρφια, ο κοινωνικός περίγυρος;).
- ✓ Ο ίδιος ο ήρωας ή/και η ηρωίδα δέχεται να αναλάβει τον ρόλο που του αναθέτουν οι άλλοι ή έχει αντίρρηση; Τον αναλαμβάνει με ή παρά τη θέλησή του; Θεωρεί αυτονόητο αυτό τον ρόλο ή θα ήθελε να τον αλλάξει;
- ✓ Τι του αναγνωρίζεται ως υποχρέωση ή ως δικαίωμα;

¹⁹ Εδώ στόχος είναι η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών και όχι η σωστή ή η λανθασμένη πρόβλεψη.

²⁰ Ο αριθμός των ωρών μπορεί και να ποικίλλει, ανάλογα με την έκταση του λογοτεχνικού έργου.

²¹ Εδώ θα μπορούσαμε να αναθέσουμε και την ανάγνωση τμημάτων στο σπίτι, εφόσον εκτιμούμε ότι οι μαθητές/τριες μπορούν να ανταποκριθούν. Αν δεν είναι εφικτό, μπορούμε να σταματήσουμε τη συλλογική ανάγνωση σε ένα σημείο της δράσης που θα τους/τις κινήσει την περιέργεια να συνεχίσουν μόνοι/ες την ανάγνωση στο σπίτι. Μπορούμε, επίσης, να εφαρμόσουμε εναλλάξ τη συλλογική και την ατομική ανάγνωση.

- ✓ Εντέλει, πώς οριοθετείται ο ρόλος του στην αρχή της ιστορίας;
- ✓ Στην πορεία αλλάζει ή παραμένει ίδιος ο ρόλος αυτός;
- ✓ Ποιοι παράγοντες βελτιώνουν ή χειροτερεύουν την αρχική θέση των ηρώων;
- ✓ Αμφισβητείται ή όχι η τυχόν νέα θέση;
- ✓ Ερωτήσεις σχετικά με τον χώρο, τον χρόνο, τον αφηγητή, την αφήγηση, τη γλώσσα του κειμένου κ.ά.
- ✓ Ερωτήσεις σχετικές με στοιχεία της πλοκής (ποιος είναι ο «μύθος», αν υπάρχει εξέλιξη της πλοκής, κορύφωση της δράσης, τεχνάσματα).
- ✓ Εναλλακτικά, μπορούν να σκιαγραφήσουν εκτός από τον κεντρικό ήρωα (αυτό μπορούν να το κάνουν όλες οι ομάδες) και τους άλλους ήρωες (η κάθε ομάδα και διαφορετικό ήρωα).

Στην περίπτωση που όλες οι ομάδες έχουν εργαστεί πάνω στα ίδια ερωτήματα, κατά την παρουσίαση, κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει σε ένα μέρος των ερωτήσεων και οι υπόλοιπες, αν θέλουν, συμπληρώνουν ή δίνουν τη διαφοροποιημένη τους απάντηση στις συγκεκριμένες ερωτήσεις. Με τον τρόπο αυτό, αποφεύγεται στην παρουσίαση η επανάληψη απαντήσεων από όλες τις ομάδες. Κάθε απάντηση πρέπει να βασίζεται στο κείμενο, στο οποίο οι μαθητές/τριες κάνουν διαρκώς παραπομπές. Μέσα στην ομάδα ο/η κάθε μαθητής/τρια κρατά τις σημειώσεις του/της και βασίζει τις απαντήσεις του/της στις παρατηρήσεις όλων των μελών της ομάδας. Στο τέλος του τετραώρου οι μαθητές/τριες πρέπει να έχουν απαντήσει προφορικά και γραπτά στα παραπάνω θέματα.

Κάποια/ες ερώτηση/εις από αυτές ή κάποιες ανάλογες, σύμφωνα με το κείμενο, μπορεί να αποτελέσει/ουν εργασία των μαθητών/τριών για το σπίτι. Αυτός είναι και ένας σχετικά ασφαλής τρόπος για να συνεχίσουν την ανάγνωση του κειμένου μόνοι τους.

Στο σημείο αυτό η τάξη θα διαθέσει μία ή δύο διδακτικές ώρες για μία πρώτη συζήτηση, κατά την οποία όλες οι ομάδες της τάξης ανακοινώνουν στην ολομέλεια τις διαπιστώσεις τους από τις παραπάνω παρατηρήσεις. Η συζήτηση αναδεικνύει τις διαφοροποιήσεις και τις διαφορετικές οπτικές των ομάδων, οι οποίες δίνουν σφαιρικότερη εικόνα του θέματος. Στο διάστημα αυτό μπορούμε να αναθέσουμε στους μαθητές/τριες ποικίλες δραστηριότητες που οδηγούν σε παραγωγή κειμένου/ων ενταγμένων σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι εξής:

- Αναδιήγηση τμήματος της ιστορίας από την οπτική γωνία ενός άλλου ήρωα.
- Δημιουργία μίας σκηνής, στην οποία ο αναγνώστης συναντιέται με τον ήρωα (π.χ. με μορφή συνέντευξης ή αφήγησης).
- Γραφή ανάλογου κειμένου με προσωπικές παρατηρήσεις από την καθημερινή ζωή για το προσωπικό ημερολόγιο.
- Δραματοποίηση κομβικών σκηνών που παρουσιάζουν εσωτερικές ή εξωτερικές συγκρούσεις χαρακτήρων, διλήμματα των ηρώων, κ.λπ.
- Αλλαγή του αφηγητή της ιστορίας προκειμένου να δοθεί έμφαση στη σημασία της «φωνής» (φωνή ενηλίκου, άνδρα, γυναίκας, νέου, νέας).

Μπορούμε, επίσης, να ζητήσουμε από τους μαθητές/τριες να συγκεντρώνουν τις εργασίες αυτές σε έναν ατομικό φάκελο (portfolio), τον οποίο θα χρησιμοποιήσουμε για να διαπιστώσουμε τόσο εμείς όσο και εκείνοι την εξελικτική τους πορεία, αλλά και για να αξιολογηθούν.

Ορισμένες από τις παραπάνω εργασίες μπορεί να είναι προφορικές ή γραπτές, ατομικές ή ομαδικές. Οι ομάδες υποστηρίζουν την εργασία τους, συγκρίνουν τις διαπιστώσεις των άλλων ομάδων με τις δικές τους, παρατηρούν και αιτιολογούν ομοιότητες και διαφορές. Επίσης, παρακολουθούν την εξέλιξη του θέματος στον χρόνο. Παράλληλα, καταθέτουν απόψεις για την προσωπική τους ανταπόκριση στο κείμενο, αξιοποιώντας δραστηριότητες που ζητούν τη συνάντηση του αναγνώστη με τον ήρωα της ιστορίας. Τέλος, παραδίδουν τις γραπτές εργασίες τους.

Γ' φάση: Μετά την ανάγνωση (3 διδακτικές ώρες)

Κατά τη φάση αυτή οι μαθητές/τριες ασχολούνται με γλωσσικές, αλλά και μη γλωσσικές δραστηριότητες. Ενδεικτικά:

- Γράφουν μία βιβλιοπαρουσίαση του συγκεκριμένου έργου ή μία βιβλιοκριτική για τη σχολική εφημερίδα (για να τους βοηθήσουμε τους δίνουμε μία 'σχάρα' με τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου αυτού κειμενικού είδους).
- Αναζητούν άλλα κείμενα του ίδιου συγγραφέα και παρουσιάζουν εν συντομία το περιεχόμενό τους ή παρουσιάζουν άλλα κείμενα που διάβασαν με παρόμοια θεματική.
- Δίνουν ένα άλλο τέλος ή έναν άλλο τίτλο στο κείμενο.
- Γράφουν ένα κείμενο όπου εκφράζουν την ευαρέσκεια ή την απαρέσκεια τους για το κείμενο που διάβασαν, αιτιολογώντας την απάντησή τους παραπέμποντας στο κείμενο (τους άρεσε ή δεν τους άρεσε επειδή ταυτίστηκαν με τον ήρωα, επειδή διαφοροποιήθηκαν, επειδή τον θαύμασαν, επειδή το κείμενο αναφέρεται σε σύγχρονα προβλήματα κ. ά.).

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ/ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*, Μπεζαντάκος Ν., Παπαθωμάς Α., Λουτριανάκη Ε. Χαραλαμπίδης Β., Α΄ Γυμνασίου 2015. Βιβλίο μαθητή.
2. *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*, Παπαθωμάς Α., Γαλάνη-Δράκου, Καμπουρέλλη Β. Λουτριανάκη Ε., Β΄ Γυμνασίου 2015. Βιβλίο μαθητή.
3. *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*, Μπεζαντάκος Ν., Αστουρακάκη Ε., Γαλάνη - Δράκου Χαραλαμπίδης Β., Γ΄ Γυμνασίου 2015. Βιβλίο μαθητή.
4. «*Αρριανού Αλεξάνδρου Ανάβαση*» 2015, Μπούρας Ν., Ναστούλης Κ., Σακελλαρίου Ν., Γ΄ Γυμνασίου. Βιβλίο μαθητή.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΥΛΗΣ

Με δεδομένη τη μείωση των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο στο ωρολόγιο πρόγραμμα, κατά μία (1) ώρα την εβδομάδα, (2 ώρες στη Γ΄ του Εσπερινού), έγινε προσπάθεια να μειωθεί η διδακτέα ύλη για να επαρκεί ο χρόνος, ώστε:

- Να προωθηθεί η ανακαλυπτική-διερευνητική και η κοινωνική μάθηση καθώς και οι δημιουργικές δραστηριότητες μέσα στην τάξη, που θα κινήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και θα καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη
- Να υπάρχει χρόνος για δραστηριότητες ανακεφαλαίωσης, αναπλαισίωσης της γνώσης και αναστοχασμού,
- Να γίνει εφικτό οι μαθητές/τριες να μαθαίνουν στο σχολείο, χωρίς να χρειάζεται να καταφύγουν σε εξωσχολική βοήθεια.

Ειδικότερα:

- Να εξοικειώνονται οι μαθητές/τριες με κείμενα απλά, εύληπτα που κινούν το ενδιαφέρον.
- Να αντιληφθούν τη γλωσσική συνέχεια και την πολιτισμική διάσταση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.
- Να διαμορφώσουν μια εικόνα για τον αρχαίο κόσμο στην εξέλιξή του.
- Να κινηθεί το ενδιαφέρον τους για τον ελληνικό πολιτισμό.
- Να αναγνωρίζουν τη συνέχεια ή την ασυνέχεια του πολιτισμικού φαινομένου και την αξία του παρελθόντος για την κατανόηση και την ερμηνεία του παρόντος.
- Να παραλληλίζουν την αρχαία ελληνική με τη σύγχρονη φάση της γλώσσας μας χρησιμοποιώντας , όπου είναι ανάγκη, τη μέθοδο από τη *μετάφραση στο πρωτότυπο*.
- Να γνωρίσουν τα βασικά φαινόμενα του δομολειτουργικού συστήματος της αρχαίας γλώσσας για να τα αξιοποιούν στην προσπάθεια να προσεγγίσουν το νόημα των κειμένων.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Βασικό κριτήριο υπήρξε ο περιορισμός της ύλης σε συνδυασμό με την επιλογή της βέλτιστης αναδιάρθρωσης του υλικού, ώστε να γίνει ελκυστικότερο, ενδιαφέρον για τους μαθητές/τριες και ευκολότερα προσπελάσιμο.

Σε αυτό το πλαίσιο, για την Α΄ τάξη δόθηκε έμφαση ώστε οι μαθητές/τριες να έλθουν σε επαφή με την α.ε. με ομαλό και παιγνιώδη τρόπο, αρχικά μέσα από κείμενα της λόγιας παράδοσης, από τα σύγχρονα στα παλαιότερα (οπισθοχωρητική μέθοδος).

Κατ' αυτό τον τρόπο κρίθηκε αναγκαίο να μεταφερθεί ένα τμήμα της ύλης από την Α΄ στη Β΄ και ούτω καθ' εξής.

Με αυτό το σκεπτικό εκεί όπου διαπιστώθηκε ότι τα κείμενα του ανθολογίων ήταν δύσκολα για την αντιληπτική ικανότητα των μαθητών, υιοθετήθηκε η μέθοδος από τη μετάφραση στο πρωτότυπο (Βοσκός- Παπακωνσταντίνου).

Κεντρικό κριτήριο αποτέλεσε ότι οι μαθητές/τριες πρέπει να γνωρίζουν κείμενα (κειμενοκεντρική μέθοδος) κατά την προσέγγιση ενοτήτων.

Σημαντικές Επισημάνσεις

Θεωρώντας ότι το μάθημα έχει ανάγκη ανανέωσης για να υπάρξουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, στον ενδεικτικό προγραμματισμό που ακολουθεί, επισημαίνονται τα εξής:

Επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:

- να αναζητούν σε ένα κείμενο τις χρονικές και αιτιακές σχέσεις, τον τόπο, τις μετοχικές και απαρεμφατικές φράσεις.
- να ωθηθούν, βαθμιαία, στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οργανώνεται το κείμενο.
- να προσεγγίζουν τα γλωσσικά φαινόμενα μέσα από την αναγνώρισή τους στα κείμενα.
- να ανιχνεύουν, για παράδειγμα, τη λειτουργία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων μέσα στο κείμενο.
- να αναζητούν τις βασικές δομές της αρχαίας γλώσσας, εστιάζοντας σε όσα διαφέρουν από τη σύγχρονη.
- να δημιουργούν, με τη βοήθεια κατάλληλων ερωτήσεων, το διάγραμμα του κειμένου.
- να διορθώνουν τις ασκήσεις οι ίδιοι με τη βοήθεια των βιβλίων αναφοράς.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

1. Η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών φαινομένων είναι κειμενοκεντρική. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την αρχαία γλώσσα μέσα από τα αρχαία κείμενα και με τρόπο διερευνητικό μαθαίνουν τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της γλώσσας. Κατά τη διδασκαλία ενδείκνυται οι μαθητές/τριες να φέρνουν μαζί τους και τα βιβλία αναφοράς (Γραμματική - Συντακτικό) και να τα χρησιμοποιούν, όταν και όπου χρειάζεται, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτικός να ενημερώνει από το προηγούμενο μάθημα τους/τις μαθητές/τριες ότι στο επόμενο θα πρέπει να έχουν μαζί τους το βιβλίο είτε της γραμματικής, είτε του συντακτικού, ανάλογα με το φαινόμενο που θα μελετήσουν μέσα στο κείμενο.
2. Σε κάθε ενότητα, θεωρείται σημαντικό η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών, ετυμολογικών και λεξιλογικών φαινομένων να συνδέεται με αναφορές και παραδείγματα στη νέα ελληνική (εφεξής: ν.ε.) γλώσσα. Επίσης, προτείνεται η πορεία από το γνωστό προς στο άγνωστο, από τη συγχρονία στη διαχρονία.
3. Τα ερμηνευτικά σχόλια των κειμένων αξιοποιούνται με φειδώ από τον/την εκπαιδευτικό, όπου κρίνεται απολύτως αναγκαίο.
4. Από το κεφάλαιο «Λεξιλογικά» διδάσκεται η 2^η και η 3^η στήλη του πίνακα, με έμφαση στις λέξεις που χρησιμοποιούνται και στη νέα ελληνική.
5. Από τις ασκήσεις του σχολικού εγχειριδίου συνιστάται να προτιμώνται αυτές που ζητούν αναγνώριση τύπων της αρχαίας ελληνικής (εφεξής: α.ε.) που δεν έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης) και την παραγωγή τύπων που έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με ασκήσεις μετασχηματισμού λέξεων εντός φράσεων ως προς τον αριθμό, τη φωνή, τον χρόνο, την πτώση). Οι προτεινόμενες ασκήσεις είναι ενδεικτικές. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν δικές τους ασκήσεις, στο πνεύμα όμως των οδηγιών του αναλυτικού προγράμματος. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δώσουν δικές τους ασκήσεις ή/και να αξιοποιήσουν αυτές του σχολικού βιβλίου μέσα στην τάξη κατά την ώρα της διδασκαλίας.
6. Συνιστάται η διόρθωση των ασκήσεων να γίνεται στην τάξη από τους ίδιους τους μαθητές με αξιοποίηση και των βιβλίων αναφοράς (Γραμματική – Συντακτικό).
7. Η όποια αλλαγή στη σειρά διδασκαλίας των ενοτήτων ή υποενοτήτων έγινε για να διδαχθούν σε σχετικά κοντινό χρόνο ομοειδή γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα (π.χ. α΄, β΄ κλίση ουσιαστικών – Δευτερόκλιτα επίθετα), ώστε οι μαθητές/τριες να τα εμπεδώσουν καλύτερα.
8. Τα παράλληλα κείμενα αξιοποιούνται όπου κρίνει ο/η εκπαιδευτικός ότι είναι αναγκαίο για την εμπέδωση της ύλης. Τα προτεινόμενα στις οδηγίες είναι ενδεικτικά.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το διδακτικό βιβλίο «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου» των Ν. Μπεζαντάκου, Ε. Λουτριανάκη κ.ά, **δε θα διδαχθούν οι ενότητες 14-18**. Οι υπόλοιπες ενότητες θα διδαχθούν δύο (2) ώρες την εβδομάδα κατά την περίοδο “Σεπτεμβρίου-Μαΐου” ως ακολούθως:

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΙΜΕΝΑ	ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕ Σ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
1 ^η	<p>1. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες βασικά στοιχεία της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας.</p> <p>2. Να καλλιεργηθεί σε ένα βαθμό αίσθηση οικειότητας προς την αρχαία ελληνική γλώσσα.</p> <p>3. Να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τη σχέση α.ε. και ν.ε. γλώσσας, παρατηρώντας τη διαχρονική εξέλιξη της μέσω των κειμένων.</p>	<p>- Δίνονται αποσπάσματα από κείμενα νεότερων μορφών της ελληνικής γλώσσας που ομοιάζουν στη δομή με τα αρχαία ελληνικά (καθαρεύουσα, αλεξανδρινή): 1. Ε. Ροΐδη, «Αθηναϊκοί περίπατοι», <i>Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας</i> (Α' Γενικού Λυκείου) - Βιβλίο Μαθητή. Βλ. Ψηφιακό σχολείο http://dschool.edu.gr/</p> <p>2. Γ. Βιζυηνού, «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον», βλ. Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=307&author_id=74</p> <p>3. <i>Αγία Γραφή</i>, Λουκ. ι' 25-37 «Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη», βλ. Αποστολική διακονία Εκκλησίας της Ελλάδος, www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp</p> <p>- Διαβάζονται αποσπάσματα μέσα στην τάξη για μια πρώτη επαφή των μαθητών με παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας.</p>	<p>Εισαγωγικά στην αρχαία ελληνική γλώσσα. Η καταγωγή του ελληνικού αλφαβήτου. Οι διάλεκτοι της αρχαίας ελληνικής (απλή αναφορά).</p>	<p>Σελ. 12: 1-5. Ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να αναγνωρίσουν λέξεις που τους είναι γνωστές και τύπους λέξεων άγνωστων σε αυτούς.</p>	3
2 ^η	<p>1. Να γνωρίσουν τα βασικά στοιχεία της</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 14 σχ. βιβλίου)</p>	<p>1. Πώς έγραφαν οι αρχαίοι Έλληνες. Απλή αναφορά στο πώς έγραφαν οι αρχαίοι Έλληνες.</p>	<p>Σελ. 16, 19.</p>	3

	<p>εκπαίδευσης των αρχαίων Αθηναίων και να τα συγκρίνουν με τη δική τους εκπαίδευση σήμερα.</p> <p>2. Να κατανοήσουν στοιχεία που αφορούν τη γραφή και την προφορά των αρχαίων Ελλήνων, καθώς επίσης και στοιχεία που αφορούν την ιστορία του ελληνικού αλφαβήτου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Προτείνεται να δοθεί η μετάφραση του κειμένου. Οι μαθητές/τριες παρακινούνται να τη συγκρίνουν με το αρχαίο κείμενο και να διακρίνουν την αναλυτικότητα του ν.ε. λόγου εν σχέσει με τον α.ε. λόγο. - Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 15 αξιοποιούνται από τον/την εκπαιδευτικό μερικώς, με την επισήμανση συγκεκριμένων λέξεων που συναντούμε και στη ν.ε. γλώσσα, π.χ. καλός -ή -όν, αίσχρός -ά -όν κ.λπ. - Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου, αξιοποιώντας τις ερωτήσεις της σελ. 16. 	<p>2. Φθόγγοι και γράμματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναλυτική διδασκαλία σε συσχτισμό με τη νεοελληνική γλώσσα. - Να εξηγηθεί στους/στις μαθητές/τριες ότι πρόκειται για γλώσσα που είχε εντελώς διαφορετική προφορά από τη σημερινή (προσωδία/μουσικότητα – δυναμική προφορά/τονικότητα). - Προτείνεται η αναφορά στη διαφορετική προφορά συγκεκριμένων γραμμάτων (η, υ, β, δ, γ, ζ), των διπλών συμφώνων, των μακρών και των βραχέων, των δίχρονων και των διφθόγγων. - Να εξηγηθεί ότι ορθογραφία της ν.ε. γλώσσας διατηρείται για λόγους ιστορικούς και όχι γλωσσολογικούς. - Για τη διδασκαλία της ενότητας βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_08/index.html#toc003 και τα σενάρια του αποθετηρίου «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=2241 http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=2256 		
3 ^η	<p>1. Να γνωρίσουν τις βασικές ασχολίες και τα επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων και να τα συγκρίνουν με τα σημερινά επαγγέλματα.</p> <p>2. Να μάθουν να αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο τους τόνους και τα</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 20 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 21 αξιοποιούνται από τον/τη διδάσκοντα/διδάσκουσα μερικώς με την επισήμανση συγκεκριμένων λέξεων που συναντούμε και στη ν.ε. γλώσσα. - Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου, αξιοποιώντας τις 	<p>1. Ετυμολογικά.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατά τη διδασκαλία της ετυμολογίας αφετηρία αποτελεί η ν.ε. γλώσσα. - Οι μαθητές/τριες διερευνούν πώς δημιουργούνται οι λέξεις και δίνονται γενικές πληροφορίες για την παραγωγή και τη σύνθεση, χωρίς λεπτομέρειες. – Οι μαθητές/τριες διαπιστώνουν τη διαφορά των πρωτότυπων λέξεων από τις σύνθετες με παραδείγματα από το κείμενο. 	<p>Σελ. 21: 1, 2 Σελ. 23: 1-3 Σελ. 27: 1, 3, 4.</p>	4

	<p>πνεύματα. 3. Να μάθουν ότι η χρήση των τόνων επιβλήθηκε μετά την εμφάνιση του ελληνικού αλφαβήτου και καθιερώθηκε με την αλλαγή στην προφορά των φθόγγων.</p>	<p>ερωτήσεις της σελ. 21. - Προτείνεται διαγραμματική απεικόνιση του περιεχομένου του κειμένου με άξονα το υποκείμενο «ἘΑθηναῖοι» (αναδεικνύονται οι συγκεκριμένες δραστηριότητες των Αθηναίων).</p>	<p>2. Γραμματική. Τόνοι και πνεύματα. - Αναλυτική διδασκαλία των τόνων και των πέντε βασικών κανόνων τονισμού σε αντιδιαστολή με τη ν.ε. γλώσσα. - Γίνεται σύντομη αναφορά στην οξεία, τη βαρεία και την περισπωμένη, για ποιο λόγο ονομάζονται έτσι κ.λπ. - Εξηγείται η χρήση των πνευμάτων και ο λειτουργικός ρόλος της δασείας στη σύνθεση λέξεων με παραδείγματα και από τη ν.ε. γλώσσα. Τα παρεπόμενα των πτωτικών (των ρημάτων δίνονται σε άλλη ενότητα). - Γίνεται σύντομη παρουσίαση των μερών του λόγου και των παρεπομένων των πτωτικών σε συσχτισμό με τη νεοελληνική γλώσσα. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη δοτική και στις επιβιώσεις της στη ν.ε. γλώσσα. - Αξιοποιείται ο πίνακας με τις στερεότυπες εκφράσεις της σελίδας 25. - Για τη διδασκαλία της ενότητας βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_08/index.html#toc005</p>		
4 ⁿ	<p>1. Να απολαύσουν μια φανταστική ιστορία που εκτυλίσσεται σε εξωτικούς τόπους και να τη συνδέσουν με δικά τους γνώριμα παραμύθια και ιστορίες. 2. Να εξοικειωθούν με τον</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 28 σχ. βιβλίου) - Προτείνεται να δοθεί η μετάφραση του κειμένου και να τη συγκρίνουν οι μαθητές/τριες με το αρχαίο κείμενο. - Συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με τη βοήθεια και των ερωτήσεων της σελ. 29.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Εξηγείται η λειτουργία της παραγωγής ουσιαστικών από ουσιαστικά, χωρίς να ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες η απομνημόνευση των κατηγοριών (υποκοριστικά κλπ). Για αφόρμηση στη διδασκαλία μπορούμε να δώσουμε παραδείγματα από τη ν.ε. γλώσσα. 2. Γραμματική.</p>	<p>Σελ. 29: 1-3 σελ. 30: 1, 2 σελ. 32: 3, 4 σελ. 34: 1-5.</p>	4

	<p>αρχαιοελληνικό λόγο μέσω της αναγνώρισης των κοινών στοιχείων με τον νεοελληνικό λόγο και ιδιαίτερα την β' κλίση.</p> <p>3. Να γνωρίσουν τη διαδικασία παραγωγής λέξεων στην α.ε. και να τη συσχετίσουν με τη ν.ε. γλώσσα.</p>	<p>- Το δεύτερο παράλληλο κείμενο της 3^{ης} ενότητας (σελ. 144) μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε για εμπέδωση της ύλης λόγω πληθώρας ουσιαστικών της β' κλίσης.</p>	<p>Το άρθρο. Η β' κλίση των ουσιαστικών.</p> <p>- Αναλυτική διδασκαλία του άρθρου και της β' κλίσης των ουσιαστικών σε συσχέτισμό με τη ν.ε. γλώσσα. Ομοιότητες/διαφορές.</p> <p>- Παραπέμπονται οι μαθητές/τριες στο κείμενο για να αναζητήσουν / αναγνωρίσουν τους τύπους της β' κλίσης των ουσιαστικών.</p> <p>(Σημ. Οι προσωπικές αντωνυμίες θα διδαχθούν παράλληλα με τη διδασκαλία του ρήματος στην επόμενη ενότητα.)</p>		
5 ^η και 4 ^η	<p>1. Να γνωρίσουν στοιχεία του αθηναϊκού βίου και των αγαθών της πόλης.</p> <p>2. Να μάθουν τον σχηματισμό του ρήματος στην οριστική ενεστώτα και μέλλοντα ε.φ. και τη λειτουργία του μέσα στην πρόταση (δηλαδή ότι χωρίς ρήμα δεν υπάρχει πρόταση).</p> <p>3. Να διαπιστώσουν τα κοινά και διαφορετικά στοιχεία με τη ν.ε. γλώσσα. (π.χ. μέλλοντα: λύσω / θα λύσω, αλλά και θα λύνω στη ν.ε.)</p> <p>3. Να μάθουν το σχηματισμό της οριστικής ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος <i>εμί</i>.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 36 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Προτείνεται να δοθεί η μετάφραση του κειμένου. Το αρχαίο κείμενο θα χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη της διδασκαλίας του ρήματος.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με τη βοήθεια και των ερωτήσεων της σελ. 38.</p>	<p>1. Ετυμολογικά.</p> <p>Εξηγείται η λειτουργία της παραγωγής ουσιαστικών από ουσιαστικά (β' μέρος), χωρίς να ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες η απομνημόνευση των κατηγοριών (παρώνυμα κ.λπ.). Σκόπιμη η αναφορά στη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>2. Γραμματική.</p> <p>- Τα παρεπόμενα του ρήματος (από 3^η ενότητα). Οι μαθητές/τριες καλούνται να εντοπίσουν μέσα στο κείμενο ιδίως το απαρέμφατο και τη μετοχή, ώστε να γίνει ιδιαίτερη αναφορά κατά τη διδασκαλία.</p> <p>- Διδασκαλία οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής των βαρύτονων ρημάτων και οριστική ενεστώτα του ρήματος εμί. Οριστική μέλλοντα αφωνόληκτων βαρύτονων ρημάτων.</p> <p>- Εξηγούνται οι φθογγολογικές αλλαγές στον μέλλοντα των αφωνόληκτων ρημάτων.</p> <p>- Διδασκαλία των προσωπικών αντωνυμιών (από 4^η ενότητα).</p>	<p>Ενότητα 4^η, σελ. 35: 1, 2.</p> <p>Ενότητα 5^η σελ. 38: 1-3 σελ. 39: 1, 2 σελ. 41: 2 σελ. 43: 1-7.</p>	4
6 ^η	<p>1. Να αντιληφθούν τα μηνύματα του αισώπειου</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 44 σχ. βιβλίου)</p>	<p>1. Ετυμολογικά.</p> <p>- Εξηγείται η λειτουργία της παραγωγής ουσιαστικών</p>	<p>Σελ. 46: 1-4 Σελ. 47: 1, 2</p>	4

	<p>μύθου και να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις γι' αυτόν.</p> <p>2. Να μάθουν τον σχηματισμό της α' κλίσης των ουσιαστικών και να αναγνωρίζουν μέσα σε ένα κείμενο τους τύπους της α' κλίσης.</p> <p>3. Να αντιληφθούν τη διαφορά της α' κλίσης στη ν.ε. γλώσσα.</p>	<p>- Οι μαθητές/τριες μπορούν με τη χρήση των γλωσσικών σχολίων να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο.</p> <p>- Συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με τη βοήθεια και των ερωτήσεων της σελ. 46.</p>	<p>από ρήματα, χωρίς να ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες η απομνημόνευση των κατηγοριών (το πρόσωπο που ενεργεί κλπ). Σκόπιμη η αναφορά στη ν.ε. γλώσσα και στις αλλαγές που γίνονται στον σχηματισμό κάποιων λέξεων (π.χ. ὁ γραφεύς/ο γραφέας, ὁ ἡγεμών/ο ηγεμόνας).</p> <p>2. Γραμματική. Α' κλίση των ουσιαστικών.</p> <p>- Με βάση το κείμενο διδάσκεται η α' κλίση των ουσιαστικών και επισημαίνονται ιδιαίτερα οι διαφορετικές καταλήξεις του θηλυκού στη γενική και δοτική. Οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο τους τύπους της α' κλίσης.</p> <p>- Επισημαίνονται οι όμοιοι τύποι στις καταλήξεις στη ν.ε. γλώσσα (ώρα, πολιτεία) και οι διαφορετικοί (τράπεζα).</p> <p>- Ενισχυτικά για τη διδασκαλία της ενότητας βλ. στο αποθετήριο του «Πρωτέα» το σχετικό σενάριο: http://proteas.greek-language.gr/files/document/arxeia/zika_omorfia_ais_opos.doc</p>	<p>Σελ. 49: 1,2, 4 Σελ. 51: 1-4.</p>	
<p>8^η (Η 7^η ενότητα θα διδασχθεί αμέσως μετά)</p>	<p>1. Να κατανοήσουν την αξία της ατομικής πρωτοβουλίας μέσα από τον αισώπειο μύθο.</p> <p>2. Να κατανοήσουν τον σχηματισμό της κλίσης των δευτερόκλιτων επιθέτων και της δεικτικής αντωνυμίας.</p> <p>3. Να μάθουν να αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο τους τύπους των επιθέτων και των</p>	<p>Το κείμενο της άσκησης 5 (Μύθος του Αισώπου) (σελ. 67 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου, ιδιαιτέρως τη φράση «σύν Ἀθηνᾶ καί χεῖρα κίνει», που χρησιμοποιούμε και σήμερα.</p>	<p>1. Λεξιλογικός πίνακας. Ο πίνακας στη σελ. 63 διδάσκεται κανονικά.</p> <p>2. Ετυμολογικά.</p> <p>- Εξηγείται η λειτουργία της παραγωγής ουσιαστικών από επίθετα. Επισημαίνονται οι ομοιότητες στις καταλήξεις με τη ν.ε. γλώσσα πολλών παράγωγων λέξεων (δικαιοσύνη κ.ά.), αλλά και οι διαφορές (βαρύτης, μονάς κ.ά.).</p> <p>3. Γραμματική. Δευτερόκλιτα επίθετα.</p> <p>- Διδάσκονται τα δευτερόκλιτα επίθετα και εξηγείται ο τίτλος λόγω της όμοιας κλίσης των αρσενικών – ουδετέρων με τη β' κλίση και των θηλυκών με την α' κλίση.</p>	<p>Σελ. 63: 2-4 Σελ. 64: 1-2 Σελ. 66 Σελ. 67:1-5</p>	4

	<p>δεικτικών αντωνυμιών <i>οὗτος, αὕτη, τοῦτο</i>.</p> <p>4. Να κατανοήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές της κλίσης στη ν.ε. γλώσσα.</p>		<p>- Ζητείται η αναγνώριση των τύπων των επιθέτων μέσα στο κείμενο.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες καλούνται να βρουν τους όμοιους τύπους στις καταλήξεις στη ν.ε. γλώσσα (καλός, ή, όν) και τους διαφορετικούς (ἔνδοξος, ον).</p> <p>- Διδάσκονται οι δεικτικές αντωνυμίες <i>οὗτος, αὕτη, τοῦτο</i>.</p>		
7 ^η	<p>1. Να έρθουν σε επαφή με ένα ιστορικό κείμενο, το οποίο, όμως, έχει μυθολογικά στοιχεία.</p> <p>2. Να εντοπίσουν στοιχεία της αρχαίας ελληνικής θρησκείας και να τα συνδέσουν με αντίστοιχα στην Οδύσεια του Ομήρου.</p> <p>3. Να αντιληφθούν το γραμματικό φαινόμενο της συλλαβικής και χρονικής αύξησης και της εφαρμογής του στους ιστορικούς χρόνους.</p> <p>4. Να μάθουν να αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο τους τύπους του παρατατικού και του αορίστου.</p> <p>3. Να εντοπίσουν τη διαφορά σχηματισμού της</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 52 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Οι μαθητές/τριες μπορούν με τη χρήση των ερμηνευτικών και γλωσσικών σχολίων να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο.</p> <p>- Συζητούν με τη βοήθεια και των ερωτήσεων του σχολ. βιβλίου τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου του Αρριανού.</p> <p>- Ενδείκνυται η διαθεματική προσέγγιση με το μάθημα της Ιστορίας.</p>	<p>1. Ετυμολογικά.</p> <p>- Απλή αναφορά στην παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα. Επισήμανση ομοιοτήτων με τη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>2. Γραμματική. Η αύξηση.</p> <p>Οριστική παρατατικού – αορίστου ενερ. φωνής. και οριστική παρατατικού του εμί.</p> <p>- Εξηγείται ο σχηματισμός της αύξησης στους ιστορικούς χρόνους (παρατατικός – αόριστος) και επισημαίνονται οι ομοιότητες και οι διαφορές με τη ν.ε. γλώσσα (ότι δηλαδή στην α.ε. γλώσσα η αύξηση είναι πάντοτε σε όλα τα πρόσωπα, ενώ στην ν.ε. όχι).</p> <p>- Εξηγούνται οι φθογγολογικές αλλαγές στον αόριστο των αφωνόληκτων ρημάτων και οι ομοιότητες με τη ν.ε. γλώσσα.</p>	<p>Σελ. 54: 1-4</p> <p>Σελ. 55: 2-4</p> <p>Σελ. 56: 1, 2</p> <p>Σελ. 58-59: 1, 2, 3, 5, 6.</p>	4

	αύξησης στη ν.ε. γλώσσα.				
9 ^η	<p>1. Να έρθουν σε επαφή με ένα ρητορικό κείμενο το οποίο χρησιμοποιεί άριστα τις τεχνικές του λόγου.</p> <p>2. Να προβληματιστούν πάνω στην έννοια των μεγάλων κατορθωμάτων και της υστεροφημίας.</p> <p>3. Να μάθουν το γραμματικό φαινόμενο του αναδιπλασιασμού ως βασικού μορφολογικού χαρακτηριστικού των συντελικών χρόνων.</p> <p>4. Να συνδέσουν το είδος του αναδιπλασιασμού της χρονικής και συλλαβικής αύξησης με την αύξηση στους ιστορικούς χρόνους.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 68 σχ. βιβλίου)</p> <p>Προτείνεται να δοθεί η μετάφραση του κειμένου και να γίνει νοηματική επεξεργασία του και, στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες να επεξεργαστούν το αρχαίο κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων.</p>	<p>1. Ετυμολογικά.</p> <p>- Απλή αναφορά στην παραγωγή ρημάτων με ενδεικτικά παραδείγματα. Επισήμανση ομοιοτήτων με τη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>2. Γραμματική.</p> <p>Ο αναδιπλασιασμός. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντελικού βαρυτόνων ρημάτων ενερ. φωνής. (Τα αφωνόληκτα δε θα διδαχθούν).</p> <p>- Εξηγείται το γραμματικό φαινόμενο του αναδιπλασιασμού, τα είδη του και πώς σχηματίζεται στον παρακείμενο και στον υπερσυντέλικο.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες ανευρίσκουν παραδείγματα λέξεων στη ν.ε. γλώσσα με αναδιπλασιασμό (π.χ. μεμονωμένος, γεγονός κ.ά.)</p>	<p>Σελ. 70: 1-3 Σελ. 71: 1-3 Σελ. 72: 1-3 Σελ. 75: 1</p>	4
10 ^η	<p>1. Να έρθουν σε επαφή με τις σκέψεις του Σωκράτη για τη φιλία και να προβληματιστούν γενικά γύρω από το θέμα.</p> <p>2. Οι μαθητές/τριες μέσω της επανάληψης έχουν τη δυνατότητα να ξαναδούν τα μορφοσυντακτικά φαινόμενα και τη σχέση τους με τη ν.ε. γλώσσα, να λύσουν απορίες και με τον</p>	<p>1. Το κείμενο της ενότητας (σελ. 76 σχ. βιβλίου)</p> <p>Το κείμενο δίνεται σε μετάφραση. Για τη διδασκαλία της ενότητας βλ. στο αποθετήριο του «Πρωτέα» το σχετικό σενάριο: http://proteas.greek-language.gr/files/document/arxeia/lazaridou_filia.doc</p> <p>2. Το κείμενο της άσκησης 11 (Πλάτων, Πρωταγόρας 325c-d) (σελ. 81 σχ. βιβλίου)</p> <p>Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για επανάληψη στα μορφοσυντακτικά φαινόμενα.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες ασκούνται στην εμπέδωση της ύλης με ασκήσεις αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών κ.ά., αλλά κυρίως αναγνώρισης μέσα στο κείμενο ιδίως των τύπων που συνάντησαν για πρώτη φορά στη γλώσσα, όπως είναι η δοτική.</p>	<p>Σελ. 79: 1,2,4. Σελ. 80-81: 1-5, 7-9</p> <p>Εναλλακτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν εμπλουτισμένες με περισσότερα ερωτήματα η 2^η και 11^η άσκηση.</p>	3

	τρόπο αυτό να εμπεδώσουν τη διδαγμένη ύλη.				
11 ^η	<p>1. Να κατανοήσουν την αξία της αγάπης προς τα ζώα και της σχέσης που δημιουργείται από αυτήν.</p> <p>2. Να γνωρίσουν τη βασική δομή της πρότασης της α.ε. γλώσσας, συνδέοντάς την με τη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>3. Να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν σε ένα πρώτο βασικό επίπεδο την απλή πρόταση μέσα στο κείμενο.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 82 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι μαθητές/τριες μπορούν με τη χρήση των ερμηνευτικών και γλωσσικών σχολίων να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο. - Συζητούν με τη βοήθεια και των ερωτήσεων του σχ. βιβλίου τις ιδέες του κειμένου του Αρριανού. - Ενδείκνυται διαθεματική προσέγγιση με το μάθημα της Ιστορίας. 	<p>1. Ετυμολογικά. Το κεφάλαιο αυτό δε θα διδαχθεί.</p> <p>2. Σύνταξη.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με παραδείγματα μέσα από το κείμενο διδάσκεται η δομή της απλής πρότασης και επεξηγείται η ορολογία [υποκείμενο / ονοματική φράση (ΟΦ) – κατηγορημα / ρηματική φράση (ΡΦ)]. - Η διδασκαλία συνδέεται και με αντίστοιχα παραδείγματα από τη ν.ε. γλώσσα. 	<p>Σελ. 84: 1-3. Σελ. 85: 2,3. Σελ. 88-89: 1-8.</p>	4

12 ^η , (μόνο το Γ2) 13 ^η	1. Να κατανοήσουν την αξία της φιλίας στις ανθρώπινες σχέσεις. 2. Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τις ιδιαίτερες μορφές του απαρεμφάτου και της μετοχής και της ξεχωριστής λειτουργίας στους στην α.ε. γλώσσα.	Το κείμενο της 13^{ης} ενότητας (σελ. 98 σχ. βιβλίου) - Οι μαθητές/τριες μπορούν με τη χρήση των ερμηνευτικών και γλωσσικών σχολίων να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο. - Συζητούν με τη βοήθεια και των ερωτήσεων του σχ. βιβλίου τις ιδέες του κειμένου. - Είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί για συζήτηση το ρητό για τη φιλία στη σελ. 105. Σημ. Το κείμενο της ενότητας 12 δε διδάσκεται.	1. Ετυμολογικά. Το κεφάλαιο των ενότητων δε διδάσκεται. 2. Δε διδάσκεται ο λεξιλογικός πίνακας της 12 ^{ης} ενότητας, σελ. 92, αλλά αυτός της 13 ^{ης} ενότητας, σελ. 100. 3. Σύνταξη. - Διδάσκουμε τα είδη των προτάσεων, χωρίς να επιμείνουμε ιδιαίτερα (ενότητα 12 ^η , σελ. 96). Επισημαίνονται οι ομοιότητες στη ν.ε. γλώσσα. - Αναφερόμαστε στη συντακτική λειτουργία του απαρεμφάτου και της μετοχής στην πρόταση, χωρίς να υπεισέλθουμε σε ανάλυση (ενότητα 13 ^η , σελ. 103-104). 4. Γραμματική. - Διδάσκουμε την ιδιαιτερότητα της μορφής του απαρεμφάτου και της μετοχής σε σχέση με τη ν.ε. γλώσσα. - Εξηγούμε την απουσία του απαρεμφάτου στη ν.ε. γλώσσα και τις επιβιώσεις του (π.χ. Το δούναι και το λαβείν κ.λπ.) - Εξοικειώνονται οι μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο τους τύπους των χρόνων της οριστικής ενερ. φωνής του απαρεμφάτου και της μετοχής.	Σελ. 100: 1-4, 1,2. Σελ. 105: 1-3, 6	4
ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ / ΕΜΠΕΔΩΣΗ			Αφιερώνεται χρόνος για επανάληψη / εμπέδωση της διδαχθείσας ύλης.		3
Οι ενότητες 14 – 18 δε διδάσκονται					
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών					48
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ					
Με τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας επιδιώκεται να:					

α) εξοικειωθούν οι μαθητές με τον αρχαίο ελληνικό λόγο και να:

- Αντιληφθούν τις διαλεκτικές διαφορές της α.ε. και να τις συγκρίνουν με τις αντίστοιχες της ν.ε.
  - Εξοικειωθούν με τα γραφικά σύμβολα και τα βασικά χαρακτηριστικά της α.ε. στο φωνολογικό επίπεδο
  - Αντιληφθούν την αξία της δασείας, τόσο για την α.ε. όσο και για ορισμένες σύνθετες και παράγωγες λέξεις της ν.ε.
  - Αντιληφθούν σε έναν πρώτο βαθμό τις επιβιώσεις στη συγχρονία προγενέστερων φάσεων της ελληνικής γλώσσας
  - Αναγνωρίζουν απλές δομές στο αρχαίο κείμενο, αντίστοιχες με εκείνες της ν.ε. (υποκείμενο/ΟΦ – κατηγορημα/ΡΦ)
  - Διαπιστώσουν πώς σχηματίζονται οι λέξεις της α.ε. μέσα από τη διαδικασία της παραγωγής
  - Διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές στο σημασιολογικό επίπεδο της α.ε. και της ν.ε. γλώσσας
  - Μάθουν να αναγνωρίζουν μέσα στο κείμενο:
    - Τους τύπους των ουσιαστικών και επιθέτων της Α' και Β' κλίσης και ιδιαιτέρως τη δοτική
    - Τους τύπους των χρόνων της οριστικής ε.φ. των βαρυτόνων ρημάτων και ιδιαιτέρως τους τύπους του παρακειμένου, όπου παρουσιάζεται το φαινόμενο του αναδιπλασιασμού
    - Τα απαρέμφατα και τις μετοχές, τα οποία εμφανίζονται στη ν.ε. γλώσσα με διαφορετική μορφή
    - Τους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και των δεικτικών αντωνυμιών *οὗτος, αὕτη, τοῦτο* και να τους συνδέουν με την κλίση του ρήματος
- β) Να εξοικειωθούν με απλά και ενδιαφέροντα κείμενα των παλαιότερων μορφών της γλώσσας μας και να μπορούν να τα κατανοήσουν, απαντώντας σε ερωτήσεις κατανόησής τους.
- γ) Να κινηθεί το ενδιαφέρον τους για τον ελληνικό πολιτισμό.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

1. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς και μέσα στις δύο πρώτες εβδομάδες από την έναρξη των μαθημάτων συνιστάται οι εκπαιδευτικοί να προβούν σε **διαγνωστική αξιολόγηση** μέσω δοκιμασίας-τεστ (δοκιμασίας επιπέδου), διάρκειας μίας (1) διδακτικής ώρας, που επιτρέπει τον προσδιορισμό των προϋπαρχουσών γνώσεων, αλλά και των ελλείψεων – κενών, ώστε να προσαρμόσουν κατάλληλα τη διδασκαλία. Το διαγνωστικό τεστ διεξάγεται χωρίς προειδοποίηση των μαθητών και δε λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση της επίδοσής τους. Για την επανάληψη και κάλυψη των κενών είναι σκόπιμο οι εκπαιδευτικοί να αξιοποιούν κάθε κείμενο.
2. Κρίνεται σημαντική η αξιοποίηση των κειμένων του *Επιμέτρου* (παράλληλων κειμένων), προκειμένου οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν βαθύτερα το περιεχόμενο του κειμένου αναφοράς, το αξιακό σύστημα που αυτό προβάλλει, καθώς και το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται.
3. Η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών φαινομένων είναι κειμενοκεντρική. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την αρχαία γλώσσα μέσα από τα αρχαία κείμενα και με τρόπο διερευνητικό μαθαίνουν τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της γλώσσας. Κατά τη διδασκαλία

ενδείκνυται οι μαθητές/τριες να φέρνουν μαζί τους και τα βιβλία αναφοράς (Γραμματική - Συντακτικό) και να τα χρησιμοποιούν, όταν και όπου χρειάζεται, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτικός να ενημερώνει από το προηγούμενο μάθημα τους/τις μαθητές/τριες ότι στο επόμενο θα πρέπει να έχουν μαζί τους το βιβλίο είτε της γραμματικής, είτε του συντακτικού, ανάλογα με το φαινόμενο που θα μελετήσουν μέσα στο κείμενο. Στην περίπτωση που δίνεται μεταφρασμένο κείμενο ως κείμενο αναφοράς, συνιστάται η κατά το δυνατόν πιστότερη απόδοση του αρχαίου κειμένου.

4. Σε κάθε ενότητα, είναι σημαντικό η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών ή ετυμολογικών και λεξιλογικών φαινομένων να συνδέεται με αναφορές και παραδείγματα στη ν.ε. Επίσης, προτείνεται η πορεία από το γνωστό προς στο άγνωστο, από τη συγχρονία στη διαχρονία.

5. Από τις ασκήσεις του σχολικού εγχειριδίου συνιστάται να προτιμώνται αυτές που ζητούν την αναγνώριση τύπων της α.ε. οι οποίοι δεν έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης) και την παραγωγή τύπων οι οποίοι έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με ασκήσεις μετασχηματισμού λέξεων εντός φράσεων ως προς τον αριθμό, τη φωνή, τον χρόνο, την πτώση).

6. Συνιστάται η διόρθωση των ασκήσεων να γίνεται στην τάξη από τους ίδιους τους μαθητές με αξιοποίηση και των βιβλίων αναφοράς. Οι ασκήσεις που προτείνονται από τα βιβλία του μαθητή είναι ενδεικτικές και όχι υποχρεωτικές. Ιδιαίτερως για τα ετυμολογικά και γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που διδάσκονται στη Β' Γυμνασίου, είναι αναγκαία η επιλογή ασκήσεων και από άλλες ενότητες και ενθαρρύνεται η δημιουργία ασκήσεων από τους/τις εκπαιδευτικούς, σε αντιστοιχία με τα διδασκόμενα αντικείμενα και τις ανάγκες των μαθητών/τριών. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει τις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου μέσα στην τάξη κατά την ώρα της διδασκαλίας ή/και τις διαδραστικές ασκήσεις, για τις οποίες υπάρχει σύνδεσμος στο [εμπλουτισμένο](#) βιβλίο του μαθητή.

7. Από την υποενότητα «Λεξιλογικά» (B1) διδάσκεται η 2^η και η 3^η στήλη του πίνακα, με έμφαση στις λέξεις που χρησιμοποιούνται και στη νέα ελληνική. Για άσκηση στο λεξιλόγιο των ενοτήτων, βλ. ενδεικτικά διδακτικά σενάρια στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «[Πρωτέας](#)». Για παράδειγμα: εμπέδωση της λεξιλογικής οικογένειας του ρ. [λέγω](#) (2^η ενότητα) (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=113>), λεξιλόγιο για το ρ. [πείθω](#) (6^η ενότητα) (<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1465>).

8. Ειδικά για το σχολικό έτος 2016-2017, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η διδακτέα ύλη ως προς τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα της Α' Γυμνασίου, η οποία μεταφέρεται στη Β' Γυμνασίου, θα διδαχθεί εκ νέου στους/στις μαθητές/τριες στο πλαίσιο επανάληψης και εμπέδωσης της ύλης. Η ένταξη της ύλης αυτής στη διδασκαλία των ενοτήτων του σχ. βιβλίου της Β' Γυμνασίου έγινε κυρίως με κριτήριο την ύπαρξη συναφών τύπων στα κείμενα (αναφοράς ή παράλληλα) και είναι ενδεικτική. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει το υλικό αυτό στη διδασκαλία άλλων ενοτήτων, αν το κρίνει προσφορότερο.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το διδακτικό βιβλίο «*Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου*» των Α. Παπαθωμά, Μ. Γαλάνη-Δράκου, Β. Καμπουρέλλη, Ε. Λουτριανάκη, **δε θα διδαχθούν οι ενότητες 1, 10, 15, 17, 18.** Οι υπόλοιπες δεκατρείς (13) ενότητες θα διδαχθούν κατά τη περίοδο “Σεπτεμβρίου-Μαΐου” ως ακολούθως:

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ					
	ΣΚΟΠΟΣ	ΜΕΣΟ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	
	Να διερευνήσουν οι εκπαιδευτικοί σε ποιον βαθμό οι μαθητές/τριες διαθέτουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατάκτηση των νέων στόχων μάθησης, ώστε να προσαρμόσουν κατάλληλα τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες.	Δοκιμασία – τεστ που περιλαμβάνει σύντομο, εύληπτο κείμενο και ερωτήσεις επιλογής των εκπαιδευτικών.	Επιλέγονται ερωτήσεις που αποτιμούν τον βαθμό κατανόησης του κειμένου αλλά και κατάκτησης βασικών γνώσεων του συστήματος της α.ε. (λεξιλογικών, ετυμολογικών, μορφολογικών, συντακτικών). Σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της Α' Γυμνασίου, αυτές αφορούν κυρίως την ικανότητα ν' αναγνωρίζουν: Τους τύπους των ουσιαστικών και επιθέτων της α' και β' κλίσης και ιδιαιτέρως τη δοτική. Τους ρηματικούς τύπους των χρόνων της οριστικής της ενερ. φωνής και ιδιαιτέρως τους τύπους του παρακειμένου, όπου παρουσιάζεται το φαινόμενο του αναδιπλασιασμού. Τα απαρέμφατα και τις μετοχές, τα οποία εμφανίζονται στη ν.ε. γλώσσα με διαφορετική μορφή. Τους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και της δεικτικής αντωνυμίας <i>οὗτος, αὕτη, τοῦτο</i> και να τους συνδέουν με την κλίση του ρήματος. Απλές δομές στο αρχαίο κείμενο αντίστοιχες με εκείνες της ν.ε. (υποκείμενο/Ονοματική Φράση, ΟΦ – κατηγορημα/Ρηματική Φράση, ΡΦ) Λέξεις που παράγονται από κοινή ρίζα.	1	
ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΓΝΩΣΗΣ – ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ					
ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΙΜΕΝΑ	ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
2 ^η	1. Να έλθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με ένα απλό ιστορικό /	Το κείμενο της ενότητας (σελ. 14 σχ. βιβλίου) - Με αφόρμηση τις ιστορικές γνώσεις των μαθητών/τριών και με τη χρήση των	1. Ετυμολογικά. Οι μαθητές/τριες σε ομάδες εντοπίζουν και καταγράφουν τις σύνθετες λέξεις στο κείμενο. Με παράλληλη αναφορά στα συναφή φαινόμενα της ν.ε.,		6

	<p>αφηγηματικό κείμενο.</p> <p>2. Να κατανοήσουν το περιεχόμενο του (το ιστορικό γεγονός, στο οποίο αναφέρεται, την προσωπικότητα του πρωταγωνιστή) και να έλθουν σε επαφή με τη χρήση των ιστορικών χρόνων ως τεχνική ιστορικής αφήγησης.</p> <p>3. Να γνωρίσουν τη διαδικασία σύνθεσης των λέξεων στην α.ε. και να τη συσχετίσουν με τη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>4. Να εξοικειωθούν με την κλίση φωνηεντόληκτων και συμφωνόληκτων ουσιαστικών της γ' κλίσης και να αναγνωρίζουν μέσα σ' ένα κείμενο τους τύπους τους.</p> <p>5. Να εμπεδώσουν τον σχηματισμό της μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων και να αναγνωρίζουν ρηματικούς τύπους της οριστικής ενεστώτα,</p>	<p>γλωσσικών σχολίων, ο/η εκπαιδευτικός υποστηρίζει τους/τις μαθητές/τριες για να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου, αξιοποιώντας τα σχόλια και τις ερωτήσεις των σελ. 15, 16.</p> <p>- Συνιστάται να γίνει αναφορά στην αφηγηματική τεχνική των ιστορικών κειμένων (χρήση ιστορικών χρόνων, ιστορικός ενεστώτας) μέσα από την αναγνώριση των ρημάτων του κειμένου.</p>	<p>καθοδηγούνται στην κατανόηση της σύνθεσης ως δεύτερου, μετά την παραγωγή, μηχανισμού εμπλουτισμού της γλώσσας.</p> <p>2. Γραμματική. Γ' κλίση ουσιαστικών.</p> <p>Με αφόρμηση την επισήμανση τύπων τριτόκλιτων ουσιαστικών που υπάρχουν στο κείμενο (<i>βασιλέως, τούς Έλληνας, τήν δύναμιν</i> κ.ά.), ο/η εκπαιδευτικός εισάγει τους/τις μαθητές/τριες στη γ' κλίση ουσιαστικών, τα γενικά της χαρακτηριστικά και στη συνέχεια, επικεντρώνεται στα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Καταληκτικά διπλόθεμα (-ις, -εως) και μονόθεμα (-εύς, -έως). (Υλη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου, σελ. 95-96). 2. Συμφωνόληκτα αφωνόληκτα και ημιφωνόληκτα, μονόθεμα και διπλόθεμα. <p>Οριστική ενεστώτα, παρατατικού και μέλλοντα απαρέμφατο, μετοχή βαρύτονων ρημάτων μ.φ. και οριστική μέλλοντα του ρ. εἰμί.</p> <p>Με αφετηρία τύπου μέσης φ. από το κείμενο (<i>διακελεύεται, ταραττονται, ἐβουλεύετο</i>), ο/η εκπαιδευτικός εξοικειώνει τους/τις μαθητές/τριες:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. με τον τρόπο σχηματισμού της μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων στην οριστική του ενεστώτα, παρατατικού και μέλλοντα, 2. με τον σχηματισμό του απαρεμφάτου και της μετοχής στους χρόνους αυτούς, 3. με την οριστική μέλλοντα του εἰμί. <p>(Υλη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου: 14^η ενότητα σελ. 111-112, 15^η ενότητα σελ. 118:</p>	<p>Ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να προτείνει δικές του/τις ασκήσεις κατά την κρίση του/της ή ακόμη να χρησιμοποιήσει:</p> <p>- ασκήσεις του σχ. εγχειριδίου της Α' Γυμνασίου: σελ. 97: 1-5 (για τα ουσιαστικά σε -ις, -εως και εύς, -έως) σελ. 113: 8 σελ. 119: 6 (εκτός τύπων αορ.)</p> <p>- ασκήσεις από το σχ. εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου: σελ. 16: 1-4 σελ. 19: 1-3 σελ. 20, 21: 1, 2, 4.</p>	
--	---	---	---	--	--

	παρατατικού, μέλλοντα μέσης φωνής.		οριστική παρατατικού, 17^η ενότητα σελ 131: απαρέμφατα και μετοχές ενεστώτα - μέλλοντα).		
3 ^η	<p>1. Να διερευνήσουν την έννοια της αντικειμενικότητας στην Ιστορία και τις αντιλήψεις αρχαίων συγγραφέων για το καθήκον του ιστορικού.</p> <p>2. Να γνωρίσουν πώς λειτουργεί η διαδικασία της σύνθεσης ουσιαστικών με πρώτο συνθετικό ουσιαστικό και να μπορούν να τα αναγνωρίζουν σε ένα κείμενο.</p> <p>3. Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό αφωνόληκτων και ημιφωνόληκτων ουσιαστικών της γ' κλίσης και να αναγνωρίζουν μέσα σε ένα κείμενο τους τύπους τους.</p> <p>4. Να αναγνωρίζουν ρηματικούς τύπους της οριστικής αορίστου, παρακειμένου και</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 22 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λόγω της αυξημένης δυσκολίας του κειμένου δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό μετάφραση όσο το δυνατόν πιο πιστή. - Οι μαθητές/τριες παρακινούνται να συγκρίνουν τη μετάφραση με το αρχαίο κείμενο (σελ. 22) και να συνειδητοποιήσουν μέσα από τη σύγκριση τις λειτουργίες του απαρεμφάτου και τη διαφοροποίηση στον τρόπο που αυτές επιτελούνται στη ν.ε.: δηλ. το απαρέμφατο στη νεοελληνική ως ουσιαστικό ή ως δευτερεύουσα πρόταση. - Ως προς το περιεχόμενο, εκτός από τα σχόλια και τις ερωτήσεις του βιβλίου, μπορούν να αξιοποιηθούν τα παράλληλα κείμενα της ενότητας, καθώς και άλλες αναφορές σε ιστορικούς συγγραφείς της αρχαιότητας, κατά την κρίση του διδάσκοντος. <p>Το δεύτερο και το τρίτο παράλληλο κείμενο θα αξιοποιηθούν στη διδασκαλία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Εξηγείται η λειτουργία της σύνθεσης ουσιαστικών από ουσιαστικά ως πρώτο συνθετικό. Για αφόρμηση στη διδασκαλία μπορεί να δοθούν παραδείγματα από τη ν.ε. γλώσσα.</p> <p>2. Γραμματική. Γ' κλίση ουσιαστικών. Οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με την κλίση:</p> <p>1. Ακατάληκτων διπλόθεμων σε -ων, -οντος. Αξιοποιώντας ως αφόρμηση τις μετοχές <i>ὀνομάτων, νέμων</i> και <i>λέγων</i> του τρίτου παράλληλου κειμένου και επισημαίνοντας τη μορφολογική αντιστοιχία τους με τα τριτόκλιτα ακατάληκτα διπλόθεμα ουσιαστικά σε -ων, -οντος, ο/η εκπαιδευτικός εξοικειώνει τους/τις μαθητές/τριες με την κλίση των ουσιαστικών αυτών, παροτρύνοντάς τους σε συγκριτικές παρατηρήσεις με τη ν.ε.</p> <p>(Υψη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου, σελ. 111).</p> <p>2. Ημιφωνόληκτων υγρόληκτων και σιγμόληκτων αρσενικών και ουδετέρων. Επισημαίνεται και εδώ η συνάφεια με τύπους της ν.ε.</p> <p>Οριστική αορίστου, παρακειμένου και υπερσυντελικού μ.φ. Με αφετηρία τύπους αορίστου και παρακειμένου μ.φ. από το δεύτερο και το τρίτο παράλληλο κείμενο (<i>ἀπεκρύψατο, ξυνεγράψατο και πέπρακται</i>), οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν τον τρόπο σχηματισμού</p>	<p>Ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να προτείνει δικές του ασκήσεις κατά την κρίση του ή ακόμη να χρησιμοποιήσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ασκήσεις του σχ. εγχειριδίου της Α' Γυμνασίου: σελ. 113: 2 σελ. 119: 6 α, γ σελ. 125: 5) - ασκήσεις από το σχ. εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου: σελ. 23: 1-4 σελ. 24: 1-3 σελ. 3, 5. 	6

	<p>υπερσυντελικού μ.φ., καθώς και των ονοματικών τύπων τους.</p> <p>5. Να αντιληφθούν τη συντακτική λειτουργία του απαρεμφάτου και της μετοχής στον α.ε. λόγο.</p>		<p>της μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων στην οριστική αορίστου, παρακειμένου και υπερσυντελικού, καθώς και τον σχηματισμό του απαρεμφάτου και της μετοχής των χρόνων αυτών. (Υλη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου, 15^η σελ. 118, 16^η ενότητα σελ. 124, 17η ενότητα σελ 131).</p> <p>3. Σύνταξη. Η σύνδεση προτάσεων ή όρων πρότασης δε θα διδαχθεί. Αντ' αυτού θα διδαχθεί το υποκείμενο απαρεμφάτου και μετοχής (Υλη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου, σελ. 132). Με αφόρμηση την αναγνώριση απαρεμφάτων και μετοχών στο κείμενο και ανακαλώντας στοιχεία από την ύλη της Α΄ Γυμνασίου, καθοδηγούνται οι μαθητές/τριες να διαπιστώσουν και να κατανοήσουν τη λειτουργία του απαρεμφάτου και της μετοχής στον α.ε. λόγο. Μέσα από παραδείγματα επισημαίνεται το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας και της ετεροπροσωπίας. Η διδακτική προσέγγιση από τη μετάφραση στο πρωτότυπο βοηθά στην αναγνώριση και κατανόηση της ιδιαιτερότητας του απαρεμφάτου, σε αντίστιξη με την αναλυτικότητα του ν.ε. λόγου. Παράλληλα, βοηθά να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες τη συνάφεια με τη ν.ε.</p>		
4 ^η	<p>1. Να απολαύσουν οι μαθητές/τριες μια φανταστική ιστορία και να τη συνδέσουν με άλλες γνώριμες</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 30 σχ. βιβλίου) - Με τη χρήση των γλωσσικών σχολίων, οι μαθητές/τριες υποστηρίζονται για να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Εξηγείται η λειτουργία της σύνθεσης ουσιαστικών με πρώτο συνθετικό επίθετο. Για αφόρμηση στη διδασκαλία μπορεί να δοθούν παραδείγματα από τη ν.ε. γλώσσα.</p>	<p>Σελ. 32: 1-3 Σελ. 33: 1, 2 Σελ. 34-35: 1-3 Σελ. 36: 1, 2.</p>	3

	<p>τους ιστορίες, π.χ. με τα έργα «επιστημονικής φαντασίας» της εποχής μας.</p> <p>2. Να μάθουν πώς λειτουργεί η διαδικασία της σύνθεσης ουσιαστικών με πρώτο συνθετικό επίθετο και να τα αναγνωρίζουν σε ένα κείμενο.</p> <p>3. Να γνωρίσουν την κλίση των τριτόκλιτων επιθέτων σε -ύς, -εῖα, -ύ και να τα αναγνωρίζουν στο κείμενο. Να συνειδητοποιήσουν τη συνάφεια με τη ν.ε.</p> <p>4. Να εξοικειωθούν με την κλίση ουδέτερων ακατάληκτων μονόθεμων οδοντικόληκτων σε -α, -ατος.</p>	<p>- Συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με τη βοήθεια των σχολίων και των ερωτήσεων των σελ. 31, 32 και τα συσχετίζουν με άλλα έργα που έχουν παρόμοιο περιεχόμενο (επιστημονική φαντασία, φανταστική λογοτεχνία κ.ο.κ).</p> <p>- Είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί το δεύτερο παράλληλο κείμενο της ενότητας (σελ. 147) από μετάφραση και να γίνει επίσης ανάκληση συναφών περιεχομένων από την ύλη της Α' Γυμνασίου (Φελλόποδες), κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού.</p>	<p>2. Γραμματική Τριτόκλιτα επίθετα. Εντοπίζοντας οι μαθητές/τριες στο κείμενο τριτόκλιτα επίθετα, τα αντιπαραβάλλουν με την απόδοσή τους στη ν.ε. Στη συνέχεια και με τη χρήση του βιβλίου της Γραμματικής διδάσκονται την κλίση επιθέτων σε -ύς, -εῖα, -ύ.</p> <p>Γ' κλίση ουσιαστικών. Ουδέτερα ακατάληκτα μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -α, -ατος. Επισημαίνοντας στο κείμενο τον τύπο «τό σῶμα» και εκκινώντας από την κλίση του ουσιαστικού στη ν.ε., οι μαθητές/τριες/τριες εξοικειώνονται με την κλίση ουδέτερων ακατάληκτων μονόθεμων οδοντικόληκτων σε -α, -ατος, (Υψηλ μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου, σελ. 96).</p> <p>Η Υποτακτική ενεστώτα και αορίστου μεταφέρεται στην επόμενη ενότητα.</p>		
5 ^η (από την 4 ^η , η υποενότητα Γ2, σελ. 35-	<p>1. Να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με ένα απλό εκκλησιαστικό / πατερικό κείμενο και να ανιχνεύσουν το ρητορικό ύφος του</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 38 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν νοηματικά το κείμενο.</p> <p>- Με τη βοήθεια των ερμηνευτικών σχολίων</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Εξηγείται η λειτουργία της σύνθεσης ουσιαστικών με πρώτο συνθετικό ρήμα. Για αφόρμηση στη διδασκαλία μπορεί να δοθούν παραδείγματα από τη ν.ε. γλώσσα.</p>	<p>Σελ. 36-37: 3-6 Σελ. 39: 1-3 Σελ. 41: 2, 3 Σελ. 41: 1-2 Σελ. 43: 3, 4</p>	4

36)	<p>αποσπάσματος. 2. Να έλθουν σε επαφή με το κοινωνικό περιεχόμενο των πατερικών κειμένων και να συνειδητοποιήσουν το διαχρονικό ενδιαφέρον της θεματικής τους, εν προκειμένω της ελεημοσύνης. 3. Να αναγνωρίζουν τα σύνθετα ουσιαστικά με πρώτο συνθετικό ρήμα. 3. Να έλθουν σε επαφή με τους τύπους της υποτακτικής ε.φ. και να ανιχνεύσουν τη λειτουργία της στο συγκεκριμένο είδος λόγου.</p>	<p>και των ερωτήσεων της σελ. 39, αλλά και το παράλληλο κείμενο της σελ. 148, γίνεται συζήτηση πάνω στις ιδέες του κειμένου και τη διαχρονική τους αξία. - Μέσα από την κατανόηση του περιεχομένου αλλά και των μορφολογικών στοιχείων του κειμένου οι μαθητές/τριες ανιχνεύουν τον ρητορικό/παραινετικό του χαρακτήρα.</p>	<p>2. Γραμματική. Υποτακτική ενεστώτα, αορίστου, παρακειμένου ε.φ. βαρύτονων ρημάτων και υποτακτική ενεστώτα του εἰμί. Επισημαίνονται οι τύποι υποτακτικής των κειμένων (ενότητας, παράλληλο) και η λειτουργία της συγκεκριμένης έγκλισης μέσα στο κείμενο (παραινετικός λόγος). Διδάσκεται η κλίση της υποτακτικής όλων των χρόνων των βαρύτονων ρημάτων της ε.φ. και η υποτακτική ενεστώτα του ρήματος <i>εἰμί</i>. (Σημ. Γενικά για την υποτακτική και την υποτ. ενεστ. και αορ., βλ. 4^η ενότητα, σελ. 35-36.) Η αλληλοπαθητική αντωνυμία και η απρόσωπη σύνταξη δε θα διδαχθούν.</p>		
6 ^η	<p>1. Να προσεγγίσουν οι μαθητές/τριες ένα απλό φιλοσοφικό / πολιτικό κείμενο. 2. Να έλθουν σε επαφή με τις ιδέες και τον βίο του κορυφαίου φιλοσόφου Σωκράτη και να γνωρίσουν τον διάλογο ως</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 44 σχ. βιβλίου) - Δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό μετάφραση του κειμένου όσο το δυνατόν πιο πιστή. - Με τη βοήθεια των σχολίων και των ερωτήσεων των σελ. 45, 46 και τις ιστορικές γνώσεις για τον Σωκράτη, γίνεται συζήτηση πάνω στα περιεχόμενα του κειμένου και ανιχνεύεται η λειτουργία του διαλόγου ως</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Εξηγείται η λειτουργία της σύνθεσης ουσιαστικών με πρώτο συνθετικό άκλιτες λέξεις. Με αφόρμηση την επισήμανση σύνθετων λέξεων στο κείμενο, οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν σύνθετες λέξεις της α.ε. με α' συνθετικό άκλιτο μέρος του λόγου. Γίνεται αναφορά σε αντίστοιχα σύνθετα της ν.ε. 2. Γραμματική. Τριτόκλιτα επίθετα.</p>	<p>Σελ. 46: 1-3 Σελ. 47-48: 1-3 Σελ. 49: 1 Σελ. 50-51: 1, 2, 4.</p>	4

	<p>λογοτεχνική μορφή / φιλοσοφική μέθοδο ανάπτυξης ιδεών.</p> <p>3. Να αναγνωρίζουν τα σύνθετα ουσιαστικά με πρώτο συνθετικό άκλιτη λέξη.</p> <p>4. Να κατανοήσουν την κλίση και να αναγνωρίζουν στο κείμενο τριτόκλιτα δικατάληκτα σιγμόληκτα και ενρινόληκτα επίθετα.</p> <p>5. Να αναγνωρίζουν τους τύπους και να μπορούν να ξεχωρίζουν σημασιολογικά την ερωτηματική αντωνυμία <i>τίς, τίς, τί</i> από την αόριστη <i>τίς, τίς, τί</i>.</p>	<p>τρόπου έκφρασης και ανάπτυξης ιδεών.</p> <p>- Μπορεί να συζητηθεί η διαχρονική αξία των ζητημάτων που τίγονται στο κείμενο και ιδιαιτέρως οι έννοιες της παιδείας και της εκπαίδευσης, καθώς και ο ρόλος τους στην κοινωνία και την αγωγή των νέων.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες με παραδείγματα από την ν.ε. γλώσσα μαθαίνουν την κλίση των τριτόκλιτων δικατάληκτων επιθέτων σε -ης, -ης, -ες και -ων, -ων, -ον.</p> <p>Ερωτηματική και αόριστη αντωνυμία. Καθοδηγούνται να αναγνωρίζουν τους τύπους της ερωτηματικής <i>τίς, τίς, τί</i> και της αόριστης αντωνυμίας <i>τίς, τίς, τί</i> μέσα στο κείμενο, και ιδιαίτερα να ξεχωρίζουν σημασιολογικά και μορφολογικά τη μία από την άλλη.</p>		
7 ⁿ	<p>1. Να έλθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με τις αντιλήψεις των αρχαίων Ελλήνων σχετικά με τις αρετές του ηγέτη και να διερευνήσουν αν οι αρετές αυτές αποτελούν</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 52 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Θεωρώντας ότι το κείμενο είναι δύσκολο να προσπελαστεί από το πρωτότυπο, δίνεται από τον εκπαιδευτικό στους/στις μαθητές/τριες μετάφραση όσο γίνεται πιο πιστή.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες συζητούν τις ιδέες και τα νοήματα του κειμένου, αξιοποιώντας τα σχόλια και τις ερωτήσεις της σελ. 53.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Το περιεχόμενο της υποενότητας Β2 θα διδαχθεί στο πλαίσιο της 11^{ης} ενότητας.</p> <p>2. Γραμματική Η ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου ε.φ. δε θα διδαχθεί.</p> <p>Εξοικειώνονται οι μαθητές/τριες με τις αναφορικές αντωνυμίες <i>ὅς, ἧ, ὅ</i> και <i>ὅστις, ἧτις, ὅ τι</i>. Ιδιαιτέρως καθοδηγούνται στη διάκριση των τύπων της</p>	<p>Σελ. 53: 1-3 Σελ. 54-55: 2,3 Σελ. 59: 7, 8</p>	2

	<p>χαρακτηριστικό και των σύγχρονων ηγετών.</p> <p>2. Να διακρίνουν τους τύπους των αναφορικών αντωνυμιών <i>ὅς, ἡ, ὃ</i> και <i>ὅστις, ἧτις, ὃ τι</i>, καθώς και τη σημασιολογική τους διαφορά.</p>	<p>Το αρχαίο κείμενο της ενότητας θα αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία των γραμματικών φαινομένων.</p>	<p>αναφορικής αντωνυμίας από το οριστικό άρθρο, καθώς και του ουδετέρου της αναφορικής αντωνυμίας <i>ὃ τι</i> από τον ειδικό σύνδεσμο <i>ὅτι</i>. Ανάδειξη ομοιοτήτων με τη ν.ε.</p>		
8 ¹	<p>1. Να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με φιλοσοφικό κείμενο σε συνεχή λόγο. 2. Ξεκινώντας από το περιεχόμενο του κειμένου, να έλθουν σε επαφή με τη φιλοσοφική σκέψη των αρχαίων Ελλήνων, ιδιαιτέρως όσον αφορά τη χρησιμότητα των νόμων και την οργάνωση της πολιτείας. 3. Να κατανοήσουν την έννοια του αντικειμένου με έμφαση στην αναγνώριση του άμεσου και του έμμεσου αντικειμένου.</p>	<p>Αντί του κειμένου της ενότητας (σελ. 60 σχ. βιβλίου) θα διδαχθεί το παράλληλο κείμενο της ενότητας (σελ. 150 σχ. βιβλίου).</p> <p>- Με τη χρήση των γλωσσικών σχολίων, οι μαθητές/τριες μπορούν να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο και να συζητήσουν το περιεχόμενό του.</p> <p>- Το κείμενο είναι πρόσφορο για διαθεματική προσέγγιση. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αφόρμηση μυθολογικές αφηγήσεις γνωστές στους/στις μαθητές/τριες και να ανακληθούν γνώσεις από τη διδασκαλία των ομηρικών επών ή/και από την αρχαία ιστορία.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Το περιεχόμενο της υποενότητας Β2 θα διδαχθεί στο πλαίσιο της 11^{ης} ενότητας.</p> <p>2. Γραμματική. Η ευκτική ενεστώτα του ρ. <i>εἰμί</i> και η ευκτική παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων <i>ε.φ. δε</i> θα διδαχθούν. Τα αφωνόληκτα τρικατάληκτα επίθετα σε <i>-ας, -ασα, -αν δε</i> θα διδαχθούν.</p> <p>3. Σύνταξη. Αντικείμενο. Ξεκινώντας από την αναγνώριση αντικειμένων στο κείμενο, οδηγούνται οι μαθητές/τριες στη διάκριση του αντικειμένου σε άμεσο και έμμεσο, προχωρώντας από τη σημασία των λέξεων στην τυποποίηση. Η αντιπαραβολή με τη ν.ε. ενδείκνυται για την καλύτερη κατανόηση.</p>	<p>Σελ. 151: 1, 2 Σελ. 63: 1, 2 Σελ. 66-67: 7, 8, 9, 10</p>	2

9 ^η	<p>1. Να έλθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με μια διήγηση ανεκδοτολογικού χαρακτήρα.</p> <p>2. Να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων στην αρχαιότητα.</p> <p>3. Να γνωρίσουν στοιχεία αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στον αρχαιοελληνικό κόσμο.</p> <p>4. Να κατανοήσουν τη συντακτική λειτουργία της μετοχής, ως ιδιαίτερο στοιχείο διαφοροποίησης της α.ε. σε σχέση με τη ν.ε.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 68 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με τη βοήθεια ενός διαγράμματος, μπορούν οι μαθητές/τριες να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο. - Το κείμενο είναι πρόσφορο για διαθεματική προσέγγιση, ανακαλώντας και αξιοποιώντας γνώσεις των μαθητών από την Ιστορία, τη Φυσική Αγωγή και τα σύγχρονα δεδομένα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. - Μπορεί να συζητηθεί σε ομάδες η θέση της γυναίκας στις κοινωνίες διαχρονικά. - Τα σχόλια και οι ερωτήσεις των σελ. 69 και 70, καθώς και το δεύτερο παράλληλο κείμενο της σελ. 152 μπορούν να αξιοποιηθούν επίσης για εμβάθυνση στο περιεχόμενο του κειμένου. <p>Για μια αναπαράσταση της δίκης της Καλλιπάτειρας ως μέσου βιωματικής προσέγγισης της γνώσης βλ. σχετικό διδακτικό σενάριο στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»:</p> <p>http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=114</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Δεύτερο συνθετικό λέξη κλιτή - ρήμα: δε θα διδαχθεί.</p> <p>2. Σύνταξη. Τα είδη της μετοχής. Με αφόρμηση την αναγνώριση τύπων μετοχών στο κείμενο, εισάγονται οι μαθητές/τριες στη συντακτική λειτουργία της μετοχής. Ιδιαίτερως επισημαίνεται η χρήση της ως στοιχείου διαφοροποίησης της α.ε. γλώσσας σε σχέση με την αναλυτικότητα της ν.ε. Με όχημα την απόδοση στη ν.ε., γίνεται απλή αναφορά στα είδη της μετοχής (επιθετική, επιρρηματική, κατηγορηματική).</p> <p>Η εξειδικευμένη τυποποίηση (συνημμένη, απόλυτη, ρήματα που συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή) δε θα διδαχθεί.</p>	<p>Σελ. 70: 1-3 Σελ. 72: 1-3 Σελ. 75: 3, 4 (χωρίς χαρακτηρισμό συνημμένων και απόλυτων)</p>	4
10 ^η	Δε θα διδαχθεί				
11 ^η	<p>1. Να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με φιλοσοφικό κείμενο σε συνεχή λόγο. 2. Να έλθουν σε επαφή με τη φιλοσοφική σκέψη</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 84 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν το νόημα του κειμένου. - Τα σχόλια και οι ερωτήσεις της σελ. 85 και 	<p>1. Ετυμολογικά. Β' συνθετικό: λέξη κλιτή – άκλιτη.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με την αναγνώριση σύνθετων λέξεων μέσα στα κείμενα, εξοικειώνονται οι μαθητές/τριες με τον μετασχηματισμό των λέξεων που χρησιμοποιούνται ως β' συνθετικά, λέξεων κλιτών και άκλιτων. 	<p>Σελ. 56: 1, 2, 3 Σελ. 64: 1, 2, 3</p>	4

	<p>των αρχαίων Ελλήνων, ιδιαιτέρως εδώ όσον αφορά τη λειτουργία της δικαιοσύνης και των ποινών, καθώς και την αγωγή των νέων.</p> <p>3. Να αντιληφθούν το φαινόμενο του μετασχηματισμού των λέξεων που χρησιμοποιούνται ως β' συνθετικά.</p> <p>4. Να αναγνωρίζουν ουσιαστικά, επίθετα και άκλιτα ως β' συνθετικά.</p> <p>5. Να κατανοήσουν τον σχηματισμό και τη λειτουργία της προστακτικής και να αναγνωρίζουν τύπους της προστακτικής ενεστώτα και αορίστου της ε.φ.</p> <p>6. Να εξοικειωθούν με την κλίση καταληκτικών μονόθεμων οδοντικόληκτων σε -ας, -αντος.</p>	<p>το παράλληλο κείμενο της σελ. 153 μπορούν να αξιοποιηθούν για την καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου.</p>	<p>Συνιστάται η αντιπαραβολή με τη ν.ε.</p> <p>- Ο/Η εκπαιδευτικός προτείνεται να διδάξει εδώ συγκεντρωτικά τη σύνθεση με β' συνθετικό λέξη κλιτή ή άκλιτη. Για τον σκοπό αυτό, μπορεί να αξιοποιήσει σχετικό υλικό από την 7^η (σελ. 55), την 8^η (σελ. 64), και την 9^η ενότητα (σελ. 72).</p> <p>2. Γραμματική. Προστακτική ενεστώτα και αορίστου ε.φ. των βαρύτονων ρημάτων.</p> <p>- Με την αναγνώριση τύπων (<i>βοηθείτω, φευγέτω</i> κ.ά.) μέσα από τα κείμενα αναφοράς (κείμενο ενότητας, παράλληλο), επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών/τριών με τη λειτουργία της προστακτικής στον λόγο και με τον σχηματισμό των γραμματικών τύπων της προστακτικής ενεστώτα και αορίστου ε.φ.</p> <p>Γ' κλίση ουσιαστικών.</p> <p>Οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με την κλίση καταληκτικών μονόθεμων οδοντικόληκτων ουσιαστικών σε -ας, -αντος. Αξιοποιώντας ως αφορμή τη μετοχή <i>βοηθήσας</i> του κειμένου αναφοράς και επισημαίνοντας τη μορφολογική αντιστοιχία της με τα τριτόκλιτα καταληκτικά μονόθεμα οδοντικόληκτα ουσιαστικά σε -ας, -αντος, ο/η εκπαιδευτικός εξοικειώνει τους/τις μαθητές/τριες με την κλίση των ουσιαστικών αυτών, παροτρύνοντάς τους σε συγκριτικές παρατηρήσεις με τη ν.ε.</p> <p>(Υψη μεταφερόμενη από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου, σελ. 111).</p>	<p>Σελ. 72: 1-3 Σελ. 89: 2, 3, 4</p>	
12 ^η	<p>2. Να παρατηρήσουν οι μαθητές/τριες τη σχέση μεταξύ του</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 90 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Με τη χρήση των γλωσσικών και</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Τα νόθα σύνθετα δε θα διδαχθούν.</p>	<p>Σελ. 92: 1-3 Σελ. 93: 1</p>	4

	<p>λιτού ύφους του κειμένου και του περιεχομένου του (εκκλησιαστικός, διδακτικός λόγος).</p> <p>3. Να αναγνωρίζουν τους τύπους της προστακτικής ενεστώτα του ρ. <i>εἰμί</i> και να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό και την κλίση της προστακτικής παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων στην ε.φ.</p> <p>4. Να εξοικειωθούν με την κλίση των επιθέτων <i>πολύς</i> και <i>μέγας</i> και να αναγνωρίζουν τύπους τους σε συνάφεια και με αντίστοιχους τύπους της ν.ε.</p>	<p>ερμηνευτικών σχολίων και των ερωτήσεων της σελ. 92, οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν νοηματικά το κείμενο.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρούν την ιδιαιτερότητα του κειμενικού είδους (εκκλησιαστικό κείμενο, διδακτικός λόγος) - Προαιρετικά, το κείμενο προσφέρεται για διαθεματική προσέγγιση (παραβολές <i>Καινής Διαθήκης</i>). 	<p>2. Γραμματική. Προστακτική ενεστώτα του <i>εἰμί</i> και του παρακειμένου βαρύτονων ρημάτων ε.φ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με αφόρμηση την αναγνώριση τύπων μέσα από το κείμενο αναφοράς, οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται με σκοπό την εξοικείωσή τους με τον σχηματισμό της προστακτικής του ρήματος <i>εἰμί</i> και του παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων της ε.φ. <p>Τα επίθετα <i>πολύς</i> και <i>μέγας</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στο κείμενο αναφοράς οι μαθητές/τριες αναζητούν τύπους των επιθέτων <i>πολύς</i> και <i>μέγας</i> και εξοικειώνονται με την κλίση τους. Συνιστάται η αντιπαραβολή με τους συναφείς τύπους της ν.ε. 	<p>Σελ. 96-97: 1, 2, 3, 4</p> <p>Σελ. 97: 5</p>	
13 ^η	<p>1. Να έλθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με ένα απλό κείμενο ιδεών της ύστερης αρχαιότητας.</p> <p>2. Αφορμώμενοι από το περιεχόμενο του κειμένου, να συνειδητοποιήσουν τη</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 98 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Με τη χρήση των γλωσσικών σχολίων της σελ. 99, μπορούν οι μαθητές/τριες να προσπελάσουν νοηματικά το κείμενο. - Οι εικόνες των σελίδων 98 και 100 μπορούν να χρησιμεύσουν ως αφόρμηση (οπτικός γραμματισμός). - Μπορούν να συζητήσουν οι μαθητές/τριες 	<p>1. Ετυμολογικά. Τα παρασύνθετα δε θα διδαχθούν.</p> <p>2. Γραμματική. Υποτακτική ενεστώτα, αορίστου και παρακειμένου βαρύτονων ρημάτων μ.φ.</p> <p>Με αφόρμηση την αναγνώριση τύπων μέσα από το κείμενο αναφοράς (<i>προσφερώμεθα, τρέφεται</i> κ.ά.), οι μαθητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με τον</p>	<p>Σελ. 100: 1-4</p> <p>Σελ. 101: 2</p> <p>Σελ. 104-105: 2, 3, 4, 5 (ως προς τύπους της υποτακτικής)</p>	4

	<p>διαχρονικότητα θεμάτων της αρχαίας σκέψης, ιδιαιτέρως θεμάτων υγείας και διατροφής.</p> <p>3. Να εξοικειωθούν με την κλίση της υποτακτικής των βαρύτονων ρημάτων στη μ.φ. και να αναγνωρίζουν τους τύπους της σε κείμενο.</p>	<p>την επικαιρότητα των ζητημάτων διατροφής που θέτει το κείμενο. Τα ερμηνευτικά σχόλια και οι ερωτήσεις της σελ. 100 μπορούν να αξιοποιηθούν για την ουσιαστικότερη κατανόηση του κειμένου.</p> <p>- Το κείμενο προσφέρεται για διαθεματική προσέγγιση, λ.χ. με το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, Προγράμματα Αγωγής Υγείας κ.ο.κ.</p>	<p>σηματισμό της υποτακτικής των βαρύτονων ρημάτων στη μ.φ.</p>		
14 ^η -15 ^η	Οι ενότητες 14 και 15 δε θα διδαχθούν				
16 ^η	<p>1. Να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με ένα ιστορικό κείμενο της <i>Μυθιστορίας του Αλεξάνδρου</i>.</p> <p>2. Να εντοπίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία μιας επιστολής εκείνης της εποχής.</p> <p>2. Να εξοικειωθούν με την κλίση της προστακτικής των βαρύτονων ρημάτων στη μ.φ. και να αναγνωρίζουν τους τύπους της σε κείμενο.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 120 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Το κείμενο της ενότητας δίνεται σε μετάφραση και στη συνέχεια με τη χρήση των γλωσσικών σχολίων της σελ. 121 οι μαθητές/τριες το συγκρίνουν με το αρχαίο κείμενο.</p>	<p>1. Ετυμολογικά. Δε θα διδαχθούν.</p> <p>Σημ. Ο λεξιλογικός πίνακας της σελ. 123 διδάσκεται σύμφωνα με τις οδηγίες.</p> <p>2. Γραμματική. Προστακτική ενεστώτα, αορίστου και παρακειμένου βαρύτονων ρημάτων μ.φ. Με αφόρμηση τους τύπους <i>παύσασθε</i> και <i>ἔρωσθε</i> του κειμένου, οι μαθητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με τον σηματισμό της προστακτικής των βαρύτονων ρημάτων στη μ.φ.</p> <p>Οι κτητικές αντωνυμίες και οι ετερόπτωτοι ονομαστικοί προσδιορισμοί δε θα διδαχθούν.</p>	<p>Σελ. 122: 1, 2. Σελ. 127-128: 1, 3.</p>	2
	Οι ενότητες 17 και 18 δε θα διδαχθούν				

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ / ΕΜΠΕΔΩΣΗ	Αφιερώνεται χρόνος για επανάληψη / εμπέδωση της διδαχθείσας ύλης	2
	Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	48
	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
	<p>Με τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με τον αρχαίο ελληνικό λόγο και να μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναγνωρίζουν μέσα σε ένα κείμενο: <ul style="list-style-type: none"> • τους τύπους των ουσιαστικών και επιθέτων της γ' κλίσης • τους ρηματικούς τύπους της οριστικής των βαρύτονων ρημάτων στη μέση φωνή • τους ρηματικούς τύπους της υποτακτικής και της προστακτικής των βαρύτονων ρημάτων και στις δύο φωνές, ενεργητική και μέση • τους τύπους της ερωτηματικής, αναφορικής και αόριστης αντωνυμίας και τη σημασιολογική τους διάκριση παρά τις μορφολογικές ομοιότητες μεταξύ τους (ερωτηματική, αόριστη) ή με άλλα μέρη του λόγου (αναφορικές αντωνυμίες, άρθρα, ειδικός σύνδεσμος <i>ὅτι</i>) - Διαπιστώσουν πώς σχηματίζονται οι λέξεις της α.ε. μέσα από τη διαδικασία της σύνθεσης, καθώς και ομοιότητες και διαφορές στο σημασιολογικό επίπεδο της α.ε. και της ν.ε. γλώσσας. - Κατανοήσουν τη συντακτική λειτουργία του αντικειμένου και να διακρίνουν το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο - Προσεγγίσουν τη δομή του α.ε. λόγου σε πιο σύνθετες μορφές μέσα από τη μελέτη της βασικής συντακτικής λειτουργίας του απαρεμφάτου (το απαρέμφατο ως ρήμα και ως όνομα, ταυτοπροσωπία και ετεροπροσωπία) και της μετοχής (η μετοχή ως ρήμα και ως όνομα, απλή αναφορά στα είδη της, εξοικείωση με την έννοια της επιθετικής μετοχής). - Προσδιορίσουν τη συντακτική λειτουργία των προσδιορισμών και να εξοικειωθούν με τους ονοματικούς προσδιορισμούς και ιδιαίτερα με τους επιθετικούς. - Επισημάνουν τη διαφοροποίηση του ν.ε. λόγου, ως προς την αναλυτικότητά του, σε σχέση με τον α.ε. λόγο. - Εξοικειωθούν με απλά κείμενα από διαφορετικά κειμενικά είδη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, αλλά και της μεταγενέστερης και να ασκηθούν στη γλωσσική κατανόησή τους και στην ανίχνευση απλών υφολογικών στοιχείων που τα χαρακτηρίζουν (ιστορικοί χρόνοι, διάλογος, παραινετικός λόγος), χωρίς να επιδιώκεται συστηματικότερη μελέτη τους. - Συνειδητοποιήσουν ότι η νέα ελληνική έχει τις ρίζες της στην αρχαία και αποτελεί εξέλιξη και συνέχειά της. 	

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
1) ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ)

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

1. Στην αρχή της χρονιάς συνιστάται οι εκπαιδευτικοί να προβούν σε διαγνωστική αξιολόγηση μέσω δοκιμασίας-τεστ (δοκιμασίας επιπέδου), που επιτρέπει τον προσδιορισμό των προϋπαρχουσών γνώσεων, αλλά και των ελλείψεων - κενών, ώστε να προσαρμόσουν κατάλληλα τη διδασκαλία. Η δοκιμασία αυτή διεξάγεται χωρίς προειδοποίηση των μαθητών/τριών και δε λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση της επίδοσής τους. Η επανάληψη και η κάλυψη των κενών προβλέπεται κυρίως στο πλαίσιο της 1^{ης} διδακτικής ενότητας, αλλά οι εκπαιδευτικοί είναι σκόπιμο να αξιοποιούν κάθε κείμενο για επανάληψη των φαινομένων που έχουν διδαχθεί.
2. Τα ερμηνευτικά σχόλια των κειμένων αξιοποιούνται με φειδώ από τον/την εκπαιδευτικό, όπου είναι απολύτως αναγκαίο.
3. Κρίνεται σημαντική η αξιοποίηση των κειμένων του επιμέτρου (παράλληλων κειμένων), προκειμένου οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν βαθύτερα το περιεχόμενο του κειμένου αναφοράς, το αξιακό σύστημα που αυτό προβάλλει, καθώς και το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται.
4. Η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών φαινομένων είναι κειμενοκεντρική. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την αρχαία γλώσσα μέσα από τα αρχαία κείμενα και με τρόπο διερευνητικό μαθαίνουν τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της γλώσσας. Κατά τη διδασκαλία ενδείκνυται οι μαθητές/τριες να φέρνουν μαζί τους και τα βιβλία αναφοράς (Γραμματική - Συντακτικό) και να τα χρησιμοποιούν, όταν και όπου χρειάζεται, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτικός να ενημερώνει από το προηγούμενο μάθημα τους/τις μαθητές/τριες ότι στο επόμενο θα πρέπει να έχουν μαζί τους το βιβλίο είτε της γραμματικής, είτε του συντακτικού, ανάλογα με το φαινόμενο που θα μελετήσουν μέσα στο κείμενο.
5. Σε κάθε ενότητα, είναι σημαντικό η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών ή ετυμολογικών και λεξιλογικών φαινομένων να συνδέεται με αναφορές και παραδείγματα στη ν.ε. Επίσης, προτείνεται η πορεία από το γνωστό προς στο άγνωστο, από τη συγχρονία στη διαχρονία.
6. Από τις ασκήσεις του σχολικού εγχειριδίου συνιστάται να προτιμώνται αυτές που ζητούν αναγνώριση τύπων της α.ε. οι οποίοι δεν έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης) και την παραγωγή τύπων οι οποίοι έχουν επιβιώσει στη ν.ε. (με ασκήσεις μετασχηματισμού λέξεων εντός φράσεων ως προς τον αριθμό, τη φωνή, τον χρόνο, την πτώση).
7. Συνιστάται η διόρθωση των ασκήσεων να γίνεται στην τάξη από τους ίδιους τους μαθητές με αξιοποίηση και των βιβλίων αναφοράς.
8. Επειδή δεν προβλέπεται η ύπαρξη λεξιλογικού πίνακα, προτείνεται η γλωσσική αξιοποίηση λέξεων των κειμένων για εύρεση ομόρριζων (απλών ή σύνθετων) με έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών/τριών στη ν.ε.
9. Δεν προτείνεται η διδασκαλία / επανάληψη της ετυμολογίας γραμμικά με βάση το υλικό του Β' μέρους των εννοτήτων, λίστες καταλήξεων και ασκήσεις με τύπους οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στα κείμενα.

10. Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η διδακτέα ύλη ως προς τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα της Β΄ Γυμνασίου, η οποία μεταφέρεται στη Γ΄ Γυμνασίου και η οποία έχει διδαχθεί κατά την περυσινή σχολική χρονιά, θα ξαναδιδαχθεί στους/στις μαθητές/τριες κατά το σχολ. έτος 2016-2017 στο πλαίσιο επανάληψης και εμπέδωσης της ύλης.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το διδακτικό βιβλίο «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου» των Ν. Μπεζαντάκου, Β. Χαραλαμπάκου κ.ά, **δε θα διδαχθούν οι ενότητες 3, 5, 7 και 12.** Οι υπόλοιπες ενότητες θα διδαχθούν δύο (2) ώρες την εβδομάδα κατά την περίοδο “Σεπτέμβριος - 15 Μαρτίου” ως ακολούθως:

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ				
	ΣΚΟΠΟΣ	ΜΕΣΟ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ

	<p>Να διερευνήσουν οι εκπαιδευτικοί σε ποιο βαθμό οι μαθητές/τριες διαθέτουν τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την κατάκτηση των νέων στόχων μάθησης, ώστε να προσαρμόσουν κατάλληλα τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες.</p>	<p>Δοκιμασία – τεστ που περιλαμβάνει κείμενο και ερωτήσεις επιλογής των διδασκόντων.</p>	<p>Επιλέγονται ερωτήσεις που αποτιμούν τον βαθμό κατανόησης του κειμένου, αλλά και κατάκτησης βασικών γνώσεων του συστήματος της α.ε. (λεξιλογικών, ετυμολογικών, μορφολογικών, συντακτικών). Σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της Α΄ και της Β΄ Γυμνασίου, αυτές αφορούν κυρίως:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Στην αναγνώριση μέσα στο κείμενο ή/και στην παραγωγή τύπων: <ul style="list-style-type: none"> - ουσιαστικών και επιθέτων της α΄, β΄ και γ΄ κλίσης - οριστικής, υποτακτικής και προστακτικής ε.φ. και μ.φ. του <i>εμί</i> και βαρύτονων ρημάτων - των προσωπικών αντωνυμιών, της δεκτικής αντωνυμίας <i>οὗτος, αὕτη, τοὔτο</i>, της ερωτηματικής αντωνυμίας <i>τίς/τί</i>, της αόριστης αντωνυμίας <i>τίς/τί</i> και των αναφορικών αντωνυμιών <i>ὅς, ἧ, ὃ</i> και <i>ὅστις, ἧτις, ὅτι</i> 2. Στη δομή της απλής πρότασης και στην επισήμανση άμεσων - έμμεσων αντικειμένων και ονοματικών προσδιορισμών 3. Στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων. <p>Σημ: Η αναγνώριση τύπων της α.ε. που δεν έχουν επιβιώσει στη ν.ε. προτείνεται να γίνει με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών και αντιστοίχισης, ενώ η παραγωγή τύπων που έχουν επιβιώσει στη ν.ε. με ασκήσεις μετασχηματισμού τους εντός φράσεων ως προς τον αριθμό, τη φωνή, τον χρόνο, την πτώση.</p>	1	
ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΓΝΩΣΗΣ – ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ					
ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΙΜΕΝΑ	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕ Σ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ

1 ^η	<p>1. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες μια άλλη εκδοχή του μύθου για την Ελένη και τον Τρωικό πόλεμο.</p> <p>2. Να διαμορφώσουν άποψη για τα πραγματικά αίτια του Τρωικού πολέμου.</p> <p>3. Να αξιολογήσουν την άποψη του Ηροδότου σχετικά με τον Τρωικό πόλεμο.</p> <p>4. Να αποκωδικοποιήσουν τις συντακτικές - νοηματικές σχέσεις που συνέχουν το κείμενο, ώστε να μπορούν να το αποδώσουν στη ν.ε.</p> <p>5. Να εμπεδώσουν ύλη που έχουν διδαχθεί σε ετυμολογικό και μορφοσυντακτικό επίπεδο στην Α' και στη Β' Γυμνασίου.</p>	<p>1. Το κείμενο της ενότητας (σελ. 8 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 9 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη μερικώς με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Συζητούνται οι ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με αξιοποίηση ή/και εμπλουτισμό των ερωτήσεων της σελ. 10 και αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων της σελ. 100 και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν (σελ. 101). Μπορεί ως αφορμή της διδασκαλίας να επιλεγεί το πρώτο παράλληλο κείμενο (απόσπασμα από το ποίημα <i>Ελένη</i> του Γ. Σεφέρη).</p> <p>- Για τις εκδοχές του μύθου της Ελένης μπορεί να αξιοποιηθεί σχετικό κείμενο που επισυνάπτεται στα ερμηνευτικά σχόλια του εμπλουτισμένου βιβλίου μαθητή στο Ψηφιακό Σχολείο: http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C106/502/3268,13323/.</p> <p>2. Το κείμενο που επέλεξε ο/η εκπαιδευτικός για τη διγνωστική αξιολόγηση μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της επανάληψης.</p>	<p>1. Λεξιλόγιο. Οι μαθητές/τριες επισημαίνουν στο κείμενο λέξεις που απαντούν και στη ν.ε., βρίσκουν ομόρριζές τους και σχηματίζουν προτάσεις.</p> <p>2. Ετυμολογικά, γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα. Επιλέγονται τα φαινόμενα τα οποία οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι χρήζουν επανάληψης και εμπέδωσης από τους/τις μαθητές/τριες βάσει των αποτελεσμάτων της διαγνωστικής αξιολόγησης.</p>	Οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν πρωτίστως τα κείμενα, για να υπηρετήσουν τους στόχους που έχουν θέσει βάσει της διαγνωστικής αξιολόγησης. Από τις σελ. 11-13 του σχ. βιβλίου επιλέγουν από τις επαναληπτικές ασκήσεις εκείνες που υπηρετούν τους στόχους αυτούς.	5
2 ^η	1. Να συζητήσουν οι μαθητές/τριες τη σημασία που απέδιδαν οι αρχαίοι	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 14 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 15 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά. Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και το παράλληλο), οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ζητήσουν από τους/τις μαθητές/τριες:</p>		3

<p>Έλληνες στην αυτοθυσία για χάρη της πατρίδας και να διερευνήσουν τυχόν ανάλογες σύγχρονες αντιλήψεις.</p> <p>2. Να προσδιορίσουν το είδος και τον σκοπό του κειμένου και να συσχετίσουν τη χρήση των επιθέτων και δη του υπερθετικού βαθμού με αυτόν.</p> <p>3. Να επισημάνουν τις συντακτικές και νοηματικές σχέσεις που θα τους διευκολύνουν στην απόδοση του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να διερευνήσουν τον τρόπο σχηματισμού των παραθετικών στην α.ε. και να τον συσχετίσουν με αυτόν της ν.ε.</p>	<p>επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Προτείνεται η υφολογική προσέγγιση του κειμένου μέσα από τον εντοπισμό των αντιθετικών ζευγών και των επιθέτων.</p> <p>- Συζητούνται οι ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με αξιοποίηση ή/και εμπλουτισμό των ερωτήσεων της σελ. 16 και αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου της σελ. 101 και των ερωτήσεων που το συνοδεύουν.</p> <p>Για αξιοποίηση διαδικτυακού εννοιολογικού χάρτη και παραγωγή συνεργατικής μετάφρασης στο πλαίσιο της διδασκαλίας αυτής της θεματικής ενότητας, βλ. το ομώνυμο σενάριο διδασκαλίας στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=120.</p>	<p>- να επισημάνουν λεξιλογικές επιβιώσεις στη ν.ε.</p> <p>- να δημιουργήσουν λέξεις με παραγωγή και σύνθεση στην α.ε. και στη ν.ε. Όπου κρίνουν σκόπιμο, μπορούν να καθοδηγούν τους/τις μαθητές/τριες, προτείνοντας παραγωγικές καταλήξεις ή ζητώντας από αυτούς να επισημάνουν τις μεταβολές που υφίστανται οι λέξεις κατά τη σύνθεση</p> <p>- να εντοπίσουν στα κείμενα ετυμολογικά συγγενείς των λέξεων της ν.ε. που τους δίνουν: π.χ. να τους δώσουν τη λέξη «θήκη» και να βρουν το ρ. «τίθενται»</p> <p>- να βρουν στη ν.ε. λέξεις ομόρριζες αυτών του κειμένου: π.χ. τη λέξη «παράθεση» για το ρ. «τίθενται».</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 16-17 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική. Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων.</p> <p>- Ο/η εκπαιδευτικός αξιοποιεί παραδείγματα από τη ν.ε. για να συζητήσει με τους/τις μαθητές/τριες τούς όρους «βαθμοί και παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων».</p> <p>- Για την κατάκτηση της νέας γνώσης, σημείο αναφοράς αποτελούν τα επίθετα του κειμένου.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες οδηγούνται επαγωγικά στον τρόπο σχηματισμού των παραθετικών στην α.ε. και επισημαίνουν ομοιότητες και διαφορές με τη ν.ε.</p> <p>- Δίνεται έμφαση στα ομαλά παραθετικά.</p> <p>- Από τα ανώμαλα η εστίαση αφορά στην αναγνώριση τύπων που απαντούν και στη ν.ε.:</p>	<p>Ενδεικτικά: Σελ. 21: 1, 2</p>	
--	--	--	--------------------------------------	--

			<p><i>ἄριστος, ἐλάχιστος, πλέον, μάλιστα κ.ά.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι μαθητές/τριες σχηματίζουν φράσεις στη ν.ε. με παραθετικά της α.ε. που χρησιμοποιούνται και σήμερα. - Προσδιορίζουν τη σημασία λέξεων και φράσεων που χρησιμοποιούνται στη ν.ε., όπως: <i>το μη χείρον βέλτιστον, ως επί το πλείστον, τα μάλα, κάλλιστα κ.ά.</i> - Μελετούν την κλίση του συγκριτικού βαθμού των επιθέτων που σχηματίζουν ανώμαλα παραθετικά, όχι για να την αποστηθίσουν, αλλά για να μπορούν να αναγνωρίσουν αντίστοιχους τύπους, όταν τους συναντούν σε αρχαία κείμενα. <p>3. Σύνταξη Δε θα διδαχθούν οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί που εκφέρονται με πλάγιες πτώσεις.</p>		
3 ^η	Δε θα διδαχθεί				
4 ^η	<p>1. Να αντιδιαστείλουν οι μαθητές/τριες τα πλεονεκτήματα της ειρήνης προς τις ολέθριες συνέπειες που επιφέρει ο πόλεμος.</p> <p>2. Να προσδιορίσουν το είδος και τον σκοπό του κειμένου και να επισημάνουν τις λεξιλογικές και υφολογικές επιλογές του ρήτορα που υπηρετούν τον σκοπό</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 30 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 31 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε. - Προτείνεται προσέγγιση του κειμένου μέσα από τον εντοπισμό λέξεων συναισθηματικά φορτισμένων και ζευγών αντίθετων εικόνων. - Συζητούνται οι ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με αξιοποίηση ή/και εμπλουτισμό των ερωτήσεων της σελ. 32 και αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων των σελ. 102- 	<p>1. Λεξιλόγιο - Ετυμολογικά</p> <p>Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και τα παράλληλα), οι εκπαιδευτικοί ασκούν τους/τις μαθητές/τριες στην παραγωγή και στη σύνθεση, καθώς και στην αναζήτηση ετυμολογικά συγγενών λέξεων, σύμφωνα και με τα προτεινόμενα στη 2^η ενότητα.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 33-34 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική</p> <p>Η β΄ τάξη συνηρημένων ρημάτων (σελ. 34-37) δε θα διδαχθεί.</p> <p>Με δεδομένο ότι η ευκτική είναι έγκλιση που δεν</p>		5

	<p>αυτό. 3. Να δώσουν τη δική τους μεταφραστική εκδοχή. 4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. 5. Να εμπεδώσουν τη σημασία, τις χρήσεις και τον σχηματισμό της ευκτικής ε.φ. και μ.φ. των βαρύτονων ρ. της α.ε., σε σχέση και με σημασιολογικά αντίστοιχες γλωσσικές μορφές της ν.ε.</p>	<p>104, καθώς και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν. Για επέκταση ή εμπλουτισμό της παραδοσιακής διδασκαλίας, βλ. το σενάριο «Ισοκράτους, Περί ειρήνης: οι μαθητές/τριες μιλούν για την ειρήνη» στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1593.</p>	<p>απαντά στη ν.ε., κρίνεται σκόπιμη η εμπέδωσή της ξεχωριστά από τις υπόλοιπες εγκλίσεις που διδάσκονται στη Β΄ Γυμνασίου και οι οποίες παρουσιάζουν μορφικές και λειτουργικές αντιστοιχίες με τις ομώνυμες εγκλίσεις της ν.ε. Με αναφορά στους τύπους «έξαρκέσειεν» και «γιγνοίμεθα», ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί σταδιακά τους/τις μαθητές/τριες στην εξοικείωση με τις σημασίες, τις χρήσεις και τον σχηματισμό της ευκτικής. Πιο συγκεκριμένα: - Αξιοποιώντας το σχολικό <i>Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής</i>, οι μαθητές/τριες επισημαίνουν τη σημασία και τις χρήσεις της ευκτικής και μελετούν σχετικά παραδείγματα. Είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στα παραδείγματα της ν.ε. και να γίνουν αντιπαραθετικές επισημάνσεις. - Αξιοποιώντας τη σχολική <i>Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής</i>, οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με τον σχηματισμό της ευκτικής με την εξής πορεία: α) ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου βαρύτονων ρ. ε.φ., β) ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου βαρύτονων ρ. μ.φ., γ) ευκτική ενεστώτα και μέλλοντα του ρ. <i>εἰμί</i> και ευκτική παρακειμένου βαρύτονων ρ. ε.φ. και μ.φ. - Ο/η εκπαιδευτικός, με βάση τον τύπο «έξαρκέσειεν», μπορεί να αναφερθεί και στους πιο εύχρηστους αιολικούς τύπους (σε -ειας, -ειεν, -ειαν) για το β΄ και γ΄ ενικό και για το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου ε.φ.</p>	<p>Στην περίπτωση της ευκτικής, έμφαση δίνεται σε ασκήσεις που ζητούν αναγνώριση τύπων (ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών) και όχι παραγωγή.</p>	
5 ¹	Δε θα διδαχθεί				
	1. Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/τριες την	Το κείμενο της ενότητας (σελ. 44 σχ. βιβλίου)	1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά. - Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και τα		

6 ^η	<p>παιδευτική αξία που απέδιδαν οι Αρκάδες και γενικά οι αρχαίοι Έλληνες στη μουσική.</p> <p>2. Να συσχετίσουν τη σημασία και τον ρόλο της μουσικής στον αρχαίο κόσμο με τη θέση της στις μεταγενέστερες εποχές με έμφαση στη σημερινή.</p> <p>3. Να αποδώσουν το περιεχόμενο του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό του αορίστου β' ε.φ. και μ.φ., την κλίση των ουσιαστικών <i>ἡ γυνή</i> και <i>ὁ παῖς</i> και την αναγνώριση τύπων της οριστικής αντωνυμίας, προβαίνοντας σε συγκριτικές παρατηρήσεις με τη</p>	<p>- Ως αφόρμηση ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?id=4129&la=1</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 45 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Προτείνεται διαγραμματική απεικόνιση του περιεχομένου του κειμένου με άξονες τα υποκείμενα «οἱ παῖδες» (αναδεικνύονται οι συγκεκριμένες δραστηριότητες των Αρκάδων) και «οἱ πάλοι» (αιτιολογείται το ενδιαφέρον των Αρκάδων και αναδεικνύονται τα οφέλη της μουσικής παιδείας).</p> <p>- Για την καλύτερη νοηματική προσπέλαση του κειμένου, εκτός από τις ερωτήσεις της σελ. 46 και όσες ο/η εκπαιδευτικός διατυπώσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά, συνιστάται και η αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων των σελ. 105-106, καθώς και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν (σελ. 107).</p> <p>Για την ανάδειξη της διαχρονικής σημασίας της μουσικής με αφορμή το κείμενο, βλ. σχετικό διδακτικό σενάριο στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»:</p>	<p>παράλληλα), οι διδάσκοντες μπορούν να εστιάσουν στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών/τριών, αξιοποιώντας κυρίως λέξεις που έχουν σχέση με την τέχνη (<i>μουσικήν, χορεύουσι, θεάτροις</i> κτλ.). Η παραγωγή, η σύνθεση και η αναζήτηση ετυμολογικά συγγενών λέξεων ενδείκνυται στην περίπτωση αυτή.</p> <p>- Προτείνεται η αξιοποίηση του σχολικού <i>Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής</i>, του ψηφιακού λεξικού των Liddell & Scott (http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell_scott/index.htm), αλλά και ηλεκτρονικών λεξικών της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα (http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html).</p> <p>- Δε θα διδαχθεί το Β' μέρος (σελ. 47 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική. Αόριστος β'. Με επισήμανση των τύπων των κειμένων (αναφοράς και παράλληλων) «παρειαγαγεῖν» και «εὔρον», ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί σταδιακά τους/τις μαθητές/τριες στην εξοικείωση με τον σχηματισμό και την κλίση του αορίστου β' ε.φ. και μ.φ.. Εντοπίζονται οι ομοιότητες με τις καταλήξεις ενεστώτα και παρατατικού και δίνεται έμφαση στη σωστή χρήση τύπων του αορίστου β' στη ν.ε. (να προαγάγει, να συμβάλει κτλ.).</p> <p>Τα ουσιαστικά <i>ἡ γυνή</i> και <i>ὁ παῖς</i>. - Με επισήμανση των τύπων των κειμένων (αναφοράς και παράλληλων) «οἱ παῖδες» και «τούς</p>	5
----------------	---	---	--	---

Ενδεικτικά:
Σελ. 51: 2, 3

	ν.ε.		<p>παΐδας» και αξιοποιώντας τις καταλήξεις ουσιαστικών της γ' κλίσης, οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την κλίση του ουσιαστικού <i>ὁ παῖς</i> και επισημαίνουν τις ιδιαιτερότητές του: στον τονισμό της γενικής πληθυντικού και στην κλητική ενικού.</p> <p>- Εκκινώντας από τη χρήση της γενικής «παίδων» στη ν.ε. (Νοσοκομείο Παίδων), ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους/τις μαθητές/τριες να βρουν και άλλους τύπους ουσιαστικών της της α.ε. που απαντούν στο λόγιο χρηστικό επίπεδο της ν.ε. Με αναφορά στη φράση «Συν γυναιξί και τέκνοις» και την αξιοποίηση καταλήξεων της γ' κλίσης, οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την κλίση του ουσιαστικού <i>ἡ γυνή</i>, επισημαίνοντας την ιδιαιτερότητα της κατάληξης της κλητικής ενικού.</p> <p>Η οριστική – επαναληπτική αντωνυμία.</p> <p>- Με αφετηρία τον τύπο «αὐτοῖς» του κειμένου και την επισήμανση ότι δεν πρόκειται για δεικτική αντωνυμία, όπως στη ν.ε., οι μαθητές/τριες ασκούνται στην αναγνώριση και στη λειτουργία των τύπων της οριστικής – επαναληπτικής αντωνυμίας αὐτός, αὐτή, αὐτό.</p> <p>- Ο/η εκπαιδευτικός κάνει αναφορά στις οριστικές αντωνυμίες της ν.ε.</p>	Ενδεικτικά: Σελ. 51: 4	
7 ^η	Δε θα διδαχθεί				
8 ^η	1. Να προσδιορίσουν οι μαθητές/τριες τον σκοπό της ενσωμάτωσης ενός μύθου σε έναν ρητορικό λόγο με	Το κείμενο της ενότητας (σελ. 60 σχ. βιβλίου) - Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 61 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την	1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά. Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και το παράλληλο), οι εκπαιδευτικοί ασκούν τους/τις μαθητές/τριες στην παραγωγή και στη σύνθεση, σύμφωνα και με τα προτεινόμενα στις προηγούμενες ενότητες.		4

	<p>πολιτικό περιεχόμενο και να αξιολογήσουν τη βαρύτητά του ως επιχειρήματος.</p> <p>2. Να εντοπίσουν τις βασικές ιδέες του κειμένου και τις αξίες του αρχαίου ελληνικού κόσμου τις οποίες απηχούν.</p> <p>3. Να αποδώσουν το περιεχόμενο του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό του παθητικού μέλλοντα και αορίστου.</p> <p>6. Να προσδιορίσουν τη λειτουργία και τη μορφή του ποιητικού αιτίου σε σχέση και με τη ν.ε.</p>	<p>απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Για την καλύτερη νοηματική προσπέλαση του κειμένου, εκτός από τις ερωτήσεις της σελ. 62 και όσες ο/η εκπαιδευτικός διατυπώσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά, συνιστάται και η αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου της σελ. 108, καθώς και των ερωτήσεων που το συνοδεύουν (σελ. 109).</p> <p>Για εμπάθυση στο θέμα του σεβασμού προς τους γονείς στον αρχαίο κόσμο και σύγκριση με τη σύγχρονη εποχή, βλ. το ομώνυμο διδασκτικό σενάριο στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτεύας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1277.</p>	<p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 63-64 του σχολ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική. Παθητικοί χρόνοι φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων.</p> <p>- Με αφετηρία φράσεις της ν.ε. όπου χρησιμοποιούνται παθητικοί χρόνοι αλλά και τύπους των κειμένων (<i>έγκατελήφθη, σωθῆναι, θαυμασθείς</i> κ.ά.), οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με τον σχηματισμό και την κλίση των παθητικών χρόνων.</p> <p>Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες δε θα διδαχθούν.</p> <p>3. Σύνταξη. Ποιητικό αίτιο και παθητική σύνταξη.</p> <p>- Με αφετηρία παραδείγματα από τη ν.ε. και τύπους των κειμένων (αναφοράς και παράλληλου), οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν τις μορφές και τη λειτουργία του ποιητικού αιτίου σε σύγκριση με τη ν.ε.</p>	<p>Ενδεικτικά: Σελ. 68: 3</p> <p>Ενδεικτικά: Σελ. 69: 5, 6, 7</p>	
9 ^η	<p>1. Να προσδιορίσουν οι μαθητές/τριες τη ροή της σκέψης του Σωκράτη και να διακρίνουν τα στάδια</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 70 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 71 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά.</p> <p>- Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και το παράλληλο), οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εστιάσουν στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών/τριών, αξιοποιώντας κυρίως λέξεις που</p>		5

<p>του επιχειρήματος που χρησιμοποιεί.</p> <p>2. Να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με το θέμα της εφαρμογής των νόμων και τα κίνητρα που δίνονται από την εκάστοτε πολιτεία για την τήρησή τους.</p> <p>3. Να αποδώσουν το περιεχόμενο του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να μελετήσουν την α.ε. συγκριτικά με τη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να γνωρίσουν τα είδη του μορίου <i>ἄν</i>.</p> <p>6. Να προσδιορίσουν τα είδη της σύνδεσης προτάσεων και να διακρίνουν τις δευτερεύουσες προτάσεις σε ονοματικές και επιρρηματικές.</p> <p>7. Να διακρίνουν τα είδη των ονοματικών δευτερευουσών προτάσεων, επισημαίνοντας</p>	<p>περιχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Για τη νοηματική προσπέλαση του κειμένου, αξιοποιούνται οι ερωτήσεις της σελ.72 και όσες ο/η εκπαιδευτικός διατυπώσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά, αλλά και το παράλληλο κείμενο της σελ. 109, μαζί με τις ερωτήσεις που το συνοδεύουν.</p> <p>- Για τον προσδιορισμό της δομής του επιχειρήματος, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να υπενθυμίσει στους/στις μαθητές/τριες όσα γνωρίζουν από το μάθημα της ΝΕΓ Β΄ Γυμνασίου για την Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων.</p> <p>- Κατά τον σχολιασμό του κειμένου, δίνεται έμφαση σε κάθε ερώτηση ξεχωριστά και στον ρόλο της προσωποποίησης.</p> <p>Για μια διαχρονική θεώρηση των εννοιών του δικαίου και του νόμου με αφετηρία το κείμενο, βλ. το ομώνυμο διδασκτικό σενάριο στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτεύας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=315.</p>	<p>έχουν σχέση με τις έννοιες του νόμου και του δικαίου (<i>νόμους, δίκην</i> κτλ.). Η παραγωγή, η σύνθεση και η αναζήτηση ετυμολογικά συγγενών λέξεων ενδείκνυνται στην περίπτωση αυτή, όπως και η αξιοποίηση του σχολικού <i>Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής</i> ή ηλεκτρονικών λεξικών, όπως αυτών της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 72-73 του σχολ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Σύνταξη.</p> <p>Τα είδη του μορίου <i>ἄν</i>.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες, με αφετηρία τύπους των κειμένων (<i>ἄν ἰσχύωσιν, ἄν ἔχοι, δύναιντ' ἄν</i> κ.ά.), γνωρίζουν τα είδη του μορίου <i>ἄν</i>, χωρίς να υπεισέλθουν σε λεπτομέρειες.</p> <p>Τρόποι σύνδεσης προτάσεων.</p> <p>- Με αφετηρία παραδείγματα από τη ν.ε. και αξιοποίηση του υλικού των κειμένων, οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν τους τρόπους σύνδεσης προτάσεων με έμφαση στην παρατακτική και την υποτακτική σύνδεση. Αξιοποιείται εδώ και το διάγραμμα της σ. 131 του σχολ. βιβλίου αλλά και ο πίνακας της σελ. 195 του σχολικού <i>Συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής</i>.</p> <p>Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις</p> <p>- Με πορεία από τη συγχρονία στη διαχρονία, οι μαθητές/τριες διακρίνουν ως προς τη συντακτική τους θέση τις δευτερεύουσες προτάσεις σε ονοματικές και επιρρηματικές.</p> <p>- Η διάκριση αυτή ακολουθείται από τα είδη των ονοματικών προτάσεων. Η αναφορά δε θα είναι</p>	<p>Ενδεικτικά: Σελ. 78: 1, 2</p> <p>Ενδεικτικά: Σελ. 78: 3, 4 Σελ. 79: 5, 6, 7</p>	
---	--	---	--	--

	ομοιότητες και διαφορές με τη ν.ε.		εκτενής. Επισημούνται η εισαγωγή, η εξάρτηση και η συντακτική θέση, με βάση την αντιπαράθεσή τους με τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις της ν.ε. Η εκφορά των προτάσεων δε θα διδαχθεί.		
10 ^η	<p>1. Να επισημάνουν οι μαθητές/τριες το επιχείρημα του κειμένου και να αξιολογήσουν την πειστικότητά του.</p> <p>2. Να μελετήσουν την α.ε. συγκριτικά με τη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>3. Να προσδιορίσουν τον ρόλο της υποτακτικής σύνδεσης στο κείμενο.</p> <p>4. Να γνωρίσουν τα είδη των επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων στην α.ε.</p> <p>5. Να συστηματοποιήσουν βασικά στοιχεία των αιτιολογικών, τελικών, συμπερασματικών και εναντιωματικών-παραχωρητικών προτάσεων σε σχέση</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 80 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το κείμενο δίνεται στους/τις μαθητές/τριες από τον/την εκπαιδευτικό σε μετάφραση όσο γίνεται πιο πιστή. - Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τη μετάφραση με το πρωτότυπο και επισημαίνουν κυρίως λέξεις που έχουν παρόμοια ή εντελώς διαφορετική σημασία στην α.ε. και στη ν.ε. - Προσδιορίζουν και αξιολογούν το επιχείρημα του ρήτορα ως προς την πειστικότητά του. - Σχολιάζουν την πυκνότητα και τον ρυθμό που προσδίδει στο κείμενο η υποτακτική σύνδεση. <p>Το αρχαίο κείμενο θα αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία των επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων.</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά.</p> <p>Με αφετηρία τη σύγκριση μεταφρασμένου και πρωτότυπου κειμένου και την επιλεκτική χρήση των γλωσσικών σχολίων, οι μαθητές/τριες ασκούνται στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους, σύμφωνα και με τα προτεινόμενα στις προηγούμενες ενότητες.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β' μέρος (σελ. 82 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Σύνταξη.</p> <p>Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (α' μέρος).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκκινώντας από παραδείγματα της ν.ε., προσδιορίζονται τα είδη των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων. - Οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν κυρίως την εισαγωγή και τη συντακτική θέση των αιτιολογικών, τελικών, συμπερασματικών και εναντιωματικών-παραχωρητικών προτάσεων της α.ε., με βάση την αντιπαράθεσή τους με τις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις της ν.ε. - Αξιοποιείται το κείμενο αναφοράς για τον εντοπισμό όσων προτάσεων εμπίπτουν στα είδη αυτά. <p>Η εκφορά των προτάσεων δε θα διδαχθεί.</p>	Ενδεικτικά: Σελ. 85: 1, 2, 3, 4, 5, 6	3

	και με τη ν.ε.				
11 ^η	<p>1. Να προσδιορίσουν οι μαθητές/τριες το περιεχόμενο της έννοιας της φιλίας και της συμμαχίας μεταξύ των χωρών με αναγωγή στη σύγχρονη εποχή.</p> <p>2. Να μελετήσουν την α.ε. συγκριτικά με τη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>3. Να συστηματοποιήσουν βασικά στοιχεία των υποθετικών, χρονικών και αναφορικών επιρρηματικών προτάσεων σε σχέση και με τη ν.ε.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 86 σχ. βιβλίου)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το κείμενο δίνεται στους/τις μαθητές/τριες από τον/την εκπαιδευτικό σε μετάφραση όσο γίνεται πιο πιστή. - Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τη μετάφραση με το πρωτότυπο και επισημαίνουν κυρίως λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία στην α.ε. και στη ν.ε. - Συζητούνται τα νοήματα του κειμένου με αναφορά σε σύγχρονα δεδομένα και συνεξέταση με το παράλληλο κείμενο της σελ. 110. <p>Το αρχαίο κείμενο της ενότητας θα αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία των επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων.</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά. Προτείνεται η αξιοποίηση του ρ. <i>ἔχω</i>. Δε θα διδαχθεί το Β' μέρος (σελ. 88-89 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Σύνταξη. Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (β' μέρος).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκκινώντας από παραδείγματα της ν.ε., παρουσιάζονται οι υποθετικές, χρονικές και αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις της α.ε. - Επισημαίνονται κυρίως η εισαγωγή και η συντακτική θέση με βάση την αντιπαράθεσή τους με τις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις της ν.ε. - Αξιοποιείται το κείμενο αναφοράς για τον εντοπισμό όσων εμπίπτουν στα είδη αυτά. <p>Η εκφορά των προτάσεων δε θα διδαχθεί.</p>	<p>Ενδεικτικά: Σελ. 90: 1, 2 Σελ. 91: 3, 4, 5 (χωρίς να ζητείται η εκφορά)</p>	3
12 ^η	Δε θα διδαχθεί				
	<p>Η επανάληψη λεξιλογικών, ετυμολογικών και γραμματικοσυντακτικών φαινομένων συνιστάται να γίνει στο πλαίσιο της διδασκαλίας του κειμένου του Αρριανού <i>Αλεξάνδρου Ανάβαση</i>, το οποίο θα διδαχθεί κατά την περίοδο "16 Μαρτίου - Μάιος".</p>				
	<p>Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών</p>			34	
<p>ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ</p>					

Οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται να μπορούν να:

α) Συζητούν ιδέες, απόψεις και προβλήματα της αρχαίας εποχής σε σχέση με αυτά της σύγχρονης, επισημαίνοντας τις συνέχειες ή τις ασυνέχειες.

β) Αναγνωρίζουν τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας και αντιλαμβάνονται τις διαφορές της α.ε. με τη ν.ε..

γ) Επισημαίνουν δομές στο αρχαίο κείμενο αντίστοιχες με εκείνες της ν.ε.

δ) Αποδίδουν το αρχαίο κείμενο σε ορθό νεοελληνικό λόγο.

ε) Αναγνωρίζουν ό,τι δεν επιβιώνει στη ν.ε. (αναγνωριστικός γραμματισμός) και σχηματίζουν ό,τι επιβιώνει, καθώς και ό,τι υπηρετεί το λόγιο χρηστικό επίπεδό της, σε ό,τι αφορά:

- Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων

- Τύπους των ουσιαστικών *ή γυνή* και *ό παῖς*

- Τύπους της οριστικής - επαναληπτικής αντωνυμίας

- Τύπους της ευκτικής ε.φ. και μ.φ. βαρύτονων ρημάτων

- Ρηματικούς και ονοματικούς τύπους του αορίστου β' ε.φ. και μ.φ.

- Τύπους των παθητικών χρόνων

- Τις μορφές και τη λειτουργία του ποιητικού αιτίου – την παθητική σύνταξη

- Τα είδη του μορίου *ἄν*

- Την παρατακτική και την υποτακτική σύνδεση προτάσεων

- Τις δευτερεύουσες ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις (είδη, εισαγωγή, συντακτική θέση).

ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το διδακτικό βιβλίο «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου» των Ν. Μπεζαντάκου, Β. Χαραλαμπίκου κ.ά, **δε θα διδαχθούν οι ενότητες 2, 3, 5, 7, 10, 11 και 12.** Οι υπόλοιπες ενότητες θα διδαχθούν μία (1) ώρα την εβδομάδα κατά την περίοδο “Σεπτέμβριος - 15 Μαρτίου” ως ακολούθως:

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ				
	ΣΚΟΠΟΣ	ΜΕΣΟ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ

	<p>Να διερευνήσουν οι εκπαιδευτικοί σε ποιο βαθμό οι μαθητές/τριες τους διαθέτουν τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την κατάκτηση των νέων στόχων μάθησης, ώστε να προσαρμόσουν κατάλληλα τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες.</p>	<p>Δοκιμασία – τεστ που περιλαμβάνει κείμενο και ερωτήσεις επιλογής των διδασκόντων.</p>	<p>Επιλέγονται ερωτήσεις που αποτιμούν τον βαθμό κατανόησης του κειμένου αλλά και κατάκτησης βασικών γνώσεων του συστήματος της α.ε. (λεξιλογικών, ετυμολογικών, μορφολογικών, συντακτικών). Σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της Α΄ και της Β΄ Γυμνασίου, αυτές αφορούν κυρίως:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Στην αναγνώριση μέσα στο κείμενο ή/και στην παραγωγή τύπων: <ul style="list-style-type: none"> - ουσιαστικών και επιθέτων της α΄, β΄ και γ΄ κλίσης - οριστικής, υποτακτικής και προστακτικής ε.φ. και μ.φ. του <i>εμί</i> και βαρύτονων ρημάτων - των προσωπικών αντωνυμιών, της δεκτικής αντωνυμίας <i>οὗτος, αὕτη, τοῦτο</i>, της ερωτηματικής αντωνυμίας <i>τίς/τί</i>, της αόριστης αντωνυμίας <i>τίς/τί</i> και των αναφορικών αντωνυμιών <i>ὅς, ἧ, ὃ</i> και <i>ὅστις, ἧτις, ὅτι</i> 2. Στη δομή της απλής πρότασης και στην επισήμανση άμεσων - έμμεσων αντικειμένων και ονοματικών προσδιορισμών 3. Στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων. <p>Σημ: Η αναγνώριση τύπων της α.ε. που δεν έχουν επιβιώσει στη ν.ε. προτείνεται να γίνει με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών και αντιστοίχισης, ενώ η παραγωγή τύπων που έχουν επιβιώσει στη ν.ε. με ασκήσεις μετασχηματισμού τους εντός φράσεων ως προς τον αριθμό, τη φωνή, τον χρόνο, την πτώση.</p>	1
--	---	--	---	---

ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΓΝΩΣΗΣ – ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΙΜΕΝΑ	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
1 ^η	1. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες μια άλλη εκδοχή του μύθου για την Ελένη και τον Τρωικό	<p>1. Το κείμενο της ενότητας (σελ. 8 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 9 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη μερικώς με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου</p>	<p>1. Λεξιλόγιο</p> <p>Οι μαθητές/τριες επισημαίνουν στο κείμενο λέξεις που απαντούν και στη ν.ε., βρίσκουν ομόρριζές τους και σχηματίζουν προτάσεις.</p>	Οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν πρωτίστως τα κείμενα, για να υπηρετήσουν τους	4

	<p>πόλεμο.</p> <p>2. Να διαμορφώσουν άποψη για τα πραγματικά αίτια του Τρωικού πολέμου.</p> <p>3. Να αξιολογήσουν την άποψη του Ηροδότου σχετικά με τον Τρωικό πόλεμο.</p> <p>4. Να αποκωδικοποιήσουν τις συντακτικές - νοηματικές σχέσεις που συνέχουν το κείμενο, ώστε να μπορούν να το αποδώσουν στη ν.ε.</p> <p>5. Να εμπεδώσουν ύλη που έχουν διδαχθεί σε ετυμολογικό και μορφοσυντακτικό επίπεδο στην Α' και στη Β' Γυμνασίου.</p>	<p>και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Συζητούνται οι ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με αξιοποίηση ή/και εμπλουτισμό των ερωτήσεων της σελ. 10 και αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων της σελ. 100 και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν (σελ. 101). Μπορεί ως αφόρμηση της διδασκαλίας να επιλεγεί το πρώτο παράλληλο κείμενο (απόσπασμα από το ποίημα <i>Ελένη</i> του Γ. Σεφέρη).</p> <p>- Για τις εκδοχές του μύθου της Ελένης μπορεί να αξιοποιηθεί σχετικό κείμενο που επισυνάπτεται στα ερμηνευτικά σχόλια του εμπλουτισμένου βιβλίου μαθητή στο Ψηφιακό Σχολείο: http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C106/502/3268,13323/</p> <p>2. Το κείμενο που επέλεξε ο/η εκπαιδευτικός για τη διαγνωστική αξιολόγηση μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της επανάληψης.</p>	<p>2. Ετυμολογικά, γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα Επιλέγονται τα φαινόμενα τα οποία οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι χρήζουν επανάληψης και εμπέδωσης από τους/τις μαθητές/τριες βάσει των αποτελεσμάτων της διαγνωστικής αξιολόγησης.</p>	<p>στόχους που έχουν θέσει βάσει της διαγνωστικής αξιολόγησης. Από τις σελ. 11-13 του σχ. βιβλίου επιλέγουν από τις επαναληπτικές ασκήσεις εκείνες που υπηρετούν τους στόχους αυτούς.</p>	
2 ^η	Δε θα διδαχθεί				
3 ^η	Δε θα διδαχθεί				
4 ^η	<p>1. Να αντιδιαστείλουν οι μαθητές/τριες τα πλεονεκτήματα της ειρήνης προς τις ολέθριες συνέπειες</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 30 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 31 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά.</p> <p>Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και τα παράλληλα), οι εκπαιδευτικοί ασκούν τους/τις μαθητές/τριες στην παραγωγή και στη σύνθεση, καθώς και στην αναζήτηση ετυμολογικά</p>		4

	<p>που επιφέρει ο πόλεμος.</p> <p>2. Να προσδιορίσουν το είδος και τον σκοπό του κειμένου και να επισημάνουν τις λεξιλογικές και υφολογικές επιλογές του ρήτορα που υπηρετούν τον σκοπό αυτό.</p> <p>3. Να δώσουν τη δική τους μεταφραστική εκδοχή.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να εμπεδώσουν τη σημασία, τις χρήσεις και τον σχηματισμό της ευκτικής ε.φ. και μ.φ. των βαρύτονων ρ. της α.ε., σε σχέση και με σημασιολογικά αντίστοιχες γλωσσικές μορφές της ν.ε.</p>	<p>περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Προτείνεται προσέγγιση του κειμένου μέσα από τον εντοπισμό λέξεων συναισθηματικά φορτισμένων και ζευγών αντίθετων εικόνων.</p> <p>- Συζητούνται οι ιδέες και τα νοήματα του κειμένου με αξιοποίηση ή/και εμπλουτισμό των ερωτήσεων της σελ. 32 και αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων των σελ. 102-104, καθώς και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν.</p> <p>Για επέκταση ή εμπλουτισμό της παραδοσιακής διδασκαλίας, βλ. το σενάριο «Ισοκράτους, <u>Περί ειρήνης: οι μαθητές/τριες μιλούν για την ειρήνη</u>» στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1593</p>	<p>συγγενών λέξεων.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 33-34 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική. Η β΄ τάξη συνηρημένων ρημάτων (σελ. 34-37) δε θα διδαχθεί.</p> <p>Με δεδομένο ότι η ευκτική είναι έγκλιση που δεν απαντά στη ν.ε., κρίνεται σκόπιμη η εμπέδωσή της ξεχωριστά από τις υπόλοιπες εγκλίσεις που διδάσκονται στη Β΄ Γυμνασίου και οι οποίες παρουσιάζουν μορφικές και λειτουργικές αντιστοιχίες με τις ομώνυμες εγκλίσεις της ν.ε.</p> <p>- Με αναφορά στους τύπους «έξαρκέσειεν» και «γιγνόμεθα», ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί σταδιακά τους/τις μαθητές/τριες στην εξοικείωση με τις σημασίες, τις χρήσεις και τον σχηματισμό της ευκτικής. Πιο συγκεκριμένα:</p> <p>- Αξιοποιώντας το σχολικό <i>Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής</i>, οι μαθητές/τριες επισημαίνουν τη σημασία και τις χρήσεις της ευκτικής και μελετούν σχετικά παραδείγματα. Είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στα παραδείγματα της ν.ε. και να γίνουν αντιπαραθετικές επισημάνσεις.</p> <p>- Αξιοποιώντας τη σχολική <i>Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής</i>, οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με τον σχηματισμό της ευκτικής με την εξής πορεία: α) ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου βαρύτονων ρ. ε.φ., β) ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου βαρύτονων ρ. μ.φ., γ) ευκτική ενεστώτα και μέλλοντα του ρ. <i>εἶμι</i> και ευκτική παρακειμένου</p>	<p>Στην περίπτωση της ευκτικής, έμφαση δίνεται σε ασκήσεις που ζητούν αναγνώριση τύπων (με ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών) και όχι παραγωγή.</p>	
--	---	--	---	---	--

			βαρύτων ρ. ε.φ. και μ.φ. - Ο/η εκπαιδευτικός με βάση τον τύπο «έξαρκέσειεν» μπορεί να αναφερθεί και στους πιο εύχρηστους αιολικούς τύπους (σε -ειας, -ειεν, -ειαν) για το β' και γ' ενικό και για το γ' πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου ε.φ.		
5 ^η	Δε θα διδαχθεί				
6 ^η	<p>1. Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/τριες την παιδευτική αξία που απέδιδαν οι Αρκάδες και γενικά οι αρχαίοι Έλληνες στη μουσική.</p> <p>2. Να συσχετίσουν τη σημασία και τον ρόλο της μουσικής στον αρχαίο κόσμο με τη θέση της στις μεταγενέστερες εποχές με έμφαση στη σημερινή.</p> <p>3. Να αποδώσουν το περιεχόμενο του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό του</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 44 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Ως αφόρμηση ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει Ηχογραφήσεις αρχαίας ελληνικής μουσικής: http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?id=4129&la=1</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 45 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Προτείνεται διαγραμματική απεικόνιση του περιεχομένου του κειμένου με άξονες τα υποκείμενα «οί παῖδες» (αναδεικνύονται οι συγκεκριμένες δραστηριότητες των Αρκάδων) και «οί πάλοι» (αιτιολογείται το ενδιαφέρον των Αρκάδων και αναδεικνύονται τα οφέλη της μουσικής παιδείας).</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά.</p> <p>- Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και τα παράλληλα), οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εστιάσουν στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών/τριών, αξιοποιώντας κυρίως λέξεις που έχουν σχέση με την τέχνη (<i>μουσικήν, χορεύουσι, θεάτροις</i> κτλ.). Η παραγωγή, η σύνθεση και η αναζήτηση ετυμολογικά συγγενών λέξεων ενδείκνυνται στην περίπτωση αυτή.</p> <p>- Προτείνεται η αξιοποίηση του σχολικού <i>Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής</i>, αλλά και ηλεκτρονικών λεξικών της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β' μέρος (σελ. 47 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική</p> <p>Αόριστος β'</p> <p>Με επισήμανση των τύπων των κειμένων (αναφοράς και παράλληλων) «παρειαγαγεῖν» και «εὔρον», ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί σταδιακά τους/τις μαθητές/τριες στην εξοικείωση με τον σχηματισμό και την κλίση του αορίστου β' ε.φ. και μ.φ.. Εντοπίζονται οι ομοιότητες με τις καταλήξεις ενεστώτα και παρατατικού και δίνεται έμφαση στη σωστή χρήση τύπων του αορίστου β' στη ν.ε. (να προαγάγει, να συμβάλει κτλ.)</p>	Ενδεικτικά: Σελ. 51: 2, 3	4

	<p>αορίστου β' ε.φ. και μ.φ., προβαίνοντας σε συγκριτικές παρατηρήσεις με τη ν.ε., καθώς και την κλίση των ουσιαστικών <i>ή γυνή</i> και <i>ό παῖς</i>.</p>	<p>- Για την καλύτερη νοηματική προσπέλαση του κειμένου, εκτός από τις ερωτήσεις της σελ.46 και όσες ο/η εκπαιδευτικός διατυπώσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά, συνιστάται και η αξιοποίηση των παράλληλων κειμένων των σελ. 105-106, καθώς και των ερωτήσεων που τα συνοδεύουν (σελ. 107).</p> <p>Για την ανάδειξη της διαχρονικής σημασίας της μουσικής με αφορμή το κείμενο, βλ. σχετικό <u>διδακτικό σενάριο</u> στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: <u>http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=122</u>.</p>	<p>Τα ουσιαστικά <i>ή γυνή</i> και <i>ό παῖς</i></p> <p>- Με επισήμανση των τύπων των κειμένων (αναφοράς και παράλληλων) «οί παῖδες» και «τούς παῖδας» και αξιοποιώντας τις καταλήξεις ουσιαστικών της γ' κλίσης, οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την κλίση του ουσιαστικού <i>ό παῖς</i> και επισημαίνουν τις ιδιαιτερότητές του: στον τονισμό της γενικής πληθυντικού και στην κλητική ενικού.</p> <p>- Εκκινώντας από τη χρήση της γενικής «παίδων» στη ν.ε. (Νοσοκομείο Παίδων), ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους/τις μαθητές/τριες να βρουν και άλλους τύπους ουσιαστικών της α.ε. που απαντούν στο λόγιο χρηστικό επίπεδο της ν.ε. Με αναφορά στη φράση «Συν γυναιξί και τέκνοις» και την αξιοποίηση καταλήξεων της γ' κλίσης, οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την κλίση του ουσιαστικού <i>ή γυνή</i>, επισημαίνοντας την ιδιαιτερότητα της κατάληξης της κλητικής ενικού.</p> <p>Η οριστική - επαναληπτική αντωνυμία δε θα διδαχθεί.</p>		
7 ^η	Δε θα διδαχθεί				

8 ^η	<p>1. Να προσδιορίσουν οι μαθητές τον σκοπό της ενσωμάτωσης ενός μύθου σε έναν ρητορικό λόγο με πολιτικό περιεχόμενο και να αξιολογήσουν τη βαρύτητά του ως επιχειρήματος.</p> <p>2. Να εντοπίσουν τις βασικές ιδέες του κειμένου και τις αξίες του αρχαίου ελληνικού κόσμου τις οποίες απηχούν.</p> <p>3. Να αποδώσουν το περιεχόμενο του κειμένου στη ν.ε.</p> <p>4. Να ασκηθούν στην παραγωγή και στη σύνθεση λέξεων στην α.ε. και στη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>5. Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό του παθητικού μέλλοντα και αορίστου.</p> <p>6. Να προσδιορίσουν τη λειτουργία και τη μορφή του ποιητικού αιτίου σε σχέση και με τη ν.ε.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 60 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Τα γλωσσικά σχόλια της σελ. 61 αξιοποιούνται στη διδακτική πράξη επιλεκτικά, με στόχο την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου και την απόδοσή του στη ν.ε.</p> <p>- Για την καλύτερη νοηματική προσπέλαση του κειμένου, εκτός από τις ερωτήσεις της σελ. 62 και όσες ο/η εκπαιδευτικός διατυπώσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά, συνιστάται και η αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου της σελ. 108, καθώς και των ερωτήσεων που το συνοδεύουν (σελ. 109).</p> <p>Για εμπάθυνση στο θέμα του σεβασμού προς τους γονείς στον αρχαίο κόσμο και σύγκριση με τη σύγχρονη εποχή, βλ. το ομώνυμο διδακτικό σενάριο στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1277</p>	<p>1. Λεξιλόγιο – Ετυμολογικά. Με αφορμή τα κείμενα (της ενότητας και το παράλληλο), οι διδάσκοντες ασκούν τους/τις μαθητές/τριες στην παραγωγή και στη σύνθεση.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β΄ μέρος (σελ. 63-64 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Γραμματική. Παθητικοί χρόνοι φωνεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων. - Με αφετηρία φράσεις της ν.ε. όπου χρησιμοποιούνται παθητικοί χρόνοι αλλά και τύπους των κειμένων (<i>έγκατελήφθη, σωθῆναι, θαυμασθείς</i> κτλ.), οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με τον σχηματισμό και την κλίση των παθητικών χρόνων.</p> <p>Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες δε θα διδαχθούν.</p> <p>3. Σύνταξη. Ποιητικό αίτιο και παθητική σύνταξη. - Με αφετηρία παραδείγματα από τη ν.ε. και τύπους των κειμένων (αναφοράς και παράλληλου), οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν τις μορφές και τη λειτουργία του ποιητικού αιτίου σε σύγκριση με τη ν.ε.</p>	<p>Ενδεικτικά: Σελ. 68: 3</p> <p>Ενδεικτικά: Σελ. 69: 6, 7</p>	4
----------------	---	---	---	--	---

9 ^η	<p>1. Να προσδιορίσουν οι μαθητές/τριες τη ροή της σκέψης του Σωκράτη και να διακρίνουν τα στάδια του επιχειρήματος που χρησιμοποιεί.</p> <p>2. Να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με το θέμα της εφαρμογής των νόμων και τα κίνητρα που δίνονται από την εκάστοτε πολιτεία για την τήρησή τους.</p> <p>3. Να μελετήσουν την α.ε. συγκριτικά με τη ν.ε. και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.</p> <p>4. Να προσδιορίσουν τα είδη της σύνδεσης προτάσεων και να διακρίνουν τις δευτερεύουσες προτάσεις σε ονοματικές και επιρρηματικές, επισημαίνοντας ομοιότητες και διαφορές με τη ν.ε.</p>	<p>Το κείμενο της ενότητας (σελ. 70 σχ. βιβλίου)</p> <p>- Το κείμενο δίνεται στους/τις μαθητές/τριες από τον/την εκπαιδευτικό σε μετάφραση όσο γίνεται πιο πιστή.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τη μετάφραση με το πρωτότυπο και επισημαίνουν κυρίως λέξεις που έχουν παρόμοια ή διαφορετική σημασία στην α.ε. και στη ν.ε.</p> <p>- Συζητούνται τα νοήματα του κειμένου με αναφορά σε σύγχρονα δεδομένα.</p> <p>- Για τον προσδιορισμό της δομής του επιχειρήματος, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να υπενθυμίσει στους/τις μαθητές/τριες όσα γνωρίζουν από το μάθημα της ΝΕΓ Β' Γυμνασίου για την Αξιολόγηση και Διατύπωση επιχειρημάτων.</p> <p>- Κατά τον σχολιασμό του κειμένου δίνεται έμφαση σε κάθε ερώτηση ξεχωριστά και στον ρόλο της προσωποποίησης.</p> <p>Για μια διαχρονική θεώρηση των εννοιών του δικαίου και του νόμου με αφετηρία το κείμενο, βλ. το ομώνυμο</p>	<p>1. Λεξιλόγιο - Ετυμολογικά</p> <p>- Με αφορμή το κείμενο, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εστιάσουν στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών/τριών, αξιοποιώντας κυρίως λέξεις που έχουν σχέση με τις έννοιες του νόμου και του δικαίου (<i>νόμος, δίκη</i> κτλ.). Η παραγωγή, η σύνθεση και η αναζήτηση ετυμολογικά συγγενών λέξεων ενδείκνυται στην περίπτωση αυτή, όπως και η αξιοποίηση του σχολικού <i>Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής</i> ή ηλεκτρονικών λεξικών, όπως αυτών της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.</p> <p>Δε θα διδαχθεί το Β' μέρος (σελ. 72-73 του σχ. βιβλίου) ως έχει.</p> <p>2. Σύνταξη.</p> <p>Δε θα διδαχθούν τα είδη του μορίου <i>ἄν</i>.</p> <p>Τρόποι σύνδεσης προτάσεων</p> <p>- Με αφετηρία παραδείγματα από τη ν.ε. και αξιοποίηση του υλικού του κειμένου, οι μαθητές/τριες διακρίνουν τις προτάσεις σε κύριες και δευτερεύουσες.</p> <p>- Προσδιορίζουν τους τρόπους σύνδεσης προτάσεων με έμφαση στην παρατακτική και την υποτακτική σύνδεση. Αξιοποιείται εδώ και το διάγραμμα της σ. 131 του σχολ. βιβλίου αλλά και ο πίνακας της σελ. 195 του σχολικού <i>Συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής</i>.</p> <p>- Οι μαθητές/τριες διακρίνουν τις δευτερεύουσες προτάσεις με βάση τη συντακτική τους θέση σε ονοματικές και επιρρηματικές.</p> <p>Οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις δε θα διδαχθούν αναλυτικά.</p>	<p>Ο/η εκπαιδευτικός ασκεί τους/τις μαθητές/τριες στον χωρισμό του κειμένου σε προτάσεις και στη διάκριση κύριων και δευτερευουσών προτάσεων (ονοματικών και επιρρηματικών).</p>	2
----------------	--	---	---	--	---

		<p><u>διδασκτικό σενάριο</u> στο αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «Πρωτέας»: http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=315.</p> <p>Το αρχαίο κείμενο της ενότητας θα αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία της παρατακτικής – υποτακτικής σύνδεσης και των δευτερευουσών προτάσεων.</p>			
<p>Οι ενότητες 10, 11 και 12 δε θα διδαχθούν</p>					
<p>Η επανάληψη λεξιλογικών, ετυμολογικών και γραμματικοσυντακτικών φαινομένων συνιστάται να γίνει στο πλαίσιο της διδασκαλίας του κειμένου του Αρριανού <i>Αλεξάνδρου Ανάβαση</i>, το οποίο θα διδαχθεί κατά την περίοδο “16 Μαρτίου - Μάιος”.</p>					
<p>Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών</p>					<p>19</p>
<p>ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ</p>					
<p>Οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται να μπορούν να:</p> <p>α) Συζητούν ιδέες, απόψεις και προβλήματα της αρχαίας εποχής σε σχέση με αυτά της σύγχρονης, επισημαίνοντας τις συνέχειες ή τις ασυνέχειες.</p> <p>β) Αναγνωρίζουν τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας και αντιλαμβάνονται τις διαφορές της α.ε. με τη ν.ε..</p> <p>γ) Επισημαίνουν δομές στο αρχαίο κείμενο αντίστοιχες με εκείνες της ν.ε.</p> <p>δ) Αποδίδουν το αρχαίο κείμενο σε ορθό νεοελληνικό λόγο.</p> <p>ε) Αναγνωρίζουν ό,τι δεν επιβιώνει στη ν.ε. (αναγνωριστικός γραμματισμός) και σχηματίζουν ό,τι επιβιώνει, καθώς και ό,τι υπηρετεί το λόγιο χρηστικό επίπεδό της, σε ό,τι αφορά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τύπους των ουσιαστικών <i>ή γυνή</i> και <i>ό παῖς</i> - Τύπους της ευκτικής ε.φ. και μ.φ. βαρύτονων ρημάτων - Ρηματικούς και ονοματικούς τύπους του αορίστου β' ε.φ. και μ.φ. - Τύπους των παθητικών χρόνων - Τις μορφές και τη λειτουργία του ποιητικού αιτίου – την παθητική σύνταξη - Την παρατακτική και την υποτακτική σύνδεση προτάσεων - Τις δευτερεύουσες ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις (απλή διάκριση). 					

2) ΑΡΡΙΑΝΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

1. Κατά τη διδασκαλία, η έμφαση δίνεται στην ερμηνεία του κειμένου και συγκεκριμένα στην κατανόηση των ανθρώπινων ενεργειών και του χαρακτήρα των εμπλεκόμενων προσώπων, καθώς και στην πολιτική και πολιτιστική σημασία της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου.
2. Οι σύντομες συνδετικές περιλήψεις των παραλειπόμενων κεφαλαίων συνιστάται να διαβάζονται και να σχολιάζονται με τη βοήθεια των χαρτών και του χρονολογικού πίνακα του βιβλίου, ώστε οι μαθητές/τριες να μπορούν να παρακολουθήσουν την πορεία της εκστρατείας του Αλεξάνδρου.
3. Οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν το κείμενο για άσκηση στα κυριότερα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα, όπου κρίνουν απαραίτητο.
4. Οι λεξιλογικοί πίνακες προσφέρονται για άντληση υλικού με στόχο τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το βιβλίο «Αρριανού Αλεξάνδρου Ανάβαση» των Ν. Μπούρα, Κ. Ναστούλη, Α. Σακελλαρίου δε θα διδαχθούν τα παρακάτω κεφάλαια:

Από την Εισαγωγή: τα κεφ. IV, VI και VII

Από το κείμενο: Β' Βιβλίο: το κεφ. 4, 9-11 και το κεφ. 12, 3-8

Ε' Βιβλίο: το κεφ. 18, 4-6 και το κεφ. 19, 1-3

Ζ' Βιβλίο: το κεφ. 26, 1-3

Η διδακτέα ύλη κατά την περίοδο "16 Μαρτίου-Μάιος" διαμορφώνεται ως ακολούθως:

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	I. Ο βίος του Αρριανού II. Έργα του Αρριανού (επιγραμματικά) III. Η γλώσσα του Αρριανού VIII. Η Ελλάδα από το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου ως τον Μεγάλο Αλέξανδρο V. Ο Αρριανός ως ιστορικός (<u>Θα αξιοποιηθεί κατά τη γενική θεώρηση.</u>)	1
Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ: Διάσταση απόψεων Παρμενίωνα και Αλεξάνδρου για τη διεξαγωγή της μάχης	Α' ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 13, 3-7	3

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ: Δεύτερη φάση της μάχης – Η γενναιότητα του Αλεξάνδρου	Α΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 15, 3-8	4
ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΑΧΗ	Α΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 16, 4-7	3
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	Ζ΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 28-30	2
ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	Αποτίμηση του Αρριανού ως ιστορικού και της προσωπικότητας του Αλεξάνδρου Αξιοποίηση του κεφ. V της Εισαγωγής: Ο Αρριανός ως ιστορικός	1
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών		14
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		
<p>Οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται, ώστε να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατανοούν εκτενέστερα αποσπάσματα συνεχούς κειμένου. - Γνωρίσουν τον Αλέξανδρο όχι μόνο ως στρατιωτική και πολιτική ιδιοφυΐα, αλλά και ως άνθρωπο στις σχέσεις του με τους στρατιώτες του, τους φίλους και τους αντιπάλους του. - Αποδίδουν το αρχαίο κείμενο σε ορθό νεοελληνικό λόγο. - Συνειδητοποιήσουν τη συνέχεια και εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. - Εμπεδώσουν τα κυριότερα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που διδάχθηκαν τους προηγούμενους μήνες. 		

ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από το βιβλίο «Αρριανού Αλεξάνδρου Ανάβαση» των Ν. Μπούρα, Κ. Νασιούλη, Α. Σακελλαρίου δε θα διδαχθούν τα παρακάτω κεφάλαια:

Από την Εισαγωγή: τα κεφ. IV, VI και VII

Από το κείμενο:

- Α΄ Βιβλίο: το κεφ. 15, 3-5
- Β΄ Βιβλίο: το κεφ. 4, 9-11, το κεφ. 12, 3-8
- Ε΄ Βιβλίο: το κεφ. 18, 4-6 και το κεφ. 19, 1-3
- Ζ΄ Βιβλίο: το κεφ. 26, 1-3

Η διδακτέα ύλη κατά την περίοδο “16 Μαρτίου-Μάιος” ορίζεται ως ακολούθως:

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	I. Ο βίος του Αρριανού II. Έργα του Αρριανού (επιγραμματικά) III. Η γλώσσα του Αρριανού VIII. Η Ελλάδα από το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου ως τον Μεγάλο Αλέξανδρο V. Ο Αρριανός ως ιστορικός (Θα αξιολογηθεί κατά τη γενική θεώρηση.)	1
Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ: Διάσταση απόψεων Παρμενίωνα και Αλεξάνδρου για τη διεξαγωγή της μάχης	Α΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 13, 3-7 Συνοπτική θεώρηση: εστίαση στα βασικά σημεία της διάστασης	1
Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ: Δεύτερη φάση της μάχης – Η γενναιότητα του Αλεξάνδρου	Α΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 15, 6-8	1
ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΑΧΗ	Α΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 16, 4-7	2
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	Ζ΄ ΒΙΒΛΙΟ: Κεφ. 28-30	1
ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	Αποτίμηση του ιστορικού και της προσωπικότητας του Αλεξάνδρου Αξιοποίηση του κεφ. V της Εισαγωγής: Ο Αρριανός ως ιστορικός	1
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών		7
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		
<p>Οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται, ώστε να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατανοούν εκτενέστερα αποσπάσματα συνεχούς κειμένου. - Γνωρίσουν τον Αλέξανδρο όχι μόνο ως στρατιωτική και πολιτική ιδιοφυΐα, αλλά και ως άνθρωπο στις σχέσεις του με τους στρατιώτες του, τους φίλους και τους αντιπάλους του. - Αποδίδουν το αρχαίο κείμενο σε ορθό νεοελληνικό λόγο. - Συνειδητοποιήσουν τη συνέχεια και εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. - Εμπεδώσουν τα κυριότερα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που διδάχθηκαν τους προηγούμενους μήνες. 		

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

1. Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.) Ομηρικά έπη: Οδύσσεια, Α΄ Γυμνασίου, Μετάφραση: Δ. Ν. Μαρωνίτης των Μαρίας Σαμαρά – Κωνσταντίνου Τοπούζη 2014. Βιβλίο μαθητή.
2. Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.) Ηροδότου ιστορίες Α΄ Γυμνασίου Μετάφραση: Ηλίας Σ. Σπυρόπουλος της Ζωής Σπανάκου, 2015. Βιβλίο μαθητή.
3. Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.) Ομηρικά έπη: Ιλιάδα Β΄ Γυμνασίου, Μετάφραση Ιάκωβος Πολυλάς της Ζωής Σπανάκου 2015. Βιβλίο μαθητή.
4. Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.). Αρχαία Ελλάδα. Ο τόπος και οι άνθρωποι (Ανθολόγιο) Β΄ Γυμνασίου των Θεόδωρου Στεφανόπουλου και Ελένης Αντζουλή 2015. Βιβλίο μαθητή.
5. Δραματική Ποίηση. Ευριπίδη *Ελένη* Γ΄ Γυμνασίου, Μετάφραση: Τάσος Ρούσσος των Ν. Δεσύπρη, Δ. Παπαγεωργακάκη κ.ά. 2015. Βιβλίο μαθητή.
6. Ανθολόγιο Φιλοσοφικών κειμένων Γ΄ Γυμνασίου των Α. Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη, Χ. Σακελλίου, Ε. Λεοντσίνη 2015. Βιβλίο μαθητή.

Προκειμένου να καταστεί δυνατή η διδασκαλία όλων των εγχειριδίων που προβλέφθηκαν στο πλαίσιο του ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ, καθίσταται απαραίτητη η αναδιάρθρωση και ο εξορθολογισμός της ύλης στην *Οδύσσεια*, την *Ιλιάδα* και την *Ελένη*.

Σημαντικές Επισημάνσεις

Θεωρώντας ότι το μάθημα έχει ανάγκη ανανέωσης για να υπάρξουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, στον ενδεικτικό προγραμματισμό που ακολουθεί επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:

- να αντιληφθούν ότι τα κείμενα από μετάφραση ανήκουν στην αρχαία ελληνική γραμματεία και όχι στη νεοελληνική.
- να αποκτήσουν επίγνωση της ιδιοτυπίας που παρουσιάζει η αρχαία γραμματεία και στη μορφή και στο ιδεολογικό της περιεχόμενο.
- να μνηθούν σταδιακά, στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οργανώνεται το κείμενο και να προχωρήσουν στην ερμηνεία του.
- να προσεγγίζουν τα κείμενα σε όσο γίνεται μεγαλύτερη έκταση, με τη βοήθεια του απολύτως απαραίτητου υπομνηματισμού.
- να ανακαλύψουν τις ενδιάμεσες γέφυρες που ενώνουν την εποχή μας με την εποχή των κειμένων.
- να δημιουργούν ομαδοσυνεργατικά το διάγραμμα του κειμένου, εννοιολογικούς χάρτες κ.ά.
- να αξιοποιούν κριτικά τα κείμενα αναφοράς (τα κείμενα των σχολικών εγχειριδίων) αλλά και κείμενα υποστηρικτικά τα οποία φιλοξενούνται στο διαδίκτυο (κριτικός γραμματισμός).

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ**

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Θα διδαχθούν η *Ομήρου Οδύσσεια* και οι *Ηροδότου Ιστορίες* σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

A. ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ: ΟΔΥΣΣΕΙΑ

1. Το βιβλίο *Ομηρικά Έπη: Οδύσσεια* θα διδαχθεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί και καταστεί δυνατό) από τον Σεπτέμβριο έως το τέλος Φεβρουαρίου.
2. Κατά τη διδακτική πράξη περιορίζεται ο αριθμός των ενοτήτων που θα διδαχθούν αναλυτικά και προτείνεται σε μεγάλο βαθμό η απλή ανάγνωση, ώστε οι μαθητές/τριες μέσα από την αφήγηση να μπορούν να χαρούν το ομηρικό έργο, για το οποίο έχουν ήδη πληροφορίες από το Δημοτικό. Η αισθητική απόλαυση του κειμένου από τους/τις μαθητές/τριες πρέπει να είναι από τους κύριους στόχους του διδάσκοντος. Ο πυκνός υπομνηματισμός σε κάθε ενότητα του σχολικού βιβλίου δε θα πρέπει να είναι σε βάρος του ίδιου του κειμένου και των ιδεών που εμπεριέχει. Οι σημειώσεις που βρίσκονται στο κάτω μέρος κάθε κειμένου καλό είναι να χρησιμοποιούνται από τον εκπαιδευτικό με φειδώ και όπου είναι απαραίτητο.
3. Το βοηθητικό υλικό (εικόνες, παράλληλα κείμενα) αξιοποιείται με μέτρο κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων και κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού. Οι διδακτικές προτάσεις που παρατίθενται πιο κάτω είναι μόνο ενδεικτικές. Αξιοποιήσιμο βοηθητικό υλικό περιλαμβάνεται και στο εμπλουτισμένο βιβλίο του μαθητή:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A115/461/3014,12200/>
4. Η εισαγωγή αξιοποιείται διδακτικά κατά τη διδασκαλία του ομηρικού κειμένου και όχι ανεξάρτητα.
5. Τα εισαγωγικά σημειώματα των ραψωδιών αποτελούν στοιχεία αναφοράς κατά την επεξεργασία, δηλαδή αξιοποιούνται, αλλά δεν απομνημονεύονται ούτε αποτελούν εξεταστέα ύλη.
6. Ο/η εκπαιδευτικός φροντίζει να εντάσσει τα επιλεγμένα προς αναλυτική επεξεργασία αποσπάσματα στο πλαίσιο της ραψωδίας στην οποία ανήκουν, αξιοποιώντας τις περιληπτικές αναδιηγήσεις του περιεχομένου των ραψωδιών και ενθαρρύνοντας, κατά την κρίση του/της και σύμφωνα με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο, την ανάγνωση ανθολογημένων αποσπασμάτων του εγχειριδίου.
7. Ο/η εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιεί κατά τη διδακτική πράξη: βάσεις δεδομένων (εικόνες, βίντεο κ.ά.), εργαλεία Web (ιστοσελίδες εστιασμένης θεματολογίας, πλατφόρμες εκπαιδευτικού υλικού – αποθετήρια, όπως το αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «[Πρωτέας](#)», e-blogs, wikis), λογισμικά πολυτροπικής παρουσίασης, δυνατότητες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και γενικά το διαδίκτυο ως μέσο πρακτικής γραμματισμού (μέσο όχι μόνο για ανάγνωση αλλά και για γραφή/δημιουργία και επικοινωνία), ασκώντας παράλληλα τους/τις

μαθητές/τριες στην κριτική προσέγγιση και ανάγνωση του υλικού (τεχνολογικός και κριτικός γραμματισμός).

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Πρόλογος-Εισαγωγή 1-4, 6-8.	<p>Το περιεχόμενο των ενότητων 9 και 10 ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να το αξιοποιήσει κατά τη διδασκαλία του κειμένου όπως εκείνος κρίνει προσφορότερα.</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα αντί της εισαγωγής του βιβλίου, να επιλέξει τα αντίστοιχα κεφάλαια από το βιβλίο «Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας», τα οποία είναι πιο εύληπτα για τους/τις μαθητές/τριες από αυτά του σχ. εγχειριδίου: σελ. 13-17, 25-30.</p> <p>Επισημαίνεται ωστόσο ότι η διδασκαλία των κεφαλαίων από αυτό το βιβλίο πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα με τη διδασκαλία του κειμένου και όχι αυτόνομα. Οι τεχνικοί τρόποι που χρησιμοποιεί ο Όμηρος (σελ. 25-26) επί παραδείγματι είναι σκόπιμο να κατανοηθούν από τους/τις μαθητές/τριες με εργασία επί του κείμενου και όχι ανεξάρτητα.</p>	1
1^η Ραψωδία α 1-25	Περίληπτική αναδιήγηση της ραψωδίας α. Αναλυτική επεξεργασία. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
2^η Ραψωδία α 26-108	Αναλυτική επεξεργασία. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
3^η – 4^η Ραψωδία α 109-360	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Αξιοποίηση της εικόνας του ανακτόρου του Νέστορα στη σελ. 37. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
5^η Ραψωδία α 361-497	Αναλυτική επεξεργασία. Αξιοποίηση της εικόνας του ανακτόρου της Πύλου στη σελ. 43. Αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου στη σελ. 42.	2
6^η Ραψωδίες β, γ, δ	Περίληψη. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
7^η Ραψωδία ε 1-164	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
8^η Ραψωδία ε 165-310	Αναλυτική επεξεργασία ε 165-251. Ανάγνωση ε 252-310. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
9^η Ραψωδία ε 311-420	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Αξιοποίηση παράλληλου κειμένου σελ. 66.	1
10^η Ραψωδία ε 421-552	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
11^η Ραψωδία ζ 139-259	Περίληπτική αναδιήγηση της ραψωδίας ζ. Αναλυτική επεξεργασία ζ 139-259. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
12^η	Περίληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών η, θ, ι (σελ.	1

Ραψωδίες η, θ, ι	79,80, 90). Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	
13 ^η Ραψωδία θ 550-688	Ανάγνωση. Αξιοποίηση των εικόνων σελ. 86-87. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
14 ^η Ραψωδία ι 240-512	Αναλυτική επεξεργασία. Αξιοποίηση των εικόνων σελ. 90-93. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
15 ^η Ραψωδία ι 513-630	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
16 ^η Ραψωδίες κ, λ 17 ^η Ραψωδία λ 376-433, 522-604	1. Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών κ, λ. 2. Ανάγνωση λ 376-433, 522-604. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
18 ^η , 19 ^η , 20 ^η , 21 ^η Ραψωδίες μ, ν, ξ, ο, π,	Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών μ, ν, ξ, ο, π. (σελ. 111, 112, 115, 120, 121). Ανάγνωση π 1-172 (σελ. 123-125). Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
22 ^η Ραψωδία π 185-336	Αναλυτική επεξεργασία. Αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου (σελ. 129).	2
23 ^η , 24 ^η Ραψωδίες ρ, σ, τ, υ	Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών ρ, σ, τ, υ (σελ. 131, 133, 135, 136). Ανάγνωση ρ 331-376, τ 112-198. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
25 ^η , 26 ^η Ραψωδίες φ, χ	Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών φ, χ (σελ. 141,146). Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Αναλυτική επεξεργασία χ 1-446. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	3
27 ^η Ραψωδία ψ 89-380	Αναλυτική επεξεργασία. Αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου (σελ. 156).	2
28 ^η Ραψωδία ω	Περίληψη. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
Επανάληψη Συνολική θεώρηση του έργου	Αφιερώνεται χρόνος για γενική θεώρηση του έργου του Ομήρου. Επανεξετάζονται ο ομηρικός μύθος, τα στοιχεία πολιτισμού, οι θρησκευτικές αντιλήψεις, οι κώδικες ηθικής, η κοινωνική οργάνωση και οι τρόποι και οι τεχνικές αφήγησης.	2
	Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	35 ώρες

B. ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1. Οι *Ηροδότου Ιστορίες* θα διδαχτούν κανονικά δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί και καταστεί δυνατό) από την 1η Μαρτίου μέχρι και τον Μάιο, σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

2. Οι ενότητες που θα διδαχθούν ενδείκνυνται για διαθεματική προσέγγιση με το μάθημα της Ιστορίας.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή: Βίος και έργο του Ηροδότου, Ταξίδια, Εποχή – Περιβάλλον – Επιδράσεις, Αρχές της Ελληνικής Ιστοριογραφίας – Λογογράφοι, Το έργο του Ηροδότου, Πατέρας της Ιστορίας, Αντιλήψεις – Ιδέες – Αξίες, Μέθοδος, Χρονολογικό σύστημα (Σελ. 8-11)	1
Βιβλίο πρώτο Ενότητα 1 ^η : Προοίμιο Ενότητα 2 ^η : Κροίσος και Σόλων Ενότητα 3 ^η : Κροίσος και Κύρος	4
Βιβλίο τρίτο Ενότητα 8 ^η : Τα πολιτεύματα	1
Βιβλίο έκτο Ενότητα 11 ^η : Η μάχη του Μαραθώνα	2
Βιβλίο έβδομο Ενότητα 12 ^η : Διάλογος Ξέρξη – Δημάρατου Ενότητα 13 ^η : Η μάχη των Θερμοπυλών	2
Βιβλίο όγδοο Ενότητα 15 ^η : Η ναυμαχία της Σαλαμίνας	1
Συνολική θεώρηση	2
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	13 ώρες

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ**

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Θα διδαχθούν η *Ομήρου Ιλιάδα* και το *Ανθολόγιο Αρχαία Ελλάδα*. Ο τόπος και οι άνθρωποι σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Α. ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ: ΙΛΙΑΔΑ

1. Το βιβλίο *Ομηρικά Έπη: Ιλιάδα* θα διδαχθεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί και καταστεί δυνατό) από τον Σεπτέμβριο έως το τέλος Φεβρουαρίου.

2. Κατά τη διδακτική πράξη περιορίζεται ο αριθμός των ενοτήτων που θα διδαχθούν αναλυτικά και προτείνεται σε μεγάλο βαθμό η απλή ανάγνωση, ώστε οι μαθητές/τριες μέσα από την αφήγηση να μπορούν να χαρούν το ομηρικό έργο, για το οποίο έχουν ήδη πληροφορίες από την Α΄ Γυμνασίου. Η αισθητική απόλαυση του κειμένου από τους/τις μαθητές/τριες πρέπει να είναι ένας από τους βασικούς στόχους. Οι σημειώσεις που βρίσκονται στο κάτω μέρος κάθε κειμένου καλό είναι να χρησιμοποιούνται από τον εκπαιδευτικό με φειδώ και όπου κρίνεται απαραίτητο.

3. Το βοηθητικό υλικό (εικόνες, παράλληλα κείμενα) αξιοποιείται με μέτρο κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων και κατά την κρίση του διδάσκοντος. Οι διδακτικές προτάσεις που παρατίθενται πιο κάτω είναι μόνο ενδεικτικές.

4. Τα εισαγωγικά σημειώματα των ραψωδιών αποτελούν στοιχεία αναφοράς κατά την επεξεργασία, δηλαδή αξιοποιούνται, αλλά δεν απομνημονεύονται ούτε αποτελούν εξεταστέα ύλη. Αξιοποιήσιμο βοηθητικό υλικό περιλαμβάνεται και στο εμπλουτισμένο βιβλίο του μαθητή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B108/208/1441,4841/>

5. Ο/η εκπαιδευτικός φροντίζει να εντάσσει τα επιλεγμένα προς αναλυτική επεξεργασία αποσπάσματα στο πλαίσιο της ραψωδίας στην οποία ανήκουν, αξιοποιώντας τις περιληπτικές αναδιηγήσεις του περιεχομένου των ραψωδιών και ενθαρρύνοντας, κατά την κρίση του/της και σύμφωνα με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο, την ανάγνωση ανθολογημένων αποσπασμάτων του εγχειριδίου.

6. Ο/η εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιεί κατά τη διδακτική πράξη: βάσεις δεδομένων (εικόνες, βίντεο κ.ά.), εργαλεία Web (ιστοσελίδες εστιασμένης θεματολογίας, πλατφόρμες εκπαιδευτικού υλικού – αποθετήρια, όπως το αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «[Πρωτέας](#)», e-blogs, wikis), λογισμικά πολυτροπικής παρουσίασης, δυνατότητες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και γενικά το διαδίκτυο ως μέσο πρακτικής γραμματισμού (μέσο όχι μόνο για ανάγνωση αλλά και για γραφή/δημιουργία και επικοινωνία), ασκώντας παράλληλα τους/τις μαθητές/τριες στην κριτική προσέγγιση και ανάγνωση του υλικού (τεχνολογικός και κριτικός γραμματισμός).

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Εισαγωγή σελ. 8 - 11	Αφού γίνει ανάκληση προηγούμενων γνώσεων από την Α΄ Γυμνασίου που αφορούν τα ομηρικά έπη, ο/η εκπαιδευτικός εισάγει τους/τις μαθητές/τριες στο περιεχόμενο, το θέμα και τη δομή της <i>Ιλιάδας</i> .	1
1^η Ραψωδία Α 1-53	1. Περιληπτική αναδιήγηση της ραψωδίας Α. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Α 1-53. Αξιοποιείται η εικόνα της σελ 19. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	2
2^η Ραψωδία Α 54-306	Αναλυτική επεξεργασία. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	4
3^η Ραψωδία Α 307-431α	Ανάγνωση. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	1
5^η Ραψωδία Α 431β-612	1. Ανάγνωση της ραψωδίας Α 431β - 493. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία Α 494-612. Αξιοποίηση του παράλληλου κειμένου στη σελ. 44.	3
6^η Ραψωδίες Β, Γ	1. Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών Β, Γ. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην	2

	εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Γ 121-244. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	
7 ^η Ραψωδίες Δ, Ε, Ζ	1. Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών Δ, Ε, Ζ. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Ζ 369-529. Αξιοποίηση της εικόνας στη σελίδα 71 και του παράλληλου κειμένου στη σελ. 77.	3
8 ^η Ραψωδίες Η, Θ, Ι	1. Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών Η, Θ, Ι. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Ανάγνωση της ραψωδίας Ι 225-431. Εκτός τα παράλληλα κείμενα.	3
9 ^η Ραψωδίες Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο	Περιληπτική αναδιήγηση των ραψωδιών Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου.	1
10 ^η Ραψωδία Π	1. Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας Π. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Ανάγνωση ραψωδίας Π 1-100. 3. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Π 684-867. Αξιοποίηση της εικόνας στη σελ. 117.	3
11 ^η Ραψωδίες Ρ, Σ	1. Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδιών Ρ, Σ. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Ανάγνωση της ραψωδίας Σ 478-616. Αξιοποίηση του παράλληλου της σελ. 127.	2
12 ^η Ραψωδία Τ	1. Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας Τ. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Ανάγνωση ραψωδίας Τ 1-152. Αξιοποίηση της εικόνας στη σελ. 131.	1
13 ^η Ραψωδίες Υ, Φ, Χ	1. Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδιών Υ, Φ, Χ. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Χ 247-394.	3
14 ^η Ραψωδίες Ψ, Ω	1. Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδιών Ψ, Ω. Επισήμανση των κύριων σημείων που βοηθούν στην εξέλιξη του μύθου. 2. Αναλυτική επεξεργασία της ραψωδίας Ω 468-677.	4
Επανάληψη Συνολική θεώρηση του έργου	Αφιερώνεται χρόνος για γενική θεώρηση του έργου του Ομήρου.	2
	Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	35 ώρες

Β) ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

1. Το βιβλίο *Αρχαία Ελλάδα. Ο τόπος και οι άνθρωποι* θα διδαχθεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί) από την 1^η Μαρτίου έως και τον Μάιο.

2. Τα εισαγωγικά σημειώματα αποτελούν στοιχεία αναφοράς κατά την επεξεργασία, δηλαδή αξιοποιούνται από τον/τη διδάσκοντα/διδάσκουσα στη διδασκαλία, αλλά δεν απομνημονεύονται και ούτε αποτελούν εξεταστέα ύλη.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
1. Η Αθήνα (επιλογή τουλάχιστον 2 κειμένων κατά την κρίση του διδάσκοντος)	4
2. Η Σπάρτη	2
3. Η Μακεδονία	2
4. Η Αλεξάνδρεια	2
5. Αθλητισμός και αθλήματα	3
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	13 ώρες

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ/ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Θα διδαχθούν η *Δραματική Ποίηση. Ευριπίδη, Ελένη* και το *Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων* σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Α. ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ. ΕΥΡΙΠΙΔΗ, ΕΛΕΝΗ

1. Κατά τη διδακτική πράξη, περιορίζεται ο αριθμός των χωρίων που θα διδαχθούν αναλυτικά και προτείνεται σε κάποιο βαθμό η συνοπτική θεώρηση, ώστε να δοθεί έμφαση σε βασικές σκηνές και να υπάρχει χρόνος αυτές να προσεγγιστούν με όποιον τρόπο κρίνει προσφορότερο ο/η εκπαιδευτικός. Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται η αξιοποίηση ποικιλίας μεθόδων και δραστηριοτήτων.

2. Τα «Σχόλια» αλλά και το υπόλοιπο βοηθητικό υλικό («Ας γίνουμε θεατές», «Ας εμβασθύνουμε», «Παράλληλα Κείμενα», «Ερωτήσεις», «Δραστηριότητες», «Εργασίες» και «Θέματα για αποδελτίωση») αξιοποιούνται κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού. Αξιοποιήσιμο βοηθητικό υλικό περιλαμβάνεται και στο εμπλουτισμένο βιβλίο του μαθητή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C112/347/2316,8862/>.

3. Ο/η εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιεί κατά τη διδακτική πράξη: βάσεις δεδομένων (εικόνες, βίντεο κ.ά.),

εργαλεία Web (ιστοσελίδες εστιασμένης θεματολογίας, πλατφόρμες εκπαιδευτικού υλικού – αποθετήρια, όπως το αποθετήριο εκπαιδευτικών σεναρίων «[Πρωτέας](#)», e-blogs, wikis), λογισμικά πολυτροπικής παρουσίασης, δυνατότητες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και γενικά το διαδίκτυο ως μέσο πρακτικής γραμματισμού (μέσο όχι μόνο για ανάγνωση, αλλά και για γραφή/δημιουργία και επικοινωνία), ασκώντας παράλληλα τους/τις μαθητές/τριες στην κριτική προσέγγιση και ανάγνωσή του υλικού (τεχνολογικός και κριτικός γραμματισμός).

Η **Ελένη** του Ευριπίδη θα διδαχθεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί και καταστεί δυνατό) από τον Σεπτέμβριο έως το τέλος Φεβρουαρίου από το σχολικό εγχειρίδιο: *Δραματική Ποίηση: Ευριπίδη Ελένη* των Ν. Δεσύπρη, Δ. Παπαγεωργάκη κ.ά.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Σ
Εισαγωγή	<p>- Εισαγωγή στη δραματική ποίηση</p> <p>Ως εισαγωγή θα αξιοποιηθεί η ενότητα «Δραματική Ποίηση» από το κεφάλαιο «Δεύτερη περίοδος: Αττική ή Κλασική» του σχ. εγχειριδίου <i>Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου</i> των Α. Στέφου, Ε. Στεργιούλη και Γ. Χαριτίδου. Πιο συγκεκριμένα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Δραματική Ποίηση: Γένεση, Διθύραμβος</i> (σελ. 65-66) ➤ <i>1. Η τραγωδία</i> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>1. Η προέλευση της τραγωδίας</i> (σελ. 67-68) ✓ <i>2. Η ακμή της τραγωδίας</i> (σελ. 69-70) ✓ <i>3. Δραματικοί αγώνες</i> (σελ. 70-73). Για την αρχιτεκτονική και τη σκηνογραφία του αρχαίου θεάτρου βλ. το σχετικό υλικό στο «Πανελλήνιο Ψηφιακό Αποθετήριο Εκπαιδευτικών Βίντεο (Φωτόδεντρο)» http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7535 ✓ <i>4. Συντελεστές της παράστασης</i> (σελ. 73) ✓ <i>5. Δομή της τραγωδίας</i> (σελ. 74-76) ✓ <i>7. Οι μεγάλοι τραγικοί</i> (σελ. 78-98): απλή αναφορά στον Αισχύλο και τον Σοφοκλή – <i>Ευριπίδης</i>: σύντομα βιογραφικά στοιχεία – ονομαστικά τα έργα του – έμφαση στα <i>Χαρακτηριστικά της ποιητικής του τέχνης</i> (σελ. 98). Ο/Η εκπαιδευτικός αξιοποιεί κάθε ευκαιρία για αναγνώριση των χαρακτηριστικών αυτών στο κείμενο. <p>Ο αριθμός των προτεινόμενων ωρών διδασκαλίας, δυσανάλογος εκ πρώτης όψεως με το πλήθος των πληροφοριών που παρατίθενται στην ανωτέρω ενότητα, είναι δηλωτικός της αφαιρετικότητας που χρειάζεται να διαπνέει τη διδασκαλία. Τα υλικό δεν προσφέρεται για απομνημόνευση αλλά για εξοικείωση των μαθητών/τριών με βασικά στοιχεία που αφορούν τη δραματική ποίηση.</p>	2

	<p>Ενδεικτικά και μόνο, οι μαθητές/τριες θα μπορούσαν κατά ομάδες να διερευνήσουν το σχετικό υλικό και να παρουσιάσουν στους/στις συμμαθητές/τριες τους τα βασικά του σημεία.</p> <p>- Εισαγωγή στην Ελένη του Ευριπίδη Αξιοποίηση της Εισαγωγής του σχ. εγχειριδίου <i>Δραματική Ποίηση. Ευριπίδη Ελένη</i> (σελ. 5-7). Περισσότερα στοιχεία για τον μύθο της Ελένης βλ. στις <i>Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα</i> http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/atreides/page_014.html.</p>	
Πρόλογος 1-191	Αναλυτική επεξεργασία	4
Πάροδος 192-436	<p>Συνοπτική θεώρηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και προσδιορισμός της μορφής/δομής της παρόδου στο συγκεκριμένο έργο και της λειτουργίας της στο πλαίσιο της τραγωδίας - Επισήμανση χαρακτηριστικών του Χορού (σύσταση, ρόλος, θεατρικότητα). 	2
Α΄ Επεισόδιο 437-575	Αναλυτική επεξεργασία	3
Επιπάροδος Β΄ Επεισόδιο 576-730	Αναλυτική επεξεργασία	3
Β΄ Επεισόδιο 731-941	<p>Συνοπτική θεώρηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και επισήμανση των κύριων σημείων που οδηγούν στην εξέλιξη της δράσης - Σύνδεση με το πολιτικό και πνευματικό κλίμα της εποχής - Διερεύνηση του ρόλου των θεών - Επισήμανση του διευρυμένου ρόλου του αγγελιαφόρου - Αμφισβήτηση της μαντικής – Το πρόβλημα της αδυναμίας του ανθρώπου να φτάσει εύκολα στη γνώση - Θέματα του ευριπίδειου μύθου που συνθέτουν τη διάνοια - Συναισθηματικές διακυμάνσεις και τραγικότητα των ηρώων μετά την αναγνώριση - Το αίσθημα της τιμής – ο ηρωικός κώδικας - Λειτουργία αμοιβαίου όρκου - Ρομαντικά στοιχεία. 	2
Β΄ Επεισόδιο 942-1139	Αναλυτική επεξεργασία	4
Β΄ Επεισόδιο 1140-1219	Αναλυτική επεξεργασία	2
Α΄ Στάσιμο 1220-1285	Αναλυτική επεξεργασία	1
Γ΄ Επεισόδιο 1286-1424	Αναλυτική επεξεργασία	3
Β΄ στάσιμο 1425-1499	Αναλυτική επεξεργασία	1
Δ΄ Επεισόδιο 1500-1592	<p>Συνοπτική θεώρηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και επισήμανση των κύριων σημείων που 	1

	οδηγούν στην εξέλιξη της δράσης - Επισήμανση των δίσημων λόγων - Τρόποι δήλωσης του «φαίνεσθαι» - Το τραγικό, το κωμικό και το ρομαντικό.	
Γ' Στάσιμο 1593-1652	Συνοπτική θεώρηση: - Ανάγνωση και διερεύνηση των εκφραστικών μέσων που συνθέτουν τον λυρικό χαρακτήρα του Χορικού. - Λειτουργία του συγκεκριμένου Στασίμου.	1
Έξοδος 1653-1778	Συνοπτική θεώρηση: - Ανάγνωση και προσδιορισμός της δομής και του περιεχομένου της αγγελικής ρήσης -Διερεύνηση της λειτουργίας της.	1
Έξοδος 1779-1870	Αναλυτική επεξεργασία	2
Γενική θεώρηση - Ανακεφαλαιωτικές δραστηριότητες		3
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών		35 ώρες

Β) ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

1. Τα «Πραγματολογικά και Ερμηνευτικά Σχόλια», τα «Παράλληλα Κείμενα» αλλά και το υπόλοιπο βοηθητικό υλικό («Γλωσσάριο», «Ερωτήσεις - Εργασίες», «Θέματα για συζήτηση ή γραπτή εργασία», και «Διαθεματική εργασία»), όπως και το εικαστικό υλικό, αξιοποιούνται κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού. Αξιοποιησιμο βοηθητικό υλικό περιλαμβάνεται και στο εμπλουτισμένο βιβλίο του μαθητή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C119/464/3081,12319/>.

2. Ο/η εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιεί κατά τη διδακτική πράξη: βάσεις δεδομένων (εικόνες, βίντεο κ.ά.), εργαλεία Web (ιστοσελίδες εστιασμένης θεματολογίας, πλατφόρμες εκπαιδευτικού υλικού – αποθετήρια, e-blogs, wikis), λογισμικά πολυτροπικής παρουσίασης, δυνατότητες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και γενικά το διαδίκτυο ως μέσο πρακτικής γραμματισμού (μέσο όχι μόνο για ανάγνωση αλλά και για γραφή/δημιουργία και επικοινωνία), ασκώντας παράλληλα τους/τις μαθητές/τριες στην κριτική προσέγγιση και ανάγνωση του υλικού (τεχνολογικός και κριτικός γραμματισμός).

3. Τα κείμενα προσφέρονται για διαθεματική προσέγγιση με άλλα γνωστικά αντικείμενα.

4. Περισσότερα στοιχεία για τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους μπορεί να αντλήσει ο/η εκπαιδευτικός από τις *Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα*: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/filosofia/index.html.

Το **Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων** των Α. Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη, Χ. Σακελλίου και Ε. Λεοντσίνη θα διδαχθεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο/η εκπαιδευτικός το επιθυμεί και καταστεί δυνατό) από τον Μάρτιο έως και τον Μάιο.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή: Η Φιλοσοφία και η Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής	2

<p>Φιλοσοφίας</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Όνομα και έννοια της φιλοσοφίας 2. Αρχή της φιλοσοφίας 3. Ορισμοί της φιλοσοφίας 4. Η σημασία της φιλοσοφίας στη ζωή του ανθρώπου 5. Προβλήματα και κλάδοι της φιλοσοφίας 6. Διαίρεση της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας 8. Η σημασία και η επικαιρότητα της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας 9. Τα θέματα που θα συζητήσουμε 	
<p>Κεφάλαιο Πρώτο: Οι Προσωκρατικοί</p> <p>Εισαγωγή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η προσωκρατική φιλοσοφία 2. Οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι 3. Ποια ερωτήματα έθεσαν οι προσωκρατικοί; <p>Ενότητα 3: Αρετές και ευδαιμονία</p>	1
<p>Κεφάλαιο Δεύτερο: Σοφιστές και σοφιστική κίνηση</p> <p>Εισαγωγή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η σοφιστική κίνηση 2. Οι σοφιστές 3. Ποια προβλήματα τους απασχόλησαν; 5. Αξιολόγηση της σοφιστικής 	1
<p>Κεφάλαιο Δεύτερο: Σοφιστές και σοφιστική κίνηση</p> <p>Ενότητα 4: Δικαιοσύνη, φύση – νόμος και πολιτική οργάνωση</p>	1
<p>Κεφάλαιο Τρίτο: Σωκράτης και Πλάτων</p> <p>Εισαγωγή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ο Σωκράτης και η εποχή του 2. Ο Σωκράτης και η φιλοσοφία 3. Η σωκρατική μέθοδος και η ανάγκη του ορισμού 4. Πώς γνωρίζουμε τη ζωή και τη διδασκαλία του Σωκράτη; 5. Ο Πλάτων και η εποχή του 6. Ο Πλάτων και η πολιτική 	1
<p>Κεφάλαιο Τρίτο: Σωκράτης και Πλάτων</p> <p>Ενότητα 4: Η πολιτική και οι πολιτικοί</p>	1
<p>Κεφάλαιο Τέταρτο: Αριστοτέλης</p> <p>Εισαγωγή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η ζωή και η προσωπικότητα του Αριστοτέλη (Συνοπτική παρουσίαση) 2. Τα έργα του Αριστοτέλη 3. Φιλοσοφία και μέθοδος 	1
<p>Κεφάλαιο Τέταρτο: Αριστοτέλης</p> <p>Ενότητα 3: Η φιλία είναι εντελώς απαραίτητη για τη ζωή</p> <p>Ενότητα 5: Ο άνθρωπος είναι «φύσει πολιτικόν ζώον»</p>	2
<p>Κεφάλαιο Πέμπτο: Η κυνική φιλοσοφία και οι φιλοσοφίες των ελληνιστικών και των ρωμαϊκών χρόνων</p> <p>Εισαγωγή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Ο ρόλος της φιλοσοφίας και του φιλοσόφου 4. Οι Κυνικοί, ο Κυνισμός και η μετάβαση από την κλασική στην ελληνιστική φιλοσοφία 5. Επίκουρος και Επικουρισμός 	1

6. Στωικοί και Στωικισμός 7. Σκεπτικοί και Σκεπτικισμός	
Κεφάλαιο Πέμπτο: Η κυνική φιλοσοφία και οι φιλοσοφίες των ελληνιστικών και των ρωμαϊκών χρόνων Ενότητα 3: Η ηθική των Στωικών: απάθεια και αταραξία	1
Συνολική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών	13 ώρες

Οι διδάσκοντες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ

Εσωτ. Διανομή

- Γραφείο Υπουργού
- Γραφείο Γενικού Γραμματέα
- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Αυτ. Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπολ. Εκπ/σης, Ξένων και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης